Vergetelheid is een groot huis. Er is plaats voor iedereen.

ISBN 978-9492546-61-6
NUR 510, 520
Ter Verpoozing, Peize

© Gerard Stout

Foto omslag & vormgeving: Gerard Stout
Omslagfoto: heide bij Balloo
www.gerardstout.nl

Dit boek staat als pdf op mijn website.
Wie een boek op prijs stelt kan me contacten.

Contact: gerardstout@kpnmail.nl

Druk: Biblion, Zoetermeer
uwboekingoedehanden.nl
Eerste druk: januari 2021

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotocopie, microfilm, digitale bestanden of op welke wijze dan ook zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.
We meent rechten te hebben op (delen van) de inhoud wordt verzocht contact met mij op te nemen.

Reis door literair erfgoed

Marthao Ledeng, de bloem van ‘t daarp

Analyse van de streekroman

van Harm Tiesing

door

Gerard Stout

Ter Verpoozing

Inhoud

Inleiding met analyse		5
Conclusie		17
Statistiek		18
Biografie Harm Tiesing		20
Marthao Ledeng	Harm Tiesing	23
Arme Visschers	P.A. de Génestet	158
Verantwoording		166

Inleiding

Waarom een boek over *Marthao Ledeng, de bloem van 't daarp?* Waarvoor een analyse van de tekst uit 1892? Wat levert herlezing en *close reading* van streektaalliteratuur aan inzichten op over het erfgoed? Wat is nog niet gezegd en nog niet ontdekt over literatuur in het Nedersaksisch taalgebied? Wat maakt het literaire erfgoed tot een aangename verpozing?

In vorige eeuwen was literatuur informerend en opvoedend. Literatuur had een duidelijke maatschappelijk functie. Een natie – een volk – beschikte over grenzen, een leger, een eigen taal en een eigen literatuur. Naties komen en gaan. Landen lossen op in grotere gehelen. Literatuur is wereldliteratuur, grenzenloos. En… op kleine schaal bestaat een literatuur als weerspiegeling van de regio. Deze afspiegeling is het sterkst in streektaalliteratuur. Lezers kunnen de regionale taal verstaan, lezen, wellicht schrijven en hopelijk begrijpen.

Literatuur in Drenthe bestaat korter dan de leeftijd van de provincie. Pas na vertrek van Napoleon in 1815, na de Franse tijd, is Drenthe een provincie. Voor die tijd was de Lantschap te weinig bevolkt om mee te doen met de Republiek van de Verenigde Nederlanden. De eerste Drentse reisroman is van de drie podagristen.[1] Na 1843 als feuilleton verschenen in de *Drentsche Volksalmanak*.

Marthao Ledeng, de bloem van 't daarp is als feuilleton verschenen in 1892/1893 en pas later, in 1943, als boek gedrukt.

1 In 2020 heruitgave in zeven delen. *Reis door Drents erfgoed*. Ter Verpoozing. Peize.

Mijn wens om streektaalliteratuur nauwkeuriger te analyseren kreeg in het najaar 2020 een aanzet met het proefschrift van Roel Smeets.[2] De korte beschrijving van zijn onderzoek in NRC[3] zette mij op het spoor dat ik eerder vruchteloos had verkend; kwantitatieve analyse. Tellen. Meten is weten. De afgelopen jaren heb ik enkele vingeroefeningen gedaan.[4]

Roel Smeets stuurde zijn dissertatie met beschrijving van het instrumentarium. Hij onderzocht 170 Nederlandstalige romans met 2.137 romankarakters. Computerprogramma's hielpen met tellen van karakters uit de werken. Hoe ver staan de namen van elkaar in een tekst? Wie spreekt met wie en hoe vaak? In de boeken uit 2012 onderzocht hij relaties tussen autochtonen en migranten, tussen rijk en arm, tussen geschoolden en ongeschoolden, tussen mannen en vrouwen. Hij onderzocht gemeenschappen in romans en hij keek naar conflicten. In het Engels levert dat drie termen als richtsnoer: ***Centrality*** (wie/wat is de hoofdpersoon), ***Community*** (in hoeverre maken karakters deel uit van een groep, of juist niet) en welke ***Conflicts*** spelen een rol?

Het corpus van de streektaaliteratuur is te klein voor een analoog onderzoek. Met 100 boeken (gok) is de voorraad Nedersaksisch proza uitgeput. Niet elk boek leent zich voor het onderzoek. Met *Marthao Ledeng* geef ik in dit boek een aanzet voor een kwantitatief onderzoek naar hoofdkarakters, gemeenschappen en conflicten in streektaalliteratuur. Het is tegelijkertijd een uitnodiging aan (regionale) literatuurminnaars ter navolging. Wie zin heeft, wie nieuwsgierig is en wie wil nadenken over het literaire streektaalerfgoed kan de methodiek uit dit boek navolgen. Tellen, schiften en vergelijken. De resultaten nodigen uit om teksten met een nieuwe invalshoek te onderwerpen aan *close*

2 Roel Smeets. *Character constellations, Representations of social groups in present-day dutch literary fiction.* Proefschrift Radboud Universiteit Nijmegen. 24 november 2020.
3 NRC 24 november 2020.
4 Mijn literair tijdschrift *Poze* nr. 15. Analyse van werk van Jan Veenstra. (op mijn web.) Deels opgenomen in deel VII van *Reis door Drents erfgoed*.

reading. Wat staat er geschreven? En vooral: wat staat er niet geschreven, wat is tussen de regels over het erfgoed te vinden?

Dit boek zoekt – na analyse – een synthese tussen feiten en gevoelens, tussen statistiek en beleving. U vindt meetwaarden met woordfrequenties en met frequenties van sprekers aan het woord. Die cijfers geven inzicht in rolverdeling tussen mannen en vrouwen (wie is het vaakst aan het woord? Spreken mannen en vrouwen met elkaar?). *Close reading* laat zien wie naar elkaar luistert en wie bezig is een monoloog af te steken. Nauwkeurig lezen onhult wat mannen en vrouwen tegen en over elkaar zeggen.

In *Marthao Ledeng* komt het woord kus/zoen niet voor. Eenmaal een *drokkert*, en dat in een roman met de mooiste bloem van het *daarp* en drie rivalen. Het woord *geld* staat hoog in de frequentielijst, zo vaak dat het wellicht verantwoord is te zeggen dat *geld* de hoofdpersoon is in deze roman.

Statistiek laat een ondergeschikte rol zien van meiden, wichter, boerinnen. *Close reading* onthult dat vrouwen veelal als dom en roddelziek worden beoordeeld op momenten dat ze wel spreken. *Close reading* onthult traditionele plagerijen van afwijkende persoonlijkheden. Het malle-Geertsyndroom:[5] steek de gek met ieder die niet is zoals je zelf bent. De basis van nog niet uitgeroeide pesterijen.[6] *Close reading* laat zien dat uithuwelijken niet vreemd was in de negentiende eeuw. Al zijn verschuivingen merkbaar.

Roel Smeets schrijft in zijn dissertatie dat er enkele drempels liggen voor dit type onderzoek. Een romanfiguur is immers geen echt mens, voor romankarakters gelden andere regels. Toch doet hij alsof de romanfiguren werkelijk bestaan. Hij legt de verhalen langs de lat van groepsprocessen, gemeenschappen

5 In Erica woonde in mijn kindertijd Geert Suelman. Minder toebedeeld met intellectuele gaven. We – kinderen uit de straat – lieten hem gekke dingen doen. Vermaak uit de jaren '50. Hij was niet de enige 'gestoorde'. Achteraf is de vraag gerechtvaardigd: Wie was in die situatie gestoord?
6 Zie ook *Diep geworteld* van Keur & Keur (*The deeply rooted*). Heruitgave Ter Verpoozing. Peize.

en kennis van relaties uit sociologie en psychologie. Wat klopt en welke opvattingen zijn gebaseerd op vooroordelen?

Wat bepaalt de dorpsgemeenschap, de groep met eigen ongeschreven regels? Welke rol speelt de hoofdpersoon bij de vorming van die gemeenschap (kliek)? Hoe houdt de dorpsgemeenschap de hoofdpersonen in het gareel? Hoe veranderen conflicten de opvattingen van de dorpsgemeenschap en van de hoofdspelers? Het zijn actuele vragen.

Wat is een (roman)karakter? Niet alle karakters zijn mensen van vlees en bloed. In *Marthao Ledeng* is wellicht *geld* de hoofdpersoon, of zijn de algemeen geaccepteerde plagerijen (pesterijen) het hoofdonderwerp. In romans kan ook een schilderij de hoofdfiguur zijn[7] of een hond[8]. Er zijn *flat characters*, eendimensionale spelers in de verhalen. Er zijn ook (ronde) karakters met alle hebbelijkheden en onhebbelijkheden, ons zo vertrouwd. Roel Smeets citeert Forster uit 1927.

> Een rond karakter is in staat de lezer op overtuigende wijze te verrassen. Als een karakter de lezer nooit verrast is het een plat karakter. Als de verrassing de lezer niet overtuigt dan doet de romanpersoon alsof het een rond karakter is.

Met deze omschrijving vallen, wat mij betreft, de meeste karakters in *Marthao Ledeng* in de categorie plat. Ze zijn voorspelbaar in hun rolverdeling. En juist die voorspelbaarheid geeft een prettige inkijk in de dorpsprocessen, oudere lezers wellicht vertrouwd. Jeichienmuei (tante Jeichien) geeft aan haar neef Nabben Jaan een traditioneel advies om Marthao te veroveren. Tegenwoordig zou dat advies diametraal zijn, als tante al om advies gevraagd zou worden. Veel uit *Marthao Ledeng* is inmiddels in het tegendeel verkeerd. Interessant om

7 *Specht*, Willem Jan Otten. 2004.
8 *Apport, Kasper apport* in mijn novelle. Te vinden in Deel III van *Reis door Drents erfgoed*. En in Deel V. Het korte verhaal *Mandielig* met een manhond.

de verschillen te zien tussen wat vroeger heel gewoon was en heden ten dage volslagen afkeurenswaardig wordt bevonden.

In *How to read a book* geeft Virginia Woolf een beschouwing over lezen. Ieder leest zijn/haar eigen verhaal. Persoon, tijd en context bepalen, naast andere variabelen de beleving. Woorden en zinnen, namen van personen, taalgebruik uit vorige eeuwen hebben inmiddels een andere lading gekregen. Met de geschiedenis in het achterhoofd is *Marthao Ledeng* (uit 1892/1893) te lezen als een tijdsbeeld. Hoe dacht en deed men destijds, wat is er veranderd? Hoe was de omgang tussen ongeschoolde puberende jongens en meisjes op vrijersvoeten? Hoe reageerden ouders en dorpsgemeenschap? Welke gedragselementen zijn tot op vandaag merkbaar?

Wie enkel naar de inhoud van *Marthao Ledeng* kijkt raakt wellicht teleurgesteld door het 'platte' verhaal en door de 'platte' karakters. Wie naar de ontwikkelingen in de loop van de jaren kijkt ziet verrassingen.

Roel Smeets citeert Lippmann uit 1922. Meestal kijken we niet eerst, we definiëren eerst wat we denken te zien, daarna kijken we. Uit het verwarrende geheel van wat ons omringt kiezen we het vertrouwde. We zien de stereotypen die we uit onze cultuur kennen.

Mijn bewerking, analyse en synthese geeft een ander gezichtsveld dan wat al in de (voor)oordelen een plek heeft gevonden. Out of the box, dat is mijn insteek geweest.

In het volgende licht ik aan de hand van statistieken enkele aspecten toe van Hoofdpersonen, Gemeenschappen en Conflicten. In de voetnoten bij de tekst van Harm Tiesing staat wat mij opviel bij aandachtig lezen.[9] Ik heb niet alles ontdekt. Er staat niet wat er staat, er staat veel meer.

---

9 In *Geschiedenis van de Drentse literatuur 1816-1956* van Henk Nijkeuter staat dat J.J. Uilenberg een geannotteerde versie van *Marthao Ledeng* op prijs zou stellen. Dit bij de boekuitgave in 1943.

Naam () Freq. voornaam	Beroep	Dialoog (freq.) man-man Vrouw-vrouw	Dialoog (freq.) Man-vrouw Vrouw-man	Naam (Aantal in boek)
Jan Akkens	Pachtboer van Ledeng	20		77
Vrouw Akkens			3	3
Reiner Akkens	Buurjongen Marthao	7	10	77
Evert (40) Alken	Onderdak Dolf Ret	9		22
Jeichien (41) Alken	Onderdak voor Dolf Ret	2	24	22
Jan van Dongel	Opvolger Kroerhof			8
Wilm Dooleng	Schoenmaker	2		2
Albert Feikens	Al 20 jaar scheper	20		26
Lamert Feikens	Zoon van scheper	3	2	2
Froukien Feikens	Vrouw van scheper	1	3	2
Hinderk Feikens	Zoontje	1		1
Wilm Feikens		3		2
Gladlust	Schilder/ glaszetter			3
Klaos (30) Goossies	Hospita Dolf Ret	6		15
Grietien (7) Goossies	Hospita Dolf Ket			7
Frederik (3) Kroerhof	Onderwijzer Mester 220 x	75	32	219
Vrouw Kroerhof	Echtgenote	3		11
Marthao Ledeng	Boerendochter	10	39	220

Karakters

Marthao Ledeng telt 36 karakters,[10] 11 vrouwen 25 mannen.[11] Een groot deel van de karakters doet mee als aankleding

10 Zie ook: http://personagebank.nl/

11 door de computer geteld. Er kan een enkele dubbeltelling voorkomen. Jaan heet ook Jan. Ledeng wijst op drie familieleden. Ik heb geprobeerd dat uit te splitsen.

Gert Ledeng	Boer / ouderling	41		82
Jannao Ledeng	Boerin	3	7	6
Rieks (16) Litten	Boerenknecht	1		16
Vrouw Nabben	Moeder		2	3
Jaan Nabben	Huwelijks-kandidaat	45	44	75
Pieter Nabben	Broer van Jaan	1		1
Zus Nabben				1
Loeks (4) Onteng	Boerenjongen/ knecht			10
Dolf (177) Ret	Vreemde snuiter	39		63
Mans Rielen	Boerenknecht	8	1	30
Riekao Rielen	Zuster van Mans	4		24
Gert (115) Rouwels	Cafébaas	8	3	50
Jaantien Rouwels	Vrouw van Gert		3	2
Albert Scheemans	Timmermans knecht	2		8
Aorend (7) Toezel	Wever	2		2
Klaos Wools	Boerenknecht			1
Burgemeester		3		4
Notaris		7	1	5
Publiek	Jongs	27	3	
Totaal		23 vv + 330 mm = 353	54 vm + 123 mv = 177	

van het verhaal, De frequentieverdeling laat dat goed zien. Van de vrouwen doen drie mee. Allereerst Marthao, globaal evenveel genoemd als hoofdkarakter meester Kroerhof. (Dat aantal zou het ongeveer het dubbele zijn als ik 'mester'[12] mee zou tellen.) Vriendin Riekao Rielen en hospita Jeichien Alken volgen op verre afstand. Welbeschouwd doen alle vrouwen niet mee in het verhaal, ze vormen een decor voor de mannen.

12 Meester is een bewijs van respect en tegelijkertijd een uiting van onderdanigheid. In geschriften en literatuur uit Afrika in de vorige eeuwen klonk vaak Massa, master (meester) tegenover blanken. Massa says.

Jeichienmeui Alken krijgt enig profiel. In samenspraak met haar neef Nabben Jaan (die met Marthao verkering wil). In het laatste hoofdstuk komt vrouw Kroerhof ten tonele. Drie dames – Marthao Ledeng, Rielen Riekao en vrouw Kroerhof – houden een dameskransje en vertellen dat alles toch nog goed is afgelopen. Met een kanttekening van Marthao in het slot van het boek. "Ik ben toch wal gelukkig."

De onderlinge verhoudingen blijken ook uit zinnen in de directe rede. Als een karakter het woord neemt is dat vrijwel steeds een man.

Mannen spreken met mannen en vrouwen spreken met vrouwen. De uitzonderingen zijn Marthao Ledeng en haar minnaars. Maar zodra de keuze is gemaakt spreken ook deze romankarakters niet langer met elkaar. De vrouw-vrouwscore van Martha komt vrijwel geheel uit het laatste hoofdstuk; het dameskransje.

Boerinnen en de vrouw van de cafébaas komen vrijwel niet sprekend voor. Ze doen nauwelijks mee. Eenmaal getrouwd verdwijnen de gesprekken tussen mannen en vrouwen.

Publiek roept tijdens de toneelvoorstelling naar de spelers.

Cijfers[13]

Van de mannen is Kroerhof het meest aanwezig. Een naïeve gedreven man zonder oog voor de dorpse verhoudingen. Hij is geliefd, maar hoort niet bij de gemeenschap. Kroerhof spreekt gedragen Nederlands, alsof hij telkens en toespraak houdt.

Nabben Jaan (Jan voor meester Kroerhof), een rivaal, is een platte boerenknecht met nauwelijks beschaving. En tante Jeichien heeft te weinig te bieden om haar neef op te stoten in de vaart der volkeren. Oom Evert laat de domme teut aan zijn vrouw over.

Jeugdvriend Reiner Akkens gaat aan het slot met Marthao naar huis. Een pure jongen. Schapenhouder samen met

13 Ik heb de dialogen handmatig geteld. Dat betekent dat de getallen vooral indicatief zijn. Niet meegeteld zijn dialogen uit de indirecte rede. (Kroerhof vertelde dat…).

‘dorpsgek’ Dolf Ret. De ‘dorpsgek’ is een voorbode van verandering. Ret houdt een enkele toespraak, telkens verwoording van andere tijden. Zodra het *eernsachtig*[14] wordt spreken de karakters Nederlands. Beschaving komt van buiten eigen land en taal. Zie de parallellen met Nederland.

Over de karakters komen we nauwelijks iets te weten. We weten niet hoe ze eruitzien, niet hoe ze gekleed zijn, niet wat ze eten en drinken. Ook het dorp komt niet uit de verf. Er is een stenen straat, dat weten we als een notaris – met bril en sigaar – in een koets op bezoek komt.

De lijst met trefwoorden geeft ook een inkijk in de verhoudingen in de dorpsgemeenschap. De manlu en boeren zijn sterk vertegenwoordigd. Vrouwlu en wichter doen mee. *Close reading* kan de rolverdeling verhelderen.

Liefde, zoen, kus, genegenheid ontbreken, lippen komen 1x voor: bij de *drokkert*, de Drentse kus. De manieren, of gebrek aan manieren, van Nabben Jaan als hij met Marthao probeert te minnen zijn nu vermakelijk. Hij behandelt haar als gebruiksvee. Marthao maakt nauwelijks bezwaar.

Gemeenschap

De dorpsgemeenschap is gebaseerd op familiebanden en op werkrelaties. De jongelui zijn ongeschoolde handarbeiders en boerenknechten. De ongeschoolde vrouwen werken in een huishouden of op het land. Ieder is laaggeschoold en kijkt – als bij afspraak – op tegen onderwijzer (slechts een enkele maal met de voornaam aangesproken en bijna altijd met ‘mester’), notaris en burgemeester.

Geld, erfopvolging en familiebanden liggen overal aan het oppervlak. Wellicht hoofdkarakters in deze roman. Roel Smeets noemt van Couperus de roman uit 1900 *De stille kracht*. De boektitel verraadt de onzichtbare en dominante speler. In Drenthe is dat wellicht geld, naast ‘goedbedoelde plagerijen’.

Roel Smeets citeert onderzoekers die zeggen dat familiebanden en sterke relaties belangrijk zijn voor een

14 serieus.

individu. Tegelijkertijd zorgt een sterke band binnen een groep (kliek) voor verbrokkeling van de maatschappij. Wie niet meedoet, wie zich niet aanpast valt buiten de clan. In Marthao's dorp lijkt dat sterk het geval. Meester Kroerhof vertrekt. Zes jaar later komt hij (getrouwd) terug. Hij is geen bedreiging meer voor mannen uit het dorp. Marthao is met buurjongen Reiner in de echt verbonden. – Soort zoekt soort. De gemeenschap gaat boven het individu. – De drie vrouwen 'teuten' in het laatste hoofdstuk met elkaar onder het genot van een drankje. 'Asof we nog ongetrouwd waren. Wichter onder mekaar.'

Dolf Ret, de onaangepast 'dorpsgek' is een bedreiging voor de gezamenlijke identiteit van de gemeenschap. Als de man een erfenis krijgt is de eerste reactie dat de man onder curatele gesteld moet worden. Dolf Ret vertegenwoordigt de vooruitgang; met toespraken in het Nederlands. Hij heeft indirect invloed op de jongere schaapherder en toekomstig echtgenoot van Marthao Ledeng, namelijk op Reiner Akkens.

Conflicten

Hoe beïnvloeden conflicten de gemeenschap van het dorp en omgekeerd; wat verandert door het conflict aan gevestigde opvattingen? In het proefschrift van Roel Smeets staan interessante achtergronden over strijd tussen (roman) karakters. Onmin in welke vorm dan ook als aanleiding voor strijd, al dan niet met lichamelijk, verbaal of ideologisch geweld als gevolg.

Roel Smeets onderscheidt direct geweld en structureel geweld. De directe vorm treedt vooral op tussen twee personen. Structureel geweld is minder gemakkelijk aan te wijzen. Achterstelling van plattelanders boven stedelingen, uitsluiting door maatschappelijke stromingen, hardnekkige tradities.

Conflicten in literatuur, conflicten tussen karakters verwijzen volgens Patrice Pavis (2004) altijd naar onderliggende maatschappelijke problemen. Ruzie tussen man en vrouw over het huishouden komt uit de rolverdeling zoals die in de maatschappij is gegroeid. In de vorige eeuw

werden vrouwen ontslagen op het moment dat ze trouwden. Het aanrecht werd hun recht. De naweeën zijn daarvan nog zichtbaar. Nadat vrouwen, die in de V.S tijdens WOII in wapenfabrieken werkten terwijl hun mannen sneuvelden (of niet), weigerden om na de oorlog niet langer in huis te blijven, traden er veranderingen op richting gelijkwaardigheid.

Pavis onderscheidt vijf typen conflict.

1. Rivaliteit tussen twee karakters vanwege geld, liefde, opvattingen over goed en kwaad, politiek, enz.

2. Verschil van inzicht over wereldbeschouwing en over morele kwesties (doodstraf, abortus, vaccinatie…)

3. (Innerlijk) conflict tussen gevoel en verstand. (Liefde maakt hersenblind.)

4. Conflict tussen eigenbelang en maatschappelijk belang. (Winkelsluiting in tijden van covid.)

5. Een moreel of metafysisch conflict tussen een (roman) karakter en een niet-bestaande grootheid. (Ik wil dit graag, god vindt het niet goed.)

In *Marthao Ledeng* zijn al deze conflicten te herkennen. Meester Kroerhof wil met Marthao verkering maar vindt Nabben Jan op zijn pad. Aan rivaliteit met Reinder Akkens denkt Kroerhof in het geheel niet.

De wereldbeschouwing maakt plaats voor regionale tradities. Een schoolmeester met een boerendochter; kan/mag dat wel/niet?

Frederik Kroerhof is verliefd. Het kusje op de keldertrap, naast het geslachte varken, heeft zijn hersenen aangetast.

Het eigenbelang is een rustig en gelukkig bestaan. Het dorpsbelang is voortgang van de toneelvereniging die door Kroerhof is opgericht. Hoe loopt het af met de rederijkers, en met de schoolkinderen als hij vertrekt?

Het metafysische conflict is de strijd met de traditie. *Oeze volk* vindt het niet goed als een man zonder geld met een boerendochter trouwt. Marthao heeft geen broer om de boerderij voort te zetten.

Vanuit ander perspectief gelden deze conflicttypen ook voor boerenzoon Nabben Jaan en voor zijn geldschietende oom en tante.

In de hedendaagse Nederlandse romans groeien de conflicten. Zo niet in deze streekroman. Meester Kroerhof mijmert een beetje en vertrekt. Hij solliciteert en krijgt een baan in Overijssel. Alle conflicten opgelost door dit vluchtgedrag. De zwijgcultuur heeft gewonnen.

Zijn opvolger Paul van Dongel (een niet Drentse naam, Brabander waarschijnlijk) bevalt niet. Het achterklapcircuit draait op volle toeren (traditie). Paul van Dongel vertrekt omdat hij zich elders kan verbeteren. Schande! Het is nergens beter dan hier.

Taalkundigen hebben de structuur van sprookjes in kaart gebracht. Alle sprookjes zijn met zeven karakters en 31 situaties te beschrijven. Een edelman, een prinses, een tovenaar, enz. Een reis, een ongeluk, een kasteel, enz.

Van streekromans weet ik dat niet. Ik vermoed dat het raamwerk van sprookjes in licht gewijzigde vorm ook van toepassing is op streekromans en op veel dialectliteratuur. De verhalen zijn in hoge mate voorspelbaar.

Het proefschrift van Smeets heeft me helder gemaakt dat het conflict tussen meester Kroerhof en Nabben Jaan nog een tegenstrever kent; namelijk de traditie. Reiner Akkens en zijn maatje Dolf Ret hebben dat goed begrepen, of intuïtief aangevoeld. Meeleunen, zwijgen en afwachten. Waar twee honden vechten om een been gaat de derde met Marthao Ledeng heen.

Dat Marthao aan het slot tegen vrouw Kroerhof bekent: Ik ben best wel gelukkig, verraadt dat ook bij de bloem van het daarp de knop langzaam opengaat.

> “’k Zin blied’,” zee Marthao, “da’s d’r gelukkeg met binst, en daor drink wij nog is op! Ik bin met mien Reiner ok wal gelukkeg en mij dunkt dat is vrouw Kroerhof met heur mester ok wal!”

Conclusie

Marthoa Ledeng geeft door de platte karakters een uitvergroting van plattelandscultuur rond 1890 en het begin van de 20e eeuw. Onderscheid tussen rangen en standen, tussen rijk en arm en tussen geschoolden en ongeschoolden komt scherp naar voren. Er zijn in meerder opzichten een tweedelingen in de maatschappij.

Oudere generaties proberen jongeren binnen de poorten te houden. Aanzetten voor vernieuwingen krijgen te maken met kuiperijen, achterklap, geld en met een effectieve zwijgcultuur. Weinig wezenlijke zaken komen aan het oppervlak. Gevoelens lijken nauwelijks te bestaan. In *Marthoa Ledeng* wint de traditie. Buitenstaanders vertrekken en mogen terugkeren als ze zijn geneutraliseerd en geen bedreiging meer vormen voor de bestaande orde. Toch is er ook hoop. Cultuur, in de vorm van toneel, lijkt openingen te bieden.

Parallellen met hedendaagse ontwikkelingen rond migranten, religie, geld en integratie dringen zich op. Prediker 1:19.

Statistiek

	Harm Tiesing Marthoa Ledeng	Albert Dening Um d'olde toren
Tekens zonder spaties	173.000	208.000
Tekens met spaties	212.000	256.000
Spaties	39.000	48.000
Aantal woorden	39.370	49.200
Punten (zinnen)	1573	2168
Vraagtekens ?	203	186
Uitroeptekens !	99	28
Totaal zinnen . + ? + !	1875	2382
Komma's (bijzinnen)	3757	4991
" Spreekzin"	830	1065
% spreekzinnen	830:1875 * 100% = 44%	1065:2382*100% = 45%
Vraagzin ?	203:830 * 100% = 24%	186:1065 * 100% = 17%
Uitroep !	99:830 * 100% = 12%	28:1065 * 100% = 3%
Gem. Woordlengte (let.)	173.000:39.000 = 4,4	208.000: 48.00 = 4,3
Aantal vrouwen/freq.	11/347	27/389
Aantal mannen/freq.	25/683	69/1092
% vrouwen % genoemd (Freq.)	11:36 * 100% = 31% 34%	27:96 * 100% = 28% 26%
% mannen % genoemd (Freq.)	25:36 * 100% = 69% 683:1030 * 100% = 66%	69:96 * 100% = 72% 74%

Mester
(meester)369
Hoes 91
Vrouw 90

(en lue,…)
Boer(en) 84
Volk 73
Daarp 71

Wicht 68
Kaomer 64

Woord 52
Tied 52
Aovend 51
nei(egheid..) 49
Jaor 48
Aold 47
Waark 43
Geld 39
Scheper 37
Kinner 33
Man 32
Kaor (kar) 30
Reedrieker 28
Haand 28
School 27
Jonge.. 25
Tooneel 25
Feest 23
Schaop 20
Vergaodereng 19
Vrijer 18
Vrogger 18
Kind 16
Keuken 16
Vrouwlu 16
Aarm 15
Gesprek 14
Schoel 14
Mensch 13
Heufd 12
Glassie 12
Boek 12
Gulden 12
Aarfenis 11
Hand 11
Meissies 11
Kop 10
Jeugd 10
Spinster 10
Baander 9
Drent 8
Koffie 8
Koek 8
Stuver 8
Stilte 8
Hart 7
Mevrouw 7
Dood 7
Perd 7
Spinster 7
Unnerwies 7
Verkeereng 7
Verwondereng 7
Naotuur 7
Spiet 7
Genegenheid 6
Naober 6
Boerin 6
Stoet 5
Oogen 5
Vroeger 5
Renaosie 5
Rederijker 5
Boerenlue 5
Boerendochter 5
Schuld 4
Brood 4
Varken 4
Vrijheid 4
Wereld 4
Haarbaarg 4
Gaast (gast) 4
Honden 4
Tebak 4
Dubbelties 3
Borrel 3
Jenever 3
Mond 3
Neus / neuze 3
Traon 3
Twiefel 3
Zommers 3
Hoender 3
Gewoonte 3
Sigaor 3
Zwien 3
Draank 2
Sukker 2
Trein 2
Kiel 2
Boerenzeun 2
Houwelk
(huwelijk) 2
Vergoadereng 2
Veurganger 2
Vinger 2
Waorheid 2
God 1
Berouw 1
Stee (plek) 1
Thee 1
Geheugen 1
Kus 1
Lippen 1

Been, voet, borst 0

Biografie Harm Tiesing[15]

(Borger 1853 - Borger 1936) Landbouwer en schrijver.
Groeide op onder armoedige omstandigheden. Verhuurde zich als dagloner en werkte zich geleidelijk op tot keuterboer. Verkreeg door zelfstudie een behoorlijke ontwikkeling. Op maatschappelijk en politiek gebied oefende hij omstreeks 1900 tal van functies uit. Zo was hij van 1897 tot 1910 lid van de gemeenteraad, en van 1894 tot 1910 diaken van het armenwerkhuis van de Nederlandse Hervormde Kerk in Borger. Tevens was hij ambtenaar van de burgerlijke stand, secretaris van het waterschap Borger-Westdorp en secretaris van de Gezondheidscommissie. Als politicus voelde hij zich aanvankelijk aangetrokken tot de vrijzinnig democraten, later volgde hij meer de oud-liberale ideeën van de Liberale Unie.

Hij begon uit geldgebrek voor de kranten te schrijven. Iedere winter schreef hij een feuilleton, eerst voor de *Nieuwe Provinciale Drentsche en Asser Courant* en daarna voor de *Provinciale Drentsche en Asser Courant.* Vooral drie (nagenoeg) geheel Drentstalige feuilletons kregen grote bekendheid, doordat ze postuum in boekvorm werden gepubliceerd: *Marthao Ledeng, de bloem van 't daarp* (1943), *Over de Hunse [hoe Veenholtens volk d'r leefde] 'n vertelling veur 't Drèènsche volk* (1944) en *Zien broed verloren* (1943). Meer dan een halve eeuw heeft Tiesing meegewerkt aan de *Nieuwe Drentsche Volksalmanak*. Ook aan andere almanakken, zoals *Eerelmans almanak* en *Hazelhoff's almanak* leverde hij regelmatig bijdragen. Voorts schreef hij toneelstukken die nooit zijn uitgegeven, althans niet tijdens zijn leven.

Als schrijver werd hij na zijn dood vooral beoordeeld op zijn

15 Henk Nijkeuter *In Geschiedenis van de Drentse literatuur, 1816-1956*. Van Gorcum, Assen. 2003. Website geheugenvandrenthe.nl/tiesing-harm

niet-literaire publicaties. Met name de talrijke kranten- en tijdschriftartikelen, die hij veelal in het Nederlands schreef, werden door C.H. Edelman verzameld. De meeste bijdragen hebben de landbouw als onderwerp. Tiesing beschreef en verklaarde de veranderingen in de samenleving van zijn tijd. In zijn fictionele werk krijgen de verworvenheden van de wetenschap en techniek aandacht, maar tevens wordt de herinnering aan het oude boerenleven doorgegeven aan het nageslacht.

Marthao Ledeng, de bloem van 't darp (feuilleton 1892 – 1893), Boek in 1943
Over de Hunse, 'n vertelling veur 't Drèèntsche volk (feuilleton 1901 – 1902)
Zien broed verloren (feuilleton 1902 – 1904).

Marthao Ledeng

De bloem van ’t daarp

Marthao, de mooie dochter van boer Gèrt Ledeng, geniet veel belangstelling van de jonge mannen in het drentse dorp. Nabben Jan is op haar verliefd, maar ziet in meester Kroerhof een hevige concurrent. Vooral als er een rederijkerskamer wordt opgericht en de meester zichzelf en Marthao de hoofdrollen toebedeelt. Dan is er ook nog de boerenknecht, Reiner Akkens, wel verliefd maar zonder haast.

Helmstad

De nieuwe onderwijzer Frederik Kroerhof komt met het voorstel een rederijkerskamer op te richten. Jongelui uit het boerendorp kennen hun aarzelingen, maar doen mee. Enige weerstand uit de dorpsgemeenschap[16] is merkbaar. Zodra notabelen – ouderling en dominee – akkoord gaan volgt oprichting van rederijkerskamer *Helmstad*, genoemd naar de onlangs overleden behoudende dorpsonderwijzer.

"'n Zaoterdagaovend gao ei ok toch hen de vergoadreng bij Gèrt Rouwels, Lamert?" vrueg Rielen Mans[17] an schepers[18] Lamert, doe Mans met 'n kaor[19] vol sporries bi schepers baander langs gunk.

Lamert zettd' de vork veur zuk in de strijengbult[20] deel, met de rechterhaand er boven an, unnerwiel ie nao zien gewoonte de linkerhaand zoo in de zied zett'd, keek Mans neisgiereg an en zee: "Mans, wat zal dat veur 'n vergaodereng wezen bij Gèrt Rouwels en wel hef dat zoo besteld?" Mans trad wat naoder nao Lamert toe en zee: "Bin 'j daor nog niet met op de hoogte jong? 'k Hebb' jow aaltied jao al zegd, dat, as wij hier maor is 'n neie mester[21] kregen, dan kwamp er van zöls mèr levent in de brouwerij. Oez' neie mester Kroerhof is er veur, dat er nou hier in 't daarp ok n' reed'riekerskaomer[22] opricht wordt Lamert, en nou moet wij jao metwaarken."

---

16 Borger.
17 Mans, zoon van Rielen. Achternaam eerst.
18 Lamert, zoon van de scheper.
19 Kar, kruiwagen met spurrie; De gewone spurrie is een eenjarige plant uit de anjerfamilie, die van nature voorkomt in Europa. Het is een bleekgroene plant van 5-70 cm hoog die op droge zandgrond groeit.
20 In de bult (hoop) met strooisel (stro of ander materiaal voor de stal).
21 Schoolmeester, onderwijzer.
22 Rederijkerskamer, toneelvereniging.

“Zooooo”, zee Lamert, “is ’t daorum te doen? En zul d’ mester dat klaor kriegen kunnen?”

“Stelleg wodt dat klaor”, zeg Mans, “as er maor genog toe metwaarken wilt. Maor die d’r geschikt veur bint um met te doen, moet nou niet trukgblieven, Lamert.”

“Da’s waor Mans, maor och jong, van die neiegheid — ik weet niet of ze daor aalmaol wal zooveul van holt,[23] want ei[24] moet maor zoo reken: Aol mester Helmstad is hier nog lang niet vergeten.”

“Mester Helmstad — jao nou, dat was in veul opzichten wal ’n aoreg man, maor toch gien man veur oez’ tied en er is hier now ’n nei mester, die oez ok met de nei dingen van de tegenwoordege wéreld bekend maoken zal.[25] Ei moet er kommen Lamert heur”, zeg Rielen Mans, “en niet oetblieven. Ei kunt best’n rol op je nemen.”

Unnertusken was Mans wêr nao de kaor toe gaon, slueg ’t schoeftouw wèr over de nak en wol veuroet kroon.[26] Krek, doe hie de kaor optilde, kwam de vrouw van de scheper Albert Feikens, Lamert zien moeder, die unner ’t gesprek bij de baander staon hadd’ te lustem er an en zee: “Wat hebb’ ei beient daor toch veur drokte over ’n rol?”

“Och moeder”, zee Lamert, “er zal Zaoterdagaovend vergaodereng wezen bij Gèrt Rouwels, um er ok zo’n kaomer op te richten veur redriekers.”

“’n Kaomer?” vrueg vrouw Feikens, “bij Gèrt Rouwels ’n kaomer? Ik meende dat die zien keuken grooter maoken wol, maor wil die ok al ’n neie kaomer timmern?”[27]

Daorum mus Mans toch lachen, en zettd’ doe de kaor nog eemies wèr deel, waorop ’t gesprek op Gèrt Rouwels zien veurnemens tot timmern kwam.

Gèrt hadd’ ’n aold en aolerwets hoes, dat op ’n mooie stee in

---

23 Gehecht aan traditie. Huiverig voor verandering.
24 Je.
25 Conflict: traditie en vooruitgang.
26 kruien met de kruiwagen. Schoeftouw: touw aan handvaten van de kruiwagen dat als een lus om de nek/schouders ligt om het tillen gemakkelijker te maken.
27 Lachen om onwetendheid.

’t daarp stun en hadd’ al een paor jaor ’t brettien van “tappen” oethangen. ’t Volk, dat nao ’n groote reiz’ over ’t veld in ’t daarp kwamp, wol dan wal eem is rusten en daorum was ’t, zooas Gèrt zöls zee, veur de reizende lue ’n groot gemak, dat ze bij hum gelegenheid vunnen, um is te pleistern.

Zoo kwammen er ’n porsie boerenlue bij hum an. Maor de veurnaome lue,[28] die nao Gèrt zien meeneng toch wal de beste verterders wezen mussen, gungen zien deur verbij, en dat mus vast kommen, umdat hie zoo ’n aoldaachteg hoes hadd’. Daorum zul ’t veurhoes anmaarkelk verbeterd wodden, en doe da wezen zul, hadd’ mester Kroerhof er op bedaacht west, um ’t now zo inricht te kriegen, dat er ok tooneelspeuld wodden kun, en daorum zo’n veurstel bij den kaselein Rouwels daon. Gèrt leek dat goed toe, en now mus mester[29] dan metwaarkers hebben, um zo’n kaomer tot stand te brengen.

Dat alles vertelde Rielen Mans an de scheper zien vrouw en zeun, unerwiel ie veur de sporrieskaor[30] stund, en met vrij wat mèr umslag van woord’ en bewegengs, as wij dat plan an de lezer bekend maokt. Doe Mans daorover oetverteld was, wus schepers Froukien[31] nog niet wat of dat dan met die kaomer te beteeken hadd’, of ’t meug wezen, zee ze, dat Rouwels heur d’r op toelekgen wollen, um ok naachtvolk te hollen, daor ze dan slaopstee’n veur hebben mussen.

Rielen Mans laachte wèr, knipte wat met ’t een oog’ en zee: “Zo’n kaomer Froukien, as hier bedoeld wordt, is ’n vereenigeng van jongs die tehoop kemeliespeulen[32] wilt. Zukken die zoo bij ’n kaander komt op bepaolde tieden, die zint dan leden van die kaomer. En meteen tilde Mans wèr de kaor op en krooide nao hoes toe.

“Mans kan van zukke dingen vertellen, Lamert,”, zee vrouw Feikens teeng heur zeun, die de vork oppakte um zien waark te doen.

---

28 Standenverschil benoemd.
29 Aanduiding van beroep, zonder lidwoord. De meester wordt niet bij naam genoemd.
30 kar met spurrie (graan).
31 De vrouw van de schaapheerder krijgt een voornaam.
32 comedie.

"Jao moeder, Mans komp veul bij de neiè mester, zooas ik wal an hum begrepen hebb', en dat mot vast 'n looze sliepert[33] wezen."

De bekendmaokeng van mester Kroerhof weur dus, zooas bij 't hoes van de scheper bleken is, volgd deur 'n ansporeng van Rielen Mans an de jongs, um toch veural nao die vergaodereng toe te gaon. "Al was er now een of aander, die zuk zölven te weineg ontwikkeld aachtte,[34] um dat bedrief met te helpen oetvoeren", hadd' mester Kroerhof zegd teeng Mans, "die heufde daorum nog niet oet te blieven as è zien krachten maor anwenden wol, want dan lèrde dat wal gauw wat an." En dat vertelde Mans ok krek zoo, en spoorde de lue an um vueral te kommen. Zoo was er dan op de bepaolde Zaoterdagaovend 'n man zeuven acht bij Gèrt Rouwels anwezeg, want behalve Rielen Mans en Lamert Feikens hadden ok Loeks Onteng, Litten Rieks, aalmaol zoowat boerenjongs, en Scheemans Albert, 'n timmermansknecht, met Willem Dooleng, de schoemaoker, 't plan, um heur d'r veur an te geven, zooas ze 't nuemden. Met mester Kroerhof, die de vergaodereng leidde, wassen er dus zeuven personen, en Rielen Mans wus ok veurvaast,[35] dat Nabben Jaan ok met doen wol, maor van aovend niet kommen kunt hadd', umdat ie oet gaasten[36] was. Dan wassen en dus aacht. Gèrt Rouwels zöls wol ok wal lid wezen, maor höl 't eerst nog is 'n paor daog in bedenk, umdat zien vrouw er niet veur was, die meende dat zukke dingen veur 'n getrouwd[37] mensk zoo niet te pas kwammen.

Naodat er bij disse vergaodereng eerst is wat over de wèrsgesteldheid, over de waarkzaomheden en zoo van 't een op 't aander reneerd[38] was, begunden er well'n[39] over 't oprichten van 'n reedriekerskaomer. Degenen, die d'r 't meest veur

33 intelligente gast.
34 Meester Kroerhof anticipeert om vermeende domheid van omstanders/dorpelingen.
35 Gewis, vast en zeker.
36 Op visite was.
37 Traditie. Binnen een gemeenschap gelden ongeschreven regels.
38 redeneren, vertellen
39 welken, enkelen.

wassen, hadden naotuurlik 't dikste woord[40] en er weurden al paartie daarpen en plaosen opneumd, waor in de leste jaoren zukke kaomers opricht wassen, en met goed gevolg waarkten. Doe dat al wat drok gunk, gelastte mester Kroerhof stilte, slueg eem met 'n holten haomer op de taofel, daor de jongs[41] nei van oplusterden, en zee doe: "Jongelui, ik verklaar de vergadering geopend." Stilte volgde. Elk keek op[42] de mester, daor 't now eerst aalmaol van kommen mus, wat ze heuren zullen. Doe die stilte eem duurd' hadd', begunde meester Kroerhof:[43] "Zooals al de aanwezigen wellicht bekend zal zijn, heb ik deze vergadering belegd met het doel om te vernemen of er hier animo bestaat voor het oprichten eener rederijkerskamer. Mijns inziens zeer terecht, vernam ik zooeven, toen ik uwe gesprekken aanhoorde, dat zoodanige vereeniging, in vele dorpen en gehuchten in deze enviroro[44] reeds bestaande, ook hier als een eisch des tjjds mag worden aangemerkt. Wij leven in een tijd, waarin kennis en ontwikkeling allengs meer tot de kleinste dorpen beginnen door te dringen. Ter bevordering van die zoo gewenschte kennis en ontwikkeling kan naar mijn inzien eene zoodanige vereeniging zeer dienstbaar worden. In overleg met den kastelein Rouwels heb ik dan gemeend, daartoe het initiatief te moeten nemen. Komt eene tooneelvereeniging tot stand, dan wil Rouwels zijn huis voor het houden onzer vergaderingen en voor eene tooneelvoorstelling beschikbaar stellen. Met de blijken van uwe belangstelling, door uwe tegenwoordigheid alhier getoond, acht ik mij zeer vereerd, en meen hiermede het woord te moeten verleenen aan hen, die zulks verlangen."

Aandachteg hadden de jongs aalmaol lusterd nao de mester zien inleideng en in 'n roef[45] aalmaol heur petten in d' haand kregen of unner de taofel op de schoonschrobde vloor legd.

40 stereotyperingen.
41 jongemannen.
42 Keek naar. Ook: keek op tegen iemand met meer opleiding.
43 In het Nederlands.
44 Environnement, omgeving; Gezwollen, plechtig taalgebruik.
45 snel handgebaar.

Op "'t woord" dat mester Kroerhof toestaon wol an die 't verlangde, schenen de jongs anvankelk niet zoo veul gesteld te wezen, want er volgde veul stilte.[46] Doe mester Kroerhof zien sigaor ansteuk, nammen ok de jongs heur piepen, die heur unner de rede van de eerste spreker oetgaon wassen, begunden te rooken en 'n borreltien te bestellen en doe dat alles trecht was, zee Rielen Mans: "Wat mester zegd hef, is waor jongs, kennis en ontwikkeleng moet toenemen, en ik bin er wal veur."[47]

"Maor kan hier 'n 'tooneelopvoereng 'plaos hebben?" vrueg Scheemans Albert, "of mot er daornao ok nog een of aander vertrek aans inricht wodden?"

Gèrt Rouwels gaf daorop 'n umslachteg verhaol van zien veurneumen timmerderij. Tusken zien keuken en de deel wol hie 'n keiler[48] maoken laoten, met 'n opkaomer d'r van zöls boven op. De aole leemwand tusken keuken en deel[49] zul weg, de groote keuken kun wal wat kleiner toe en van zien deel kun ok 'n voet of wat in de lengte of. Zoo wol hie plaos maoken veur die keiler en opkaomer. Waor die waand stund, had hie eerst 'n halfsteens muur zetten wilt, maor in overleg met de mester was er besleuten, um daor 'n holten beschot met schoefdeuren te plaosen, dat zoo wegneumen wodden kun. Dan kun de opkaomer 'n tooneel wodden en 't pebliek op de deel zitten. Veur de koe'n langs kunnen 'n paor groote zeils hangen wodden, en an de heuischuur zul alles met dunne, goedkoope plaanken ofscheuten[50] wodden. Dwaars over de deel, 'n beetein hooger as 't volk met heur heufden rekken kun, zullen goeie staarke dwaarslatten legd wodden, woar 'n paor breede plaanken op likgen kunnen, en daorunner zullen twee of drie laampen brannen. Zoo kun dat alles mooi, en as er nou 'n reedriekerskaomer kwam, die aal jaor een of tweemaol

46 aangeleerde terughoudendheid en faalangst.
47 Rielen Mans spreekt zijn leeftijdgenoten aan. Jongs = jongemannen. Maar eerst denkpauze.
48 kelder. Een enkele keer stond keller in het origineel. Keller (Duits).
49 schuurgedeelte.
50 afgeschut.

veurstelleng gaf, dan kunnen de kosten[51] veur Gèrt Rouwels wal wèrum kommen.

Dat plan leek aal de anwezegen goed toe en as de muur tusken keuken en opkaomer dan wat beschilderd weur, dan kunnen ze hiel makkelk heur tooneel klaor kriegen. Aal de aanwezegen teekendn dus heur naom, um lid te wezen. Kwamp er nog mèr deelnemeng, dan was dat zooveul te beter, en veural de toetredeng van n' stuk of wat wichter, um met te speulen, zul heel gewenscht wezen. Meester Kroerhof wol nou 'n reglement[52] maoken, dat in 'n volgende vergaodereng vaaststeld wodden kun. Ok zul er dan 'n bestuur kozen en 'n naom an de neie kaomer geven wodden. De volgende Zaoterdagaovend zullen ze dus wèr vergaodern. Geschikte personen, zoowal vrouwlue as maanlue, kunnen heur bij ieder lid angeven en dan met op de vergaodereng kommen, en zoo wollen ze de bepaolde aovend maor is ofwaachten.[53]

In de week, die daorop volgde, weur d'r drok over de zaok spreuken. Personen, die as leden toetreen wollen, wassen d'r nog wal te vinnen, maor an op en anmaarkengs mekeerde 't niet. d' Een wol wal, as 't maor niet al te roekeloos toegunk, want van doodschieten en staarven en mal wodden op 't tooneel wollen ze niet weten, 'n Ander meende, dat speulen veur mallejan wal an kerels van tenten op de maarken, maor niet an boerenjongs en wichter paste.[54] Nog 'n aander meende te weten, dat ze bij Ledengs Marthao, 'n heel aoreg en goed ontwikkelde boerendochter, al stomp loopen wassen, doe ze heur vraogd hadden um met te doen, want Gèrt Ledeng, die in de kerkeraod zat,[55] wol lang niet lien, dat zien dochter an zukke vertoonengs metdee. As dat aalmaol waor was, zul er van veurneumen reedriekerskaomer niet veul terecht kommen.[56]

Toch kwammen op de volgende vergaodereng tien jongs en 'n paor wichter. Nabben Jaan, die ze in d' regel niet veul

51 investering.
52 zonder reglement kan niet.
53 afwachten. Altijd afwachten.
54 Braaf. Alles moet blijven als het is.
55 En dus hoger in rang. Status. Luisteren naar een kerkenraadslid! Traditie.
56 Conflict tussen traditie en vooruitgang.

in d' reken hadden en nog wal is vaok de gek ansteuken,[57] was er ok bij. En doe Jaan zag hoe 't er hier toegunk, en wat order en regel of mester Kroerhof er maank[58] wus te brengen, begreep ie, dat ze hum hier de gek niet an zullen steken. De beid' wichter, Marthao Ledeng en Rielen Riekao, Mans zien zuster, verklaorden, dat ze niet as leden toetreen en aal de vergaoderengs niet bijwonen, maor wal helpen speulen wollen. Mester Kroerhof verklaorde "zeer vereerd" te wezen, met de leste verklaoreng van metwaarken. 't Dee enkeld' jongs nog al nei van Marthao Ledeng, umdat ze daorvan 'n klokkien heurd hadden lueen, en 'n paor daog laoter weur d'r dan ok verteld, dat Gèrt Ledeng, de olderling, er de doomnei[59] eerst nao vraogd hadd', of zien dochter dat wal doen mug, en de doomnei, die modern[60] was, zul toestemmeng geven hebben.

't Reglement, deur Frederik Kroerhof de schoelmester opmaokt, weur behandeld, en, naodat er al weineg op anmaarkt weur, vaaststeld. Zeuven boerenjongs, 'n timmerman 'n schoemaoker en de mester wassen de vaaste leden. Gèrt Rouwels de kasselein, Gèrt Ledeng de aolderling, benevens Marthao Ledeng en Rielen Riekao weuren "honnererre[61] leden", dat, zooas Kroerhof zee, zooveul als eereleden betekende. Mester Kroerhof weur in 't bestuur as presendent, en, op oetdrukkelk verzuek van de jongs, ok as sikketaories kozen, en Rielen Mans pennengmester of Judas, zooas Nabben Jaan zuk oet 'n hoekien, waor ie zat, heuren luet, en daormet daacht um Mans is zo'n klein beetien de gek met an te steken.[62]

Now mus de neie kaomer nog 'n naom hebben. Mester Kroerhof zee dat ze hier en daor die kaomers nuemden van "Ontwikkeling", "Eendracht", "Excelsior", dat "naar hooger" beteekent, "'t Heidebloempje" of zoo wat. Kroerhof höld van die mooie zinspreuken niet zooveul. 't Beteekende wal niet

57 Plagen, pesten.
58 tussen. Meester Kroerhof zou Nabben Jaan tegen pesten in bescherming nemen.
59 Toestemming vragen aan de dominee.
60 Verlichte geest.
61 honoraire.
62 gebruikelijke plagerijen.

zooveul, zee ie, maor toch gaf ie er mer de veurkeur an, um de kaomer nao een of aander dichter of schriever bijveurbeeld Tollens, Helmers, Van Lennep of Van der Palm te nuemen. De naom zul dan zooveul beteeken kunnen, dat men daordeur niet alleen de herinnereng an die personen van betekenis levendeg höld, maor ok eenegzins in heur geest optreên kun. Zoo stelde de mester de leden veur, dat Tollens 'n dichter was, die in zooveul dingen eenvoudeg, naotuurlk en waor was, dat Helmers in zien naogelaten waarken zoovuel blieken van vaoderlandsliefde legd' hadd', dat Van Lennep zien romans zoo beroemd wassen wegens de invlechteng van personen en gebeurtenissen, die belangriek wassen, en dat Van der Palm zuk zoo op de welsprekendheid en schoone stiel toelegd hadd'.[63]

Hoe andachteg de jongs ok nao die renaosies lusterden, toch wussen ze niet wat naom of de beste was veur de neie kaomer. En zoo kwaamp op eenmaol Nabben Jaan, die veul respect hadd' veur de leiding[64] van de mester, en zuk now ok is heuren laoten wol, met 'n veurstel oet de hoek, um de kaomer eenvoudeg nao de aole mester en dus "Helmstad" te nuemen. Lamert Feikens en Wilm Dooleng laachten Jan umtrent haardop wat oet,[65] doch eem keek mester Kroerhof op, en oet was 't met heur gelach, waorop meester an Jan verzocht um zien veurstel naoder toe te lichten.[66]

Jaan weur eerst rood um de kop, doe hie verzocht weur, um dr' mèr van te zekgen, want daor hadd' ie niet op rekend. Maor doe ie zuk eem is bedenken kunt hadd', vund ie 't toch aoreg, dat zien woord zoo goed ingaank vunnen hadd' en begund' doe: "Ik zee dat maor zo mester, umdat oes aol mester, die oes aalmaol lert hef, zoo hieten hef."

"Maar je voorstel zal toch nadere gronden hebben, veronderstel ik, Nabben," zee mester Kroerhof, "en die dienen te worden gehoord."

---

63 Verheffing van het volk.
64 Opkijken tegen gestudeerde mensen.
65 Traditie; belachelijk maken wat je zelf niet hebt bedacht.
66 Beschaving sluipt binnen.

Of Jaan wol of niet, doe mus ie jao mèr zekgen. 't Kwamp er op an, dat ie an de gaank kwamp, umdat elk er nou zoo aandachteg nao lusterde, en dat was ie niet gewoon van zien renaosies.[67] Maor ie begunde en zee: "Och volk, wij[68] weett" jao aalmaol wal, dat mester Helmstad hier laank west hef in 't daarp, want vaoder gunk nog hen de school, doe ie kommen is. En daorum hollen veul mensken hier nog wal van hum, want as ie niet störven was, dan was hie oez mester bleven. En um dat ie gien kind of kuken naolaoten hef, zoodat zien naom niet benuemd kan wodden, daacht ik dat."

"Ofschoon ik het op hoogen prijs stel, dat gij hulde aan uwen leermeester wilt brengen, en dat mijn voorganger hier nog niet vergeten is", zee mester Kroerhof, "zoo moet ik opmerken, dat het wel wat zonderling zal worden, naar hem deze kamer te noemen". En nog daacht de mester wèr an Tollens en de aander'n die er nuemd wassen, en er scheut hum te binnen, dat t' niet paste, um van zien veurganger, die dood was, dit of dat te zekgen wat niet mooi was, en ie zweeg. Hie hadd' aans nog genog zekgen kunt, oet aal wat er van mester Helmstad verneumen was, bleek dat de herinnering an die man an stilstaand dee denken.[69]

Nabben Jaan lee doe oet — want ie weur aal driester in 't prooten - dat veul mensken 't op zoo'n kaomer hier in 't daarp niet an kommen zul, maor as nou de kaomer nao de mester van vrogger nuemd weur — kiek, dan was 't jao krek zoo, of d' aol mester 't al zoo begerd hadd', dat er zoo'n veroenegong wezen zul, en dan wat 't mooi."[70]

Er weuren weineg bezwaoren teeng Jaan zien veurstel indiend. Mester Kroerhof wol, um gien ofbreuk an de naogedachtenis van zien veurganger te doen, gien veurstel indienen, en bij stemming bleek, dat van de tien stemmen zes op Helmstad, twee op Tollens, een op Helmers en een op Van der Palm oetbraacht wassen.

---

67 redeneringen, verhalen.
68 Hij begint niet met: ik, maar met wij.
69 Zijn voorganger werd geprezen om die stilstand.
70 Helmstad wordt postuum modern gemaakt om de ouderen mee te laten gaan in de modernisering.

De mester as sikketaories teekende dat op in de notulen en zee: “Ik wensch al de aanwezigen geluk met de oprichting van de rederijkerskamer “Helmstad” en verklaar de vergadering gesloten.”

Marthao Ledeng

We maken kennis met Reinder Akkens, de jongste zoon van arbeider Jan Akkens. De jongen heeft een zwakke gezondheid. In zijn tienerjaren gaat hij veel om met Marthao Ledeng die dichtbij woont. Martha raakt eerder in de rijpere leeftijd en ze verliezen elkaar uit het oog.
Marthao is een mooie vrouw met veel bewonderaars. Een van de 'vrijers' is Jan Nabben. Niet de mooiste boerenzoon, maar wel een met potentieel (veel) geld. Misschien wordt het nog wat tussen Marthao Ledeng en Nabben Jaan. Ze spelen immers beiden toneel in het café van Gèrt Rouwels.

"A'j prooten wilt van èrdaodeg[71] volk", zee Albert Feikens, de aole scheper, die al over de twintig jaor in 't zölfde daarp aachter de schaop gaon hadd', "dan moe'k je zekgen, dat zukke lue as Jan Akkens volk[72], dat is èrdaodeg volk. Komp er 's zömmers is 'n hen oet de branettels, die daor eier leg, en zie wiefelt er an dat 't een van oez' hoender[73] is, dan zult ze d'r gien ei van hollen. As die lue nee en jao zekgt, dan kun 'j daor staot op maoken en an laster of losse prooties steurt ze heur daor niet. Zuk volk mag ik lien", zee Albert.

Dat er mèr zoo over daachten as Albert Feikens, bleek dan ok wal is. Bij Gèrt Ledeng, die 'n endien van Jan Akkens of woonde, maor toch met hum in de naoberschup[74] was, daor hadd' Jan Akkens al zestien zeuventien jaor laank de heui en bouw[75] daon, en krek zoo laank hadd' Gèrt Jan zien laand zeit en bouwd en nog al mèr van zien pèrd-waark daon.

71 eerlijk.
72 Volk: familie, ouders. Oeze volk, onze familie.
73 kippen.
74 samenwerking.
75 landbouw, telen van gewassen. Specifiek: verbouw van graan.

Jan Akkens en zien vrouw hadden ’n paor dochters die op de dienst wassen[76] en wal huren hollen kunnen, en een zeun, de jongste, die as kind aaltied aoreg liedelk en slap west hadd’ en daorum niet zoo jonk de deur oet zul as zien beid’ fikse zusters, tenminste as Jan Akkens er ’t brood toe hadd’.

Daorum was Jan Akkens aaltied wat heel bang veur zien zeun, en luet hum op zien veertiende en vieftiende jaor nog omtrent gien waark verr’chten, of ’t meug wat ligt waark wezen. Bij Gert Ledeng ’s zommers wat helpen heuien en de bouw wellen, dat kun Reinertien[77] wal doen, maor aans — grasmeien, meslaon[78] en zoo, daor mus d’ jong nog maor eerst is veur beschoonegd[79] wodden. “As aarbeiderskind zal hie misschien ok wal aarbeider blieven”, zee de vaoder van Reiner, “en dan kun hie nog laank genog in ’t zwaor touw hangen.”[80]

Tot an zien veertiende jaor hadd’ Reiner Gert Ledeng zien koe’n dreven.[81] In de zömmer höld’ ie tuskentie,[82] aaltied unner toezien van zien vaoder, de vruchten wat schoon,[83] en zoo kwamp ie er mooi makkelk langs. Wassen de kaarsen[84] riep, dan zat Reiner veul vaoker as zien vaoder ’t lien wol,[85] in een van de beid’ mooi kaarsenboomen, en plukte er mooie bossies of, daor ie de naobers of goeie vrenden, die van dat goed niet hadd’n, met verèrde. As ie daor dan op zien hoog standpunt zat, en ’n liedien zunk, dat bij stil wer klunk deur de buurt, dan duurde ’t vaok niet laank of Ledengs Marthao, ’n wicht die in aolerdom niet zooveul van Reiner verschilde, kwam er al gauw is wer an. “Wat is oez wicht gek op die kaarsen”, zee moeder Jannao, de vrouw van Gert Ledeng, dan. Maor ’t was nog niet alleeneg um die kaarsen, dat Marthao er hen gunk. Ze meug ok gern[86] is ’n oogenblikkien bij Reiner

76 Bij een ander in dienst als huishoudelijke hulp.
77 Verkleinwoord van Reinder.
78 mest laden. Koestal / schapenstal uitmesten.
79 Vrijgesteld.
80 Zwaar werk doen, aan een touw trekken om karren te verplaatsen.
81 Op de koeien gepast, geweid.
82 in tussentijd.
83 schoon houden van vruchten = onkruid wieden.
84 Als de kersen rijp waren.
85 lijden kon = verdragen, goedkeuren.
86 mocht hem graag. Vond hem aardig.

Akkens wezen. Reiner zocht umtrent met levensgevaor de allermooiste bossies kaarsen op en luet ze Marthao toevallen en as Marthao dan de mooie bossies maor hadd', dan laachte 't wicht teeng Riener en dan was ze zoo blied'!

In de proementied gunk 't net zoo. De beste en dikste proemen, die d'r an de boom zatten, bewaorde Reiner veur Marthao, en bij heele petten vol sjouwde ie ze d'r nao toe. Zölfs wus ie secuur wat soort van proemen of 't wicht op 'n liefsten hadd', en hold zuk er, alleen um Marthao diensten te doen, precies van op de hoogte, hoe of 't stund met de riepegheid.

Zoodoend' kregen ze 'nkaander in de zömmer umtrent dag op dag wal te zien en te spreken, en 't was daorum ok jao niks gien wonder, dat er bij aal die umgaank met 'n kaander ok genegenheid[87] veur mekaor ontstund.

As 't winter was, dan kregen ze mekaor lang niet zoo vaok te zien. Dan mus Reiner Akkens tot zien veertiende jaor nao d' aovendschool, en gunk Marthao geduregan wal is oet, nao aander wichter toe, of ze was in hoes an 't waark, en lerde spinnen, breien, wol kaoren en zoo wat. Bij gevolg kwamp ze dein in 'n aander omgeveng, en ontstund er bij heur aal zoo zachies wat mer nieging[88] um met 't jonkvolk[89] met te doen. Was Reiner in dat opzicht ok zoo wied west, dan zullen ze misschien die genegenheid van werskaanten mer unnerhollen hebben. Maor now kwam 't al gauw zoo wied, dat Reiner, as ie Marthao is antröf, heur dan begunde te plaogen met jongs,[90] en heur dan de gek ansteken wol.[91] Maor zöls höld ie zuk aaltied op 'n ofstaand.

„Aj' ok maor met gungen nao' 't daarp in 'n Zöndagsaovens, en 't winter met hen de spinsters,[92] Reiner, dan zullen ei[93] d'r wal mer van gewaor wodden, wat er gebeurt, en dan wassen ei ok beter op de hoogte, jong," zee Marthao.

---

87 Nederlands woord voor gevoelens, bij ontstentenis van een Drents woord.
88 neiging.
89 Tieners, jongelui.
90 jongemannen.
91 plagerijen.
92 oppasmeisjes. Tijdens oppas kwamen vrijers langs.
93 jij.

Maor Reiner teunde[94] nog weineg liefhebberij veur die dingen, en zien vaoder zee: "Och, Reiner kan nog loopen genog in 't daarp doen, en nog vaok genoeg met hen de spinsters gaon. Laot hum eerst maor is wat aans lerren, dat hum laoter veurdeel of teminsen plezeer anbrengen kan."

Reiner Akkens weur 'n flink opscheuten riezege[95] vent, zoodat men, doe ie um de twintig jaor was, niet van hum zekgen zul, dat ie vrogger zo'n kleinen rippert[96] west hadd'. Waarken lerd' ie goed, al was ie al wat laot an de gaank kommen, en ie kun 't ok wal lien, zoodat Jan Akkens, dat aal zien levent n' haarde aarbeider west hadd', en nou al aoreg minner weur,[97] ofschoon ie dat zöls niet leuven wol,[98] van Reiner 'n boel hölp hadd'.

Marthao Ledeng weur ok 'n fikse meid, en 't scheen ok 'n wicht te wezen, die wal in de smaok völ, want de jongs luepen er drok um. Eerst gunk dat zoowat hen en wèr, zoodat 't zoowat op 'n eenegszins ongeregelde beurtdienst leek, maor mettertied kwammen er steevaaste klaanten, en weur 't in dat opzicht dus beter.[99] Maor as 't zoowied komp, dat de dochters steevaaste vrijers kriegt, die d'r op geregelde of veurof bepaolde tieden wèr komt, dan begunt de boeren daor ok al is met nao te kieken, want dan is 't net of er wat mèr erns in 't spil komp.[100]

Een van de vrijers, die aoreg goed 'n oogien op Gèrt Ledeng zien dochter scheen te hebben, was Nabben Jaan. Nou weur d'r unner 't jonkvolk wal is zoo opmaarkt, dat Jaan einliek gien jong veur Marthao was, want zie was 'n wicht zoo knap van slag en zoo mooi van lief en leden[101] as ze d'r maor dun luepen.[102] Veur elk, die Marthao maor is eemaol ankeek, mus dat daodelk in 't oog vallen. Bij 'n middelmaotege greutte hadd' ze n' frisse en gezonde kleur, was zaacht en zedeg van naotuur,

94 toonde; Nederlands verdrentst.
95 grote. Eerste maal beschrijving van uiterlijk.
96 opdondertje.
97 minder werd. Slechtere gezondheid.
98 zelf nog niet wilde geloven.
99 waardeoordeel. Verbeterde.
100 meer ernst in het spel. Serieuzer.
101 Geen beschrijvingen.
102 dun liepen, weinig voorkwamen.

en wus bij aal gelegenheden, waor boerenvolk bij te pas komp, heur fersoen zoo goed te bewaoren, dat boerenjongs heur de lofspraok naogawen: "'t Is 'n heel schier wicht, in 't een zoowal als in 't aander!" En schoon men bij zukke boerenoetspraoken vaok nog al 'n boedel overdrieveng heurt, is 't in dit opzicht zóó, dat 't al heel wat wezen mot, as boerenjongs over de knappegheid van de vrouwlue pocht. En daorum hef die oetdrukkeng van "'n schier wicht"[103] dan ok nog al vrij wat te beteeken.

Zoo knap as Marthao was Nabben Jaan op gien distaansie.[104] 't Was 'n ventien, dat vaok 'n witte kleur hadd', en veur 'n boedel boerenwaark was ie veul te licht. Jaan was breed van tronie en hadd' wat n' krap neusien, klein oogies en 'n aoreg dikke kin.[105] Iegenschuppen, waordeur Jaan boven aandern oetmuntte, bezat ie ok volstrekt niet, of 't meug wezen, dat die van geldbezitter[106] met 't oog op de toekomst, zooveul gewicht in de schaol lee, dat die aal 't aander goedmaoken kun. En dat nou zoo'n jong geregeld aachter zoo'n knap wicht an leup, dat was toch wal wat wonderliek. En van Marthao zul men toch ok niet denken, dat zie zooveul um 't geld dee, dat Jaan laoter kriegen zul, want in d' regel ziet wichter daor zooveul niet op as jongs, en zoo d'r deur de vrouwlue in 't stuk van vrijen[107] en trouwen nog al is wat aandacht schonken wodt an de toekomstege bestaonsmiddels, dan is dat toch bij vrouwlue, die in de eerste jeugd zint, toch 't geval niet. Bij de vrouwlue is dat deurntied[108] zorg veur laoter.

Dat Jaan en Marthao nou zoo meraokel gèrn bij mekaor wezen meugen — och, dat was 't geval niet. Jaan was gien drokke prooter en gaf in d' regel ok al niet veul aacht op hetgeen[109] er in zien umgeving gebeurde, zoodat ie van veul dingen, die vaok bij verliefden de stof leveren kunt veur

103 mooie meid.
104 afstand, uit het Frans.
105 Een eerste beschrijving van de persoon. Komt niet terug.
106 Geld speelt op de achtergrond een rol in dit verhaal.
107 verkering.
108 door de tijd.
109 Nederlands.

belangrieke gesprekken, weineg van wus. Marthao dee dan vaok 't woord, en, zooas bekend is, geldt ok hier 't spreekwoord: 't Kan van een kaant aal niet kommen. Tusken heur beient zul 't dus veul beter staon kund hebben as 't er dee, maor wat niet was, kun kommen, dacht Marthao, en Jaan was er groot op, dat ie zo'n knappe meid hadd'. As er 's Zöndagsaovens jongs op de straot wassen, en Jaan er bij was, dan sprunk ie maor zoo van de straot of, over Ledeng's toenstiggeltien[110] en stapte liek op heur veurdeur an, um 't aal jongs te laoten zien, dat ie hen Marthao gunk. En veural weur ie er niet minner groot op, doe de reedriekerskaomer Helmstad opricht was, waorvan ie zöls lid was, en waor ok Marthao an metwaarken wol. In zien verbeeldeng stelde ie zuk al veur, dat ze tehoop[111] speulen zullen op Gèrt Rouwels zien opkaomer. "En as 't dan is zoo trof, dat de rollen, die ie en Marthao hadden, zoo op 'n kaander vollen, dat ze teegn mekaor prooten mussen", zee Jaan teeng zien meid, "hè Marthao, duurs doe dat dan wal waogen?"[112]

"O", zee Marthao, "waarom niet? As ei dan de rol maor goed kent, jong."

"Jao", zee Jaan, "daor zal ik teegn lerren. Maor ik kan zoo goed niet as doe, Marthao."

"A'j maor goed oppast, Jaan, dan zal dat wal lerren."

En doe 't zoo wied kwam, dat er wat bewegeng kwam en er met de stukken, die ze opvoeren wollen, begund wodden mus te lerren, doe zee'n de jongs teeng Nabben Jaan, dat ie hen Marthao gunk um van heur de rollen te lerren.

110 tuinhekje.
111 samen.
112 durf je dat wel?

Dolf Rett, ‘n boesbeller

Waarin we de levensloop van Dolf Ret, de dorpszonderling, aan ons voorbij zien gaan.

Er zint paartie[113] dingen, die in de kleinste daarpies zoowel as in de groote steden zint waor te nemen, die zoowal in ofgelegen buurten, waor heur ’n grooter of kleiner antal mensken vereenigd hebt, as in de roeme werreld op te maarken zint. Daortoe beheurt ok dit, dat het bestaon van mensken, die in een of aander opzicht van de gewone riegel ofwiekt, ’t meest de andacht trekt, ’t Is niet alleen zoo met personen, die heel knap en klaor zint en heur in aal opzichten bovenmaoten gunsteg unnerscheidt, maor ’t is ok zoo met lue, die uner ’t peil van ’n gemaotegde verstandsontwikkeling blieft, an die gebrekkig of niet goed bij de kop sind, of daor ’t op een of aander meneer niet alles met in de haok is. Dat ’t leven van gewone mensken vaok nog zoo onendeg veul verschilt in anleg en oetwaarkeng daorvan, wordt deurntied[114] zoo weineg opmaarkt, waarbij komp, dat dat van lue, die deur heur groot of klein verstand, deur heur groote zaoken, die ze drieft, of heur handelingen, die niks beteekent, vaok arg overdreven wordt.

’n Zoodaoneg in ’t oog loopend persoon was Dolf Ret,[115] die bij old en jonk in ’t heel daarp waor ie woonde, um zien zunderlinge wieze van reneeren en hand’len bekend was. Algemeen weur de toestaand van zien zinnen oetdrukt in de korte anduedeng: “Er is hum ’n streepien deurloopen”. Maor veur hum, die is[116] mèr van de “aole Ret” weten wol,

113 verscheidene.
114 door de tijd.
115 Boesbeller: belhamel, ruige vent.
116 eens.

mus er naotuurl'k n' mer oetveurege beschrieveng van zien levensumstandegheden geven wodden.

Dolf Ret was 'n persoon, die 'n leven, riek an weder-waordegheden, aachter zuk hadd'. Hie was de eenegstoverbleven zeun oet 'n vrogger walgestelde boerenhoesholleng. In zien eerste jeugd op ongever twintegjaorege leeftied hadd' ie de zinnen zett' op 'n wicht, daor ie zuk veul van veurstelde, en 'n hemel op aorde met daacht te vinden. Deur zien aolders en breurs in zien plannen dwarsboomd, hadd' ie ennegenlesten ofstaand doen moeten van dat wicht. Roem 'n half jaor laoter naodat Dolf met de verkeereng oetscheid was, was 't wicht störven, en, zöas de werreld zegd hadd', oet heimwee over 't verdriet, dat ze Dolf niet kriegen kun.[117] Dit hadd' Dolf Ret zuk zoo slim antrökken, dat ie d'r aal zien levent ongelukkeg deur bleef. Zien lichaom was nao die tied nog flink ontwikkeld, zoodat ie krachten hadd' as twee aandern, en um zien zwierege gaank over de straot vaok aachternaokeken weur. Zag ie, dat de mensken mer op hum dan op aandern keken, dan kun 't asmets[118] gebeuren, dat ie zoo maor op de straot weg begunde te reneeren,[119] en heur alles toezee, waor d' een aoregheid an hadd', unnerwiel[120] d' aander zuk umkeerde, en muek, dat ie wegkwamp.

Umdat Dolf Ret nog jonk was, doe ie dat kregen hadd', zoo hadden ze eerst nog wal hoopt op beterschop in zien bovenkaomer, maor daor hadden aander umstandegheden ok al wer niet gunsteg op waarkt. Doe Dolf Ret op veer-, vief-en-dartegjaorege leeftied was, doe wassen hum aal zien hoesgenooten ontvallen, en stun ie dus allenneg op de werreld. Hie was dus allenneg arfgenaom van d' heele boedel bleven, en zul 'n fikse, welgestelde boer wezen kunt hebben, as ie trouwd en goed bij zien posetieven bleven was. Maor nou weur Dolf zien leven mennegmaol veurstelt as 'n spiegel, waor men an zien kan hoe wonderliek of 't in 't leven al gaon kan.

---

117 Bekend thema. Ook (kinder)sterfte kwam veel voor. O.a. Spaanse griep.
118 soms.
119 vertellen, redeneren.
120 onderwijl, verbasterd Nederlands.

Dolf was 'n man, die, as er wat goed toezicht op west hadd', zooas dat in oeze tied mer as vroeger 't geval is, unner kureteele stelt wodden was. Maor dat was overgaon, en 't was over een kaant maor goed ok, want sund de tied, dat de man zien vrijheid in de zooe'm genuemde verkeerengszaok bekort was, wol ie nooit niks gien inbreuk op zien vrijheid verdraogen en zee maor, dat ie leven en hand'len wol zooas 't hum zöls paste. Dat wol ie volhollen zoo laank as ie kun, en kun 't niet langer, dan was ie 't levent zat. Doe Dolf Ret 'n veerteg jaor aold was, doe was hum de jonkheid nog niet vergeten. Zöls steurde ie zuk nooit wat mer an 't vrouwvolk, maor op aal maarken en bij aal gelegenheden was ie anwezeg. Zag ie dan is 'n verliefd paor, dat hum goed toeleek, dan gunk hie d'r bij zitten en trakteerde aal maor vort, krek of ie 't geld oet de sloot haolen kun. Of hum dan zoo'n toertien al is[121] 'n boedel dubbelties kostte, wa kun hum dat schelen? Daorveur heb' ik nog wat genoegen an de wereld, zee ie. "En as er jongelue zint, die 't zoo astond an 't trouwen toe hebt en binnen 't jaor in de hoesholleng komt,[122] nog veur 't lest ies bjj zo'n gelegenheid, die dubbelties kost, met doen wilt, en ik kan heur dan de buus wat verligten, dan is dat heur veurdeel jao, want laoter zint ze heur dubbelties aans wal neudeg," zee Dolf.

En dan vertelde Dolf, dat ie respekt veur zoo'n paor hadd', die 't op goeie voeten staon hadden, en kun renaosies veur 'n dag brengen, daor de lue heur asmets over verwonderden. Maor èrlk[123] mussen ze teeng hum wezen in 't bekennen, as er well'n[124] wassen, die 't houwelk[125] klaor hadden en 't nog gien woord wollen hebben, dat wassen zien vrinden niet. Vertelden ze daorentegen, dat heur veurnemen nog niet openbaor was, maor dat ze 't an hum, unner geheimholleng, veureerst vertelden, dan was Dolf ter deeg op takken. Dan was ie in 't trakteeren en in 't raodgeven niet schraol. "Hoesholleng doen is 'n aold handwaark", zee ie dan, "maor denk er um,

121 een maal, al eens.
122 een kind hebben
123 eerlijk.
124 welken, sommigen.
125 huwelijk.

wichtien, dat elk dat vot nog niet kent!" Of ie zee: "'t Geluk is rond, maor 't valt d' een in d' haand en d' aander in d' mond!" Of ie zee, as ie bij 'n paor zoo is anaankerde,[126] die 't nog niet klaor hadden en nog in 't begun van de vrijerij wassen: "Pas op, jong, vrijen is 'n leugenaachteg ambacht, want de mooiste eier wordt boven in de korf legd en de minbrieven zint vaok met botter verzegeld." Of ie zee: "As de bruid is in de schuit, dan is 't met de mooie beloften uit", en: "Te vroö gedaon, te laot bedaacht, hef veulen in 't verdriet gebracht!" As Dolf dan is zoo met jonge paoren reneerd hadd', dan hadd' ie schik in 't levent, en daorum zee ie: "As 't mooi giet, dan bin ik nog liever op 'n maark as in de kerk." Wollen er dan is jongen ok van hum wat zekgen, naomelk, dat ie ok nog trouwen mus, dan zee ie niet veul. Asmets kun 't dan wezen, dat hum 'n traon in 't oog kwamp en ie zee dan: "As 't maor aans loopen hadd', volk... Maor dat meug niet wezen, en dat drokt mij nog hier."

En dan tikte Dolf zuk eem zoo met de vinger an 't veurheufd. "Jammer, dat er zo'n streepien deurlop."

Was er 'n mieneng, dan ha'j Dolf wèr veuran staon bij 't koekblok. Koekslaon[127] wol ie aaltied, ofschoon ie 't niet kun, want umtrent iederreis[128] luet ie 't zitten, en 't kostte hum veul geld as er zoo'n gelegenheid was. Hoe of 't gunk, dat scheen hum krekgeliek te wezen, maor wel of 't van hum wun, dat was hum lang niet krekgeliek. Beud hum is een of aander an um hum wat te zetten, die er veur bekend was da ie van de behollende partij was, of die wal wat koopen kun veur zien geld, dan kun Dolf oetvallen zoo haard, dat ze gien woord wèrum zeed'n en wegluepen zoo haard as ze kunnen. Stund er dan 'n aander, die Dolf goed kende, en bijgevolg wus, van wat kaant hie hum anpakken mus, dan sprak die hum met, en Dolf zee: "Maor veur jou, 'n man met 'n hoesholleng, veur jou heb ik 't wal over um 'n kleinegheid in de waogschaol te stellen. Waog ei 't is?" En dan kim 't asmets wezen, dat ie zoo 'n stuk of zes zeuven haonpooten of 'n paor stukken koek verspeulde, daor

126 het anker uitwierp.
127 kermisattractie.
128 elke reis. Iedere keer.

ie wat um laachte as ie 't betaolen mus, want dan zee ie: "Och, mij hindert zoo'n kleinegheid niet en laot die kérel nou van aovend met zien vrouw en kinner haonpooten eten, want die kriegt ze aal daog' niet." Soms zee ie ok wal is veur ie begunde: "Maor as ik 't verliez', wil 'k er ok wat van hebben heur! Dan kom ik van aovend bij je te koek eten."

"A'j 't verliest, en ei komt, Dolf, dan krie'j koffie met koek", zeed'n ze dan, en klaor was Dolf um te houwen of te zetten.

De leeftied oefent bij ieder mensk invloed oet, en de man van zesteg jaor is niet aaltied dezölfde as die van veerteg. Nou was bij Dolf Ret niet 't geval, dat ie zuk hielndal umkeerd hadd', zooas dat met enkelden gebeuren kan, maor toch was er in zien leefwieze veul veraandereng kommen. Doe ie kort nao de zesteg toe luep, kun ie hen de maarken niet mèr gaon en doe was zien geldvertèren daon. Maor in 't daarp vertoonde ie zuk nog wal unner 't volk en overaal wol ie gèrn van weten en met aal neigies op de heugte wezen.

Gebeurde er dan is dit of dat, wat einliek nog weineg te beduun hadd', dan kun Dolf Ret daor 'n hoopen bevaordheid en allaarm over maoken. Kwammen zukke dingen de lue wer ter ooren, dan wassen ze wal is wat ongemakkelk, en as Dolf dat vernam, dan foeterde ie nog veul haarder en zee alles wat ie wus, onverschilleg op wat gronden of zuks berustte. Dolf Ret, die laank as "'n heel goedege gek" beschouwd was, weur now as 'n lasteg mensk aanmaarkt, en daorum vaok kortweg "de aole Ret" nuemt. Men telde zien woorden niet veul mer, hoewal zien krachten nog wel vreesd weuren, want daoden kun de kerrel verrichten, daor krachten van belang bij te pas kwammen, en daor aander jong kerrels of blieven mussen.

Was er dit of dat in 't daarp, dat niet al te zuver toegaon was in zaok van recht doen, of waorbij de vork niet goed in de staol zat, dan kun de aole Ret er vaok zooveul lawaai over maoken, dat 't volk er nao heuren mus al wollen ze dat ok niet. Wassen er well'n, die niet fien genog op heur zaoken pasten, en daor wal is van daacht weur, dat ze roem leefden, of te veul verwaorloosden, dan dus[129] Ret heur, as 't te pas kwamp,

129 durfde.

wal haardop toeroepen, ok al stund de halve naoberschup er bij, dat ze "opmaokers" en "luibuizen" wassen. En vaok weur d'r zegt: "d' Aole Ret wordt veur 'n gek versleten, maor hie is aaltied zoo gek niet as ze wal meent. Dat ie zuk bij dat alles ok de haot en minachteng van paartie op de hals hueld, is te begriepen en er kwammen ok al gauw well'n, die, as ze hum in 'n koffiekoppien vol waoter verdrinken kunt hadden, gien halve kan er toe nemen zult hadden. Ofschoon de benaomeng van "aole Ret" al volstrekt niet èrvol veur hum was, zoo begunden ze hum nou al "d' aol boesbeller"[130] te nuemen, en ze zeed'n paartie, dat ze hum over deur of drumpel niet hebben wollen.

Maor verstandige lue zeed'n, dat de aole baos was in 't daarp geboren en getogen en hadd' er nou al mer as 'n halve eeuw west; dus mussen ze hum maor wat verdraogen, want 't hadd' toch de langste tied al duurt.

Sund de tied, dat Dolf Ret allenneg in de werreld stund, hadd' ie zien kost, inwoneng en verplegeng had bij Klaos Goossies en zien vrouw, 'n paor bedaorde lue, die gien kinder tehoop,[131] maor nog al 'n aoreg mooi boerkerijgien bezatten, daor Dolf wat in helpen kim aarbeiden zooveul en weineg as ie wol. Daor hadd' Dolf 't aaltied aoreg goed had, zoodat ie dan ok um gien vertrekken dacht, zoolaank as ie leefde. Maor as Klaos en Grietien er is niet mer wassen, wat dan? En er zul veur Dolf aans nog wal 'n stee wezen te vinnen, maor wat slimmer was, — zien geld was zoo haard an 't mindern raokt, dat er nog wal is te min veur hum wezen kun. Maor daor wol Dolf niet van weten. "Zoolaank as ik er bin, zal er ook wal geld veur mij wezen, daor ik van leven kan, en as dat op is, dan bin ik ok versleten". Daor troostte de man zuk met. Maor 't kun ong'liek ofloopen, zoodat die troost, as 't op 't kniepen an kwamp,[132] heel zwak was. Zöls Jan Akkens, de eenegste in 't daarp, die nog 'n beetien familie van hum was, en die ze daorum nog wal is oet gekheid veurprooten wollen, dat ie nog eenmaol 'n goeie

130 nar, belhamel.
131 samen.
132 als het erop aankwam. As'knip en knip en duvels knip. Als het er helemaal op aankomt.

aarfenis van d' aole boesbeller kriegen zul, die zee maor teend d' aole baos, dat er dan veur hum gien rozen sneien[133] zullen, zooas 't wal vaok daon hadd'.

Maor Dolf Ret was 'n man, daor niet veul met an te vangen was, zoodat, as er veul van zegd weur, ie dan deurslueg. 't Zul kunnen gebeuren, dat de man begunde te grienen as 'n klein kind over zien levenservaoringen en zien vervleugen geluk, en dan mussen ze er diep meedlieden met hebben, want Klaos Goossies en Grietien hadden dat mermaolen unnervunnen, maor 't zul ok kunnen gebeuren, dat ie heilndal veur gien reden staon wol, en met de voesten begunde op te speulen, of allerhande gekke dingen oet te hangen, daor ze liever niet van vernammen.

133 Het sneeuwt zelden tot nooit rozen.

In de tied van veurbereideng

De toneelspelers komen bij elkaar en besluiten om de rollen bij iemand thuis te oefenen. Liever niet regelmatig naar het café. Op een avond laten Nabben Jaan en Marthao verstek gaan. Waar blijven ze? Wat is er aan de hand? Meester Kroerhof gaat op onderzoek uit. Hij heeft een moeizaam gesprek met Nabben Jaan en vervolgens een amoureuze ontmoeting met Marthao. Prille liefde ontwaakt in de kelder naast het spek van het geslachte varken. Als dat maar goed afloopt.
In de voetnoten af en toe duiding van de gesprekken, de gebeurtenissen en van voetangels en klemmen voor wie de (gesloten) gemeenschap van het dorp wil betreden. Interessant te tellen hoe vaak vrouwen sprekend in het verhaal optreden. Hoe ontwijken aangesprokenen antwoorden? Waar steekt rangorde de kop op?

De reedriekerskaomer Helmstad had al vrij wat stof tot gesprekken leverd, d' een keurde 't heel best en d' aander keurde 't minder goed, dat er zoo'n vereenegeng was. Ok de aole Ret hadd' er zien gewone wieze van renaosie over oetbraacht, en er 'n stuk of wat spreekwoorden op toepast. Van de verschieneng van meester Kroerhof zee ie: "Nije héren hangt nije hekken", en: "Die 'n aokster op zien heem hef, kan geschetter heuren."[134] En zoo wus ie overaal wat op toe te passen.

Gèrt Rouwels hadd' 't in de leste Octoberdaogen van dat jaor drok had met 't timmeren en verbeteren van zien woonhoes. Veur de groote, aolerwetse keuken was 'n mèr doelmaoteg

134 Wie een ekster op zijn erf heeft kan het geschetter horen. Harm Tiesing heeft ook over cultuurhistorie geschreven. Hier kan hij zijn kennis van spreekwoorden kwijt.

vertrek in plaos kommen, daor ’n holten vloor in was, en ’n kachel in zett’ wodden kun.[135] De aolde glaozen[136] met kleine roeten wassen verdwenen, en in plaos van twee wassen d’r nou veer glaozen in kommen, waorvan drie van veuren en een op de zied, zoodat er veul mèr locht in kwam en ’t gezicht nao twee kanten opend was. In plaos van ’t aol tappersbrettien[137] hunk er nou ’n groot oethangbord, waorop met mooie letters schilderd stund: “Reismanslust, logement van G. Rouwels”, en dan zukke groote krollen an de letters, en “’n schilderijgien er op”, zee Gèrt, dat veurstelde de kastelein zöls, die veur ’n binnenkomende gaast ’n stoel zettd’. Dat oethangbord vund Gèrt zöls heel mooi. ’t Was zoo schildert[138] deur de vaarver en glaozmaoker Gladlust, die ’t ambacht goed kende en daorum do leu, die zien waark bekieken wollen, aaltied eerst op zeker distaansie[139] plaoste, vanwaor ze ’t bekieken mussen. Al eerder as de verneide haarbaarg goed oftimmerd was, kwammen de “rezenteerders” er al is ’n paormaol vergaoderen, en vervolgens repetietsie hollen van de stukken, die ze léren en op Sunt Steffenaovend[140] opvoeren wollen, ’t Was ’n neie kaomer en aalmaol ongeoefende speulers, en daorum mussen ze moar[141] bij tied begunnen um de rollen d’r goed vaast in te kriegen. Ok begunde mester Kroerhof ok al is ’n paormaol ’n stukkien veur te draogen, dat aaltied best bevöl, umdat ze daor vrogger nooit zoo wat in ’t daarp heurd hadden, en ok umdat de mester dat wal “secuur” doen kun, zooas Gèrt Rouwels dat zöls zee. Dan, nao ofloop van de gewone vergoaderengs, weur d’r nog wal is ’n mooi liedien zungen, en daor ’t de meester wal toevöl, dat er zukke beste stemmen unner de jongelue wassen, maor niet toevöl,[142] dat ze zoo weineg van ’t zangunnerwies geneuten hadden, steld’ ie veur um ’n paor liedies teeng de veurstelleng

135 Kachels stonden enkel in de winter in het vertrek.
136 ramen.
137 plankje met opschrift.
138 Af en toe houdt Tiesing zich niet aan de spellingsregels; schilderd.
139 afstand, distance.
140 Op 26 december, tweede kerstdag feest in de kroeg. Zie ook *Reis door Drents erfgoed*, bij de podagristen.
141 maor (Drents), moar (Gronings).
142 meeviel.

veerstemmig te léren en die dan nao ofloop te zingen.

Aal zoo zachies an kwam mester Kroerhof wat mèr met de daarpstoestanden op de heugte en zoo weur ie dan ok al gauw gewaor, dat 't niet in de Drentsche naotuur lig, um zoo al te veul in de haarbaarg te kommen.[143] Van aolds her is de Drentsche boer daor ofkeereg van en 't is 'n goe iegenschup, die Drentsche zunegheid, die de tèreng niet boven de nèreng zetten wil. Dat dit in laoter daog' vergeten is, mag veur 'n heel boedel mensken wal jammer heeten. En doe mester Kroerhof er eenmaol veur waorschouwd was, dat ie nou de jongs niet tot geregelde haarbaargbezuekers maoken mus, doe begreep ie genog, en stelde veur, dat de jonge lue ok zoo unnerling is bij 'n kaander kommen kunnen, um mekaor te helpen de rollen léren.[144] Dat vund bijval, en 't plan weur vaaststeld, um in ieder hoes, waor 'n lid woonde, is 'n aovend te vergaoder'n en dan repetietsie te hollen. De gewone vergaoderengs mussen bij Gèrt Rouwels blieven, en de boetengewone bij de leden rondgaon. Gèrt Rouwels gaf daoran zien bijval te kennen, deur te zekgen, dat er bij hum dan ok eenmaol zoo'n vergoadereng wezen zul met vrije vertèring en zunner draankverkoop, krek zoo as de mèrderheid van de leden dat verlangde. Oet dat alles bleek dus, dat unner de leden de beste zaomenwaarkeng bestun.[145]

Zoo wassen de reedriekers met heur beurtvergaodereng an Litten toekommen, doe d'r wat openbaor weur, die met de eensgezindheid 'n beetien in teengspraok was. Totnogtoe hadd' er bij aal de bijeenkomsten nog gien een mekeerd, en die aovond mekeerden er twee. 't Wassen Nabben Jaan en Marthao Ledeng, die beid' oetbleven wassen. Hoe kun dat wezen?

Naodat ze al is[146] waacht, en nog is 'n toertien wer waacht hadden, zee meester Kroerhof, dat d' aovend er op zoo'n maneer langs gunk, zunner dat ze tot heur doel kwammen, dat toch

143 aard van het volk. Gold wellicht voor bewoners op het zand. In het veen was alcoholisme een probleem.
144 Welkom als buitenstaander, maar wel volgens onze - ongeschreven - regels.
145 Compromis om binnen de lijntjes te blijven kleuren.
146 eens gewacht hadden.

jammer was.[147] Een oet Littens hoes weur eem is hen stuurd[148] hoe of 't was, of Jaan en Marthao ok kwammen, maor kwam wèrum met de bosschup, dat ze van aovend maor vortgaon laoten mussen met heur repetietsie, want Nabben Jaan kwam niet en Marthao Ledeng kim[149] niet, umdat ze an 't slaachten wassen.[150] De meeste anwezegen wussen niet hoe ze 't maoken mussen, maor meester Kroerhof wus wel raod. 'n Paor aander personen uut Littens hoes mussen met 't boekien in de haand Jaan en Marthao vervangen. Dan kunnen de aander toch wat veuroetkommen. Veur Marthao beteekende 't niks, of zie is 'n aovend niet met dee, want zie kende al zooveul er van, dat er gien kwessie bestund, of zie zul teeng de bepaolde tied heur rollen wal fiks vaast in 't heufd hebben, maor veur Nabben Jaan was t' jammer, want die mus niks aachterblieven as ie 't beheurlk léren zul.

't Was in ieder hoes gewoonte, dat de reedriekers nao ofloop op koffie met koek trakteerd weuren. Eerst bij 't begun hadden de lue op 't aol Drentsch gebroek anhollen, en veur 't volk stoet en tweebakken[151] opzett'. Maor dat hadden de leden al gauw afdaon, en doe was er dan 'n stukkien koek bijkommen, want allenneg koffie met 'n klontien[152] — dat leek zoo kaol. Er weur dus 'n ekstrao pot vol koffie zett', waorbij 't veur de boeren en boerinnen 'n verèreng scheen te wezen, dat ze de bloem van de daarpsjeugd[153] daor zoo gezelleg en eendrachteg veur heur zaggen zitten. Daorum was 't Litten boer en vrouw ok joa lang niet nao 't zin, dat er bij heur twee leden oetbleven. Maor 't was zoo, en de mensken kunnen toch niet dwungen wodden om te kommen. Litten's aol vrouw zee nog al dat, nao heur meeneng, ze um heurlue toch niet trukblieven heufd hadden, waorop mester Kroerhof zee, dat ze 't zoo volstrekt niet beschouwen mus, en dat hie van aovend nog de beid' leden bezueken en

147 sociale druk benoemd.
148 werd even (iemand) op pad gestuurd...
149 kwam.
150 Thuis slachten; zwien op ledder. De slager kwam op de boerderij. Varken op de ladder met de kop naar beneden.
151 beschuit. Tweemaal gebakken. Zwieback (Duits).
152 suiker.
153 Marthao Ledeng, bloem van het daarp.

nao de reden van dat oetblieven vraogen zul.[154]

Um roem negen uur, doe de koffie op was, gunk mester Kroerhof weg, nao Nabben Jaan toe. Doe ie bij Jaan kwam, en die vrueg waorum of ie oetbleven was, kun ie d'r eerst niet recht wiezer van wodden.

Heel dudelieke antwoorden gaf Jaan niet op de mester zien vraogen, en oet aal, wat ie vernam, begreep Kroerhof, dat Jaan er op dit oogenblik niet recht veur oetkommen dus, wat ie daacht. Daorum zee Kroerhof, dat ie 't er aaltied op toe lee, dat ieder 'n vrije stem in de vergaodereng zul hebben, en dat elk zien meeneng op pries stellen mus. "Kim[155] je dat tegenspreken, Jan?"

"Da's waor mester," zee Jaan, "en dat stiet mij ok heel best an."

"Maar is er dan iemand, waar je iets tegen hebt, vriend?" "Och nee mester, dat kan 'k niet bepaold zekgen. Teeng gien een."

"Is er dan de een of andere bepaling niet naar den zin?" "Daor zal ik 't zwiegen maor liever op doen."[156]

"Zulk geheimzinnig zwijgen verraadt wel eens kwade gedachten, Jan, en ik had mij voorgesteld, dat de gewenschte eendracht tusschen de leden onderling zou blijven bestaan. Heb je nu een of andere grief, welnu, maak die openbaar en ik zal alles doen om je bezwaren weg te nemen of aan je meening recht te laten wedervaren. Maar ik had niet van je verwacht, dat je een houding als deze zoudt aannemen."

"Kwaoje gedachten he'k niet, mester, maor 't is mij toch niet nao 't zin."

"Dan verzoek ik je te zeggen wat je niet naar den zin is."

"Jao mester, maor da's nou einlich 'n zaok."

"In elk geval een zaak, waarbij onze vereeniging veel belang heeft, daarom zou ik het gaarne van je vernemen."

"Jao nou mester, maor d'r bint er wal mer, die dat weett'."[157]

---

154 De traditie en de 'naoberplicht' – ze hadden moeten komen – laat zich niet ongenoemd opzij zetten.
155 kwam / kom?
156 Afspiegeling van toenmalige cultuur. Geen antwoorden geven.
157 Meester hoort niet tot de intimi (tot de kliek), dan had hij het immers

“Onder de leden?” vrueg mester Kroerhof.

“Jao mester, unner de leden zint er wal well’n met bekend.”

Mester Kroerhof keek Jaan an en zweeg, um is te perbeeren, of ie deur ’tzwiegen Jaan an ’t vertellen kriegen kun. Maor doe hum ok dat middel niks hölp, trad ie ’n tree korter an hum en weur helleg, maor ie zorgde d’r veur, dat ie dat niet blieken luet. Doe begunde ie:

“Zeg eens vriend, heb ik je in een of andere bijeenkomst een beleediging door woorden toegediend?”

“Nee mester.”

“Hebben wij aan je woorden de noodige waardeering ontzegd? Hebben we niet op jou voorstel de kamer “Helmstad” genoemd? Hebben wij buiten je medeweten besluiten genomen, die tegen je zin zijn?”

“In dat opzicht niks an te maarken, mester.”

“En je zegt toch, dat je wel wat aan te merken hebt, en dat sommige leden de reden daarvan weten.”

“De wichter weett’ ’t ok wal, mester, krek zoo wal as ik.”

Kroerhof was helleg en hadd’ niet zoo laank met Jaan umleutert, maor ie wol volstrekt de sleutel in handen hebben, waormet ie dit raoselwaark oplossen kun. Nou wus ie toch teminsen wat er van, en gunk daodelk regelrecht nao Gèrt Ledeng, waor ie toch boetendat hen wol. Marthao Ledeng was ’n wicht, die veul verstandeger en mèr ontwikkeld was as Jaan. Daorbij was ze aoreg veurkomend en mester Kroerhof twiefelde er dus niet an, of hier zul ie de oplösseng vernemen.[158]

Zoodrao ie de deur lösdreide en de voet in de groote aolerwetse keuken zettd’ um ’t volk “goeien avond samen” toe te voegen, stund Gèrt Ledeng op en zee: “Wel mester, welkom hier in hoes, man. Ik hadd’ je al is eerder verwaacht en ’t döt mij pleizeer da’j komt, maor zoo laot in d’ aovend. ’k Wol da’j in ’t begun van d’aovend kommen wassen.”

Marthao zettd’ daodelk de mester ’n stoel, en zee: “Ik begriep ’t al vaoder, waorum mester Kroerhof komp. Ik hadd’ mester

---

wel geweten.

158 Teneinde raad gaat Kroerhof naar de verstandiger vrouw om opheldering te krijgen.

bericht sturen moeten, dat ik van aovend niet kommen kun. Maor ik was stelleg van plan, um toch hen te gaon, mester, en 'k hebb' er van aovend nog al over daacht. Maor 't kun niet. De drokte met 't slaachten."[159]

"Je hebt een vette[160] aan kant gemaakt, Ledeng? Komaan, ik wensch je er geluk mee, ook vooral voor je huisgenooten."

"Dank je wel, mester", zee Gèrt. En zien vrouw en dochter herhuelen 't, waorop Marthao vreug wat of mester gebroeken wol. Ofschoon Kroerhof daor al veur bedankte, kun ie daor toch niet vrij van kommen, en weur hum ok, zooas 't aander volk, 'n zeupien[161] inslaogen.

Bjj Gèrt Ledeng wassen Jan Akkens en zien vrouw op slaachtversiet.[162] As goeie naobers en umdat ze veul met 'n kaander umgungen, hadden ze dat al laank tehoop[163] daon.

Naodat mester Kroerhof met vrouw Ledeng en met Jan Akkens en zien vrouw[164] kennis maokt hadd', begunde ie over Reiner,[165] die ie ok goed kende en al is een paor maol antröffen hadd'.

"Is die van avond alleen 't huis?" vrueg mester.

"Nee, mester," zee Jan Akkens lachend, "die hef van aovend d' aol Ret tot gezelschup."

"Ja", zee Gèrt, "die zal ok wat hen prooten. d' Aole zal wal wèr[166] met Reiner an 't filesoofeeren wezen."

Schoon Dolf Ret veur mester Kroerhof niet hielndal 'n onbekende mèr was, zoo weur de mester hieromtrent toch wat neisgiereg maokt. Gèrt Ledeng en Jan Akkens in bijzunder, vertelden drok van zien wederwaordegheden zoowel as van zien geneigdheid um spreuken te pas te brengen;[167] zoo weur Kroerhof nog al vrij wat gewaor, zoodat ie mettertied vrueg:

---

159 Marthao sprekend opgevoerd. Als een van de weinige vrouwen aan het woord.
160 vet varken geslacht.
161 borrel. Jenever.
162 'Feestje' na de slacht. Gelegenheid om de eigenaar te prijzen over het vette varken. Zie ook *Reis door Drents erfgoed*. Podagristen.
163 samen.
164 zien vrouw; heeft geen naam.
165 jeugdvriend van Marthao.
166 neerbuigende connotatie; zal wel weer... Filosoferen is gezeur.
167 naar voren te brengen.

"En hoe komt die man aan al die spreuken en spreekwoorden?"

"Veur 'n groot deel", zee Jan Akkens, "hef è die onthollen van mester Helmstad, die ze aaltied in de school op 't schrift schrieven luet. Ik ken er ok nog wal van, en ei denk ok nog wal, Gert."

Ze kenden er aal beid' nog genog van. Maor aol Ret hadd' die dingen aalmaol veul beter onthollen, en 't er aaltied op toe legt, um ze op allerlei levensumstandegheden toe te passen, zee Gert Ledeng. Daorop vertelde Jan Akkens wat raore dingen d'aol Dolf asmets wal is oethangen hadd'. Hie was is 'n keer met 'n körrelkörf hen 'n èrappelgat[168] gaon, um èrappels te haolen, doe d'r 'n mooie koets langs jacht[169] was. Doe hadd' ie aal met die korf um de kop toe houwen.[170] En doe ze hum waorschouwd hadden, dat ie dat niet doen mus, umdat aans de perd' wal bang wodden en op de loop gaon kunnen, doe hadd' Dolf zegd, dat daor 'n affekaot[171] in die koets zat, die 't geld zoo maor opgriepen kun as ie met zien korf de èrappels.[172] Maor of ie daor nou die èrappels wal met die korf kriegen meug, en of dat dus zien iegen èrappels wal wassen, die hum zöls ok toekwammen, kiek — dat wus die affekaot jao niet vaast. En of nou zoo'n hèr dat geld, dat ie namp, wal nemen meug, zie, dat wus Dolf niet vaast, hadd' ie doe zegd. Op 'n aander keer hadd' Dolf an 't graoven west, en doe aal gedureg veul te diep in de grond steuken,[173] en de unnergrond er boven op legd. En doe hum daorop vraogd was, wat of dat beteekende, doe hadd' ie zegd: "'k Wol is zien wat er unnerzit, want 't is er krek met as met 'n menskenhart."

"Wat!" hadden ze zegd, "dit laand krek as 'n menskenhart! Hoedat zoo Dolf? Waorin komp dat met 'n hart van 'n mensk overeen?"

"A'j d'r in waarkt, dan komp er nao boven wat er in zit, goed

168 met een (gaatjes)korf naar de aardappelopslag.
169 gereden
170 slaan/zwaaien.
171 advocaat.
172 bangmakerij. Iemand met gezag, en met hogere opleiding, aanroepen als duivel.
173 spitten in grond. Wel volgens de - ongeschreven - regels. Niet te diep.

of kwaod, dat is krek zoo as 't valt, en zoo is 't met 'n hart ok. As 't op de boom[174] van 'n menskenhart niet deugt, dan komp dat nou en dan wal is[175] nao boven," was doe zien antwoord west.

Naodat er op zoo'n maneer nog al mèr dingen van d' aol Ret verteld wassen, begunde de vrouw van Gert Ledeng, dat mester Kroerhof, nou ie bij heur in hoes was, ok toch veural heur spek is zien mus.[176] Marthao mus 't locht ansteken, en met mester nao de keiler hen in gaon, um 't zien te laoten. Mester Kroerhof, ofschoon belangstellende bij de verhaolen umtrent de zunnerlinge handelwiez' van Dolf Ret, sprunk daodelk op, en meende de blieken er van, dat ie hier welkom ontvangen weur, te moeten waordeeren, deur van heur anbod gebroek te maoken.[177] Zoo gunk ie met Marthao eerst nao de geut[178] hen op, en doe nao de keiler[179] in. Marthao flusterde hum gauw eem in 't oor, dat ie astond in de keuken fiks over 't spek pogchen mus, want dat heurde heur moeder gern.[180]

"Ja Martha, maar dat kan ik niet. Ik weet van een vet varken niet zoveel af als jullie landbouwers. Wat moet ik er dan van zeggen?"

"Dat 't heel vet is mester, en dat oez moeder 't zwienen messen goed kan."

"Flink zoo, Martha. Maar ik wou eens hooren, waarom je niet op de repetitie gekomen bent."

"Alleeneg um 't slaachten, mester. Ik wol er stelleg hen, maor... "

"Ja, dat heb ik zoo even al vernomen. Maar weet je waarom Jan Nabben ook weggebleven is?"

"Was die d'r ok niet, mester? Is 't waor, was die er niet?"[181]

---

174 bodem.
175 eens.
176 niet-sprekend opgevoerd.
177 Indirecte manier om welkom te heten. Niet: Fijn dat u er bent.
178 de goot, in de boerenschuur, de wasplaats.
179 kelder.
180 Marthao geeft een inleiding over de dorpsmores. Dit zijn onze manieren. Elk die met ons mee wil gaan, die moet onze manieren verstaan. (Kinderliedje).
181 Dat wist Marthao wel. haar formulering maakt dat duidelijk. Een vraag.

“Wél nee Martha, en ik kan niet gewaar worden, waarom hij niet heeft willen komen.”

“Dat weet ik wal, mester. Jaan kan niet verdraogen, dat in ‘teerste stuk mester aal teeng mij spreken mot, en wol dat zöls liever daon hebben.”

“Wel, wel, is dat de oorzaak. Dus meent hij…”

“Ja, wat ie meent, dat zeg ik niet,[182] maor hie hef veur ’n heel toer hen[183] al zegd, dat hie d’r aoregheid an hebben zul, as ie teeng mij spreken mus.”

“En heb jij daar dan ook zooveel aardigheid aan, Martha?” vrueg mester Kroerhof.

Op ’t zölfde oogenblik stunnen mester en Marthao op de daarde trap[184] van de keileringaank, zoodat de keilerdeur heur boven ’t heufd stun, en niet wied genog aachterover was um vaast te staon.[185]

Marthao hadd’ in d’ linkerhaand ’t schienvat[186] en met de rechterhaand, aachter mester Kroerhof zien heufd langs, de keilerdeur pakt, dat die niet vallen kun. Kroerhof pakte nou met de linkerhaand de aander hoek van de deur, en zoo hollen ze hum met heur beient vaast. En doe Marthao begunde te lachen, um de mester zien leste snedege vraog, en de mester zuk wat veurover beug, omdat hum aans die keilerdeur wat te veul op ’t heufd zakte, doe rueken[187] ze mekaor eerst oet ongeluk met de neuzen, en doe opzettelk met de lippen, ’t Was de eerste oetdrukkeng van genegenheid,[188] die Kroerhof an Marthao gaf, en die ’t wicht ok in daank annamp.

“Ouwe Ret zou wel zeggen: die perzik smaakt naar meer,” zei Kroerhof[189] en unnerwiel ie de aole spreukenbaos naoprooten wol zoo goed as ie dat kim, beug Marthao wèr ’n beetien,

182 Karakteristiek: Dat zeg ik niet.
183 lang geleden.
184 derde traptrede.
185 De kelderdeur maakt in gesloten toestand een hoek van ca. 45 graden met de vloer. Een soort scheve klapdeur.
186 lantaarn. Schijnvat.
187 (aan)raken.
188 Een Drents woord bestaat niet voor genegenheid. Voor wat niet is, zijn woorden niet nodig.
189 Kroerhof citeert een ander. Hij verschuilt zijn gevoelens achter woorden van Ret.

zoodat ze al wèr eene[190] kreeg. De keilerdeur zakte, want de handen die hum hollen mussen, weuren zwakker… een trap umdeel … nog een, en heel verzichteg gunk de deur dicht. Doe wuer 't spul[191] 'n maol of wat herhaold, krek zoo laank, dat er rueregheid kwamp bij 't keilerglassien boeten hoes. Ze vernammen 't aalbeid'.

"Komaan Martha", zee Kroerhof, ,'wij gaan over het spek roemen!"

Beiden gingen daarna den keldertrap op en in eens nao boven toe, op de geut.

Zaoleg oogenblik veur Kroerhof! De mooiste boerendochter oet 't loeg[192] drueg hum dus genegenheid toe. Maor ok veur Marthao, die niet alleen deur boerenjongs, maor ok bij 'n mester hoog in achteng stund. Bij mester, die bij elk in 't daarp niet alleeneg eis 'n defteg en veumaom jonkmensk, maor as 'n knap, flink ontwikkeld en beschaofd persoon bekend stund, en daor dus elk respekt veur teunde te bezitten — o, 't was weil 'n heel groote èr veur Marthao Ledeng.[193]

Doe de keilerdeur sleuten was, keek ze eerst wat bedeesd veur zuk deel.[194]

Kroerhof zee: "Als ik hier altijd blijven moest in het dorp, Martha, en ik kreeg er zelf nog eens een huishouding,[195] dan zou ik ook heel graag zelf zoo'n vette mesten en slachten."[196]

"Maor dan mus er ok koren wezen, mester, en melkerij," zee Marthao.

"En een vrouw, die een zoo geregelde voedingswijze kende, om zulke vette varkens te mesten," zee Kroerhof. "Maar voor het laatste weet ik nu waar ik wezen moet, Martha, want wat de moeder kent, zal de dochter zeker wel geleerd hebben."

---

190 Zoen en kus komen niet in dit boek voor.
191 Gedoe, spel.
192 dorp. Streek.
193 Een grote eer voor Marthao dat een academicus met haar wilde zoenen. Let op het perspectief. Er staat niet: een grote eer voor Kroerhof dat een struise boerenmeid met hem.... Vrijerij in termen van eer. (analoog aan geld.)
194 voor zich uit. 'Zo'n 'grote' vis verdien ik niet.'
195 een gezin. Hij zegt dus niet dat hij met Marthao verder wil.
196 Indirect: ik zou boer willen worden om met je te trouwen.

“Dat kamp oes in oez’ vak te pas, mester,” zee ’t wicht.[197]

Wèr vernammen ze reuregheid boetenhoes, nou bij ’t geutenglassien, en ’n beetien bewegeng an de geutendeur. Zoodrao ze dat vernammen, greep Kroerhof nao de rink[198] van de keukendeur en dreide die lös, waorop hie nao de keuken hen instapte. Marthao poeste ’t lochtvat[199] oet, dat op de geut[200] bleef, en kwam aachter[201] Kroerhof an. Vrouw Ledeng schonk meester zien glassien, dat nog maor krapan leeg was, wèr vol, en Jan Akkens begunde te vraogen of mester Kroerhof ’t spek niet toevallen was.[202]

“Dat heb ik gezien”, zee Kroerhof. “Het varkensmesten kent de Drentsche boerin wel. En hoe zwaar woog nu dit dier, Ledeng?”

“Daor wee ’k niet van, mester. Wegen doe wij ze hier zoo niet.”

“Hie was wal zesdhalfhonderd pond,”[203] meende Jan Akkens.

“How, how Jaan,” zee Gèrt. “Wij hebt ze vroggerjaoren wal aans dik had. As ’t wat goê boekweitjaoren wassen, dan heb wij ze wal slaacht, daor ’t spek umtrent ’n vloor dikte[204] op zat.”

“Vaoder meent aaltied, dat in d’ aole tied alles nog veul grooter en zwaorder en beter was, as teengswooreg”, zee Marthao.

“Ik geloof wel,” zee Kroerhof, “dat dat een eigenschap van de Drentsche boeren is, want er zijn meer zoo. Maar ik heb mij er van overtuigd, Ledeng, dat je vrouw goed varkensmesten kan.”

---

197 Zijspoor. Einde onderhoud.
198 ijzeren ring in plaats van klink.
199 blies olielamp uit.
200 wasstraat, washok.
201 achter, dus niet voor.
202 vraagt indirect om compliment.
203 650 pond, 325 kilogram.
204 dikte van een (planken?)vloer.

Hoe of Kroerhof d'r over daaght, en hoe of Jaan de zaok opvattd'

Na de kus op de keldertrap verandert er het een en ander in meester Kroerhof. Wat is het verschil tussen kennis en wetenschap, en wat doen hormonen met een gestudeerde man? Nabben Jaan onderhoudt zich met de meester. Hij is er niet gerust op. De boodschap aan de meester is helder; blijf van mijn meid af. Maar de boerenjongen ziet dat zijn rivaal een voorsprong neemt. Nabben Jaan gaat naar oom en tante om advies te vragen. Afwachten, krijgt hij te horen, je gaat winnen van de schoolmeester. Ga naar de rederijkerskamer en doe alsof er niets aan de hand is. Wij hebben geld, laten oom en tante weten.

Dat 't op de mensk zölven 'n gunstegen invloed oetoefent, wanneer zien daarps- of plaosgenooten hum achteng toedraogt en veul van hum holt, dat unnervund mester Frederik Kroerhof gedurende de tied van zoowat drie vörreljaors, die ie in 't daarp, waor wij hum eenegzins hebt léren kennen, verkeerde. Hie was de zeun van 'n kantoorschriever in 't Overieselsche, die verscheiden kinner hadd', en er dus plaos veur zocht. In de tweede helft van de veurge eeuw, met aol zien zorg veur, en oetbreideng van 't unnerwies, vund menneg aolder veur een van zien kinner, die er anleg en zinnigheid veur had, bij dat vak goeie gelegenheid.

Naodat Kroerhof eerst in zien geboorteplaos flink[205] unnerwies geneuten hadd', was is laoter in 'n stad an 'n inrichteng kommen, waor ie over aal kaanten in de vakken, die op zien veurgeneumen beroep betrekking hadden,

205 goed en veel.

veuroethölpen was. Niet alleen was zien kennis er flink ankweekt, maor ok op zien levenswiez' was er gunsteg waarkt,[206] zoodat ie unner zien kollegaos 'n goed figuur muek. Zoo kwamp ie op roem twintegjaorege leeftied in 't daarp, um de aol mester Helmstad, die overleden was, op te volgen. Hoe ie 't daor vun, is bij 't oprichten van de reedriekerskaomer zoo'n klein beetien bleeken. Hie vund er 'n daarpsjeugd, die niet zoozeer bedorven, maor ok niet an order of regel gewend was.[207] En doe de boeren zaggen, dat ze in hum de persoon kregen hadden, die heur kinner an dat alles wennen kun, en ok lust en moed bezat om nog mer goeds oet te richten, doe zag jonk en aold met veul ontzag nao de mester op. Kroerhof namp zuk veur, um 't er in aal umstandegheden waor ie kwam, nao an te lekgen, dat ie zien achteng[208] bewaorde; hie wol flink studeeren, met roem 'n jaor de akte as heufdunnerwiezer haolen, en dan zien, dat ie hooger op kwam.

In de naacht, die er volgde op dat aovendbezuek bij Gert Ledeng, was ie niks niet makkelk en rusteg, zooas aans, maor scheen hum 't gedureg toe, dat aal zien plannen van flink studeeren en veuroetkommen dingen wassen, die zoo muielk te bekommen zint. Het verschil tusken de kennis en wetenschup, die ie nou bezat, en die d'r veur 'n heufdunnerwiezersakt vereischt weur, leek hum zoo groot toe as 't nog nooit van te veuren daon hadd'. Het ophollen van zien achteng en fersoen met zoo'n gemaokte deftegheid en nao regels, die ie zuk zöls veurschrieven mus, leek hum zoo onnaotuurlk toe, dat ie meende, dat op 'n duur niet te kunnen volhollen. En hollen de boerenlue, daor ie daoglieks bij verkeerde, heur achteng dan niet op? Wel zeker dee'n ze dat, zunner in aal opzichten zoo stiptelk te wezen. En dan ha'j zukke lue as Gert Ledeng en zien volk, wassen dat gien achtenswaordege mensken?[209]

---

206 Meer beschaving.
207 Geheimtaal voor: geen beschaving.
208 Ontzag en achting. Steekwoorden op het toenmalige platteland. Opzien tegen geleerden. Zie ook *Diep geworteld* van Keur en Keur uit 1953.
209 De twijfel slaat toe bij Kroerhof. Wil hij op het voetstuk blijven? Zo ja, kan hij dan Marthao trouwen? Hier spreekt Harm Tiesing het begin van emancipatie van Drenten uit.

Zukke maolerij hadd' mester Kroerhof in 't heufd. Dan sluep ie zoo of en toe is wer 'n umsien, en dan weur ie wer wakker, umdat Ledengs Marthao hum deur 't heufd spoekte. Hier in 't daarp wonen en 'n hoeshollen hebben, en dan ok zoo'n vet zwien messen, dat leek hum mooi toe. En wel zul dat zoo kunnen as Marthao? En waor hadd' ie eenvoudeger en naotuurlker en bescheidener[210] wicht antröffen as Marthao was? Naargens. En wat was zien iegen opleideng west, met aal zien veurschriften van zus en zoo te leven en zuk op die en die wiez' te gedraogen bij veurkommende gelegenheden, in vergeliekeng tot de opvoedeng, die Marthao geneuten hadd'? Niks. En daor aal 't streven van 'n mensk er op bepaold is, um zien levensgeluk te verhoogen, zoo leek hum 't geluk, dat hum in zien verbeeldeng met Marthao ten deel vallen kun, 't mooiste toe. Kroerhof was bang, dat ie nou van stonden of[211] an de aoregheid van 't studeeren of hebben zul, en dat hum de moed ontzinken kim, um de reedriekerskaomer te leiden. Zölfs prakkezeerde ie er staark over um vandaog an de dag daodelk hen Rielen Mans te gaon, die aoler was as ie zöls, en stellen die veur um de presendentshaomer van hum over te nemen en hum as gewoon waarkend lid[212] te beschouwen.

Maor hoe of 't er ok bijstund — op de gewone tied mus Kroerhof in de school wezen. Hie begreep dus, dat 't beste was, um zuk zoo te hollen, dat er gien mensk wat an hum ontdekken kun. Gieneen meug 't weten, dat ie smoorl'k verliefd was[213] op Marthao Ledeng, en dat hie nou zien toekomst oet n' heel aander oogpunt anschouwde. Daorum waskerde en kamde ie zuk die morgen nog veul mer en nam, ofschoon met teengzin, 'n holleng an, die nog veul strenger was as aans gewoonl'k. Hie at weineg, en namp zuk veur um zien kaomer te verlaoten en nao de school te gaon, waor ie bij zien speulende lèrlingen vast 'n angenaome afleideng vinnen zul.

Zoo gunk mester Kroerhof de deur oet, en kuierde nao 'n

210 Ideale huwelijkskandidate: eenvoudig, natuurlijk en bescheiden.
211 vanaf dit uur. Stonde: uur.
212 gelijkwaardig met de boeren(knechten/zonen).
213 In de traditie: zwijgen, zeker als het over gevoelens gaat.

binnenpaddie toe, dat wal wat oet de richteng was, maor daor ie veural as 't zömmer was, zoo gèrn langs gunk, umdat de naotuur er dan zoo mooi was. 's Winters kwam ie daor maor zelden langs, maor nou ditmaol zul 't is wezen.[214]

Krek stund ie veur 'n toenstiggeltien,[215] daor ie overstappen wol, doe Nabben Jan hum daor bejegende, met de vork op de nak, um hen 't waark te gaon. Jaan zee daodelk:

"Goeie morgen mester, goed slaopen vannaacht?"[216]

't Was of Kroerhof op eenmaol glad oet 't veld slaogen was, doe Jaan hum daornao vrueg. Wat hadd' die daor met te maoken, en kun die 't dan weten, wat er in de mester zien kop umgunk? Nog nooit was Kroerhof onoprecht west, maor now...

"Dat gaat nog al Jan, jy ook?" zee Kroerhof en weur rood um de kop, dat Jaan opmaarkte, waorum ie op lachende toon zee: "Allerbest, mester, heel best."

Kroerhof begreep, dat 'e zien verslaogenheid verbloemen of bedekken mus,[217] en keek Jaan is goed an, waorop ie zee:

"Maar je zult nu toch weer komen, Jan, als er weer repetitie is, hoop ik."

"Dat kun j' denken, mester!" zee Jaan.

"Maar zeg nu asjeblief liever ja of nee", zee de mester, "want ik weet niet, wat je met dat "denken kunnen" bedoelt."

"As mester dat niet wet, dan zal mester dat gisteraovend bij Ledengs Marthao toch wal verneumen hebben, want daor bin j' toch zeker hen west, niet waor? Of wil je mij dat ontkennen, mester?"

"Daar ben ik geweest, Jan",[218] zee Kroerhof en keek veur zuk.

"Ja, daor is mester zeker west, en daor hef mester gisteraovend ok veur goed west, en ik hadd' mij eerst veursteld dat mester 'n heel oprechte kérel was, daor men staot op maoken kun, maor... " —Jaan trad over 't stiggeltien, waor ie tot nog toe

214 zou het eens zijn.
215 tuinafscheiding.
216 Onwaarschijnlijke vraag van een boerenknecht in die jaren.
217 In de traditie.
218 Jaan wordt Jan.

veur staon hadd' en keek de mester heel brutaol an, die hum toevoegde:

"Ik kan niet meer met je praten, Jan. 't Spijt me wel, maar…"

"Dat wil 'k wal leuven, mester. Ei kunt niet mèr met mij prooten, umda' j' niet gèrn alles an 't daglicht hebben wilt,[219] en dat kan je nog wal is mèr spieten as nou, mester. Wij zult nog is zien wel of…"

Mester Kroerhof stapte over 't stiggeltien en gunk nao de school toe.

Niet gèrn alles an 't daglocht hebben… Hadd' ie dan zooveul op de kaarfstok, dat Jaan hum zoo vernederen mus? En nog mèr spiet?[220] O, hie hadd' zuk toch met niemand aans as met 'n heel knap, fersoenlk wicht inlaoten, en al wus nou Nabben Jaan alles — alles tot in bezundrheden toe, dan nog was dat jao heel onbeleefd van Jaan.

En die soort van oetdaogeng. "Wij zult nog is zien…"

Zul Jaan dan ruw genog wezen um met hum te willen vechten? Nee, dat kun de boerenzeun dan toch wal denken, dat ie daor niet an dee. Of zul 't aans wat beteeken? Maor dan wus Jaan vast mèr as ie zegd hadd'.[221]

Met zukke gedaachten gunk mester Kroerhof hen de school. Dat zien unnerwies ditmaol niet zoo goed was as aans, is te begriepen en te verschoonen.[222] En dat ie, nao oetvoereg over de zaok met Jaan prakkezeerd[223] te hebben, begreep, dat de schuld[224] mèr an Jaan lag as an hum, dat stem wij hum toe. Want as Nabben Jaan èrlk handeld en hum openliek zegd hadd' wat hum teengstund, dan hadden ze eenvoudeg van rollen verwisseln kunt, en daor hadd' alles met oet west. Dan hadd Jaan gisteraovend kommen moeten, ok al wus ie dat Marthao niet kwam, en dan was de mester niet bij hum en ok niet bij Gèrt Ledeng an hoes kommen. Dan zul die ontmoeteng met Marthao in de keiler niet gebeurd wezen, en dan was de

219 De pot verwijt de ketel.
220 Spijt, ook geliefd in de Olde Laantschop.
221 Dat klopt. Nooit alles zeggen.
222 verontschuldigen.
223 nagedacht.
224 schuld: favoriet in de regio, destijds.

vree en de eensgezindheid bewaord bleven.[225] "Aaltied hebb' 'k oprecht west en handeld", daacht de meester, "en dat ik nou 'n klein beetien van die regel ofwieken mus, was dat niet Jaan zien schuld?"

Doe mester nao de school gaon was, doe was Jaan die kaant oet stapt, waor zien waark was. Maor op 't aander enn in 't loeg,[226] bij 'n groot boerenhoes, met 'n kaomer d'r an, die deur 'n aparte hoesholleng bewoond weur, daor weur an 't glas tikt, en doe Jaan dat heurde en zag, weur ie wenkt um binnen te kommen. Jaan zetter de vork veur hoes hen en gunk er in.

"Dag Evertoom en Jeichienmeui,[227] hoe geit 't met ei beient?" zee Jaan.

"Nog al aoreg goed Jaan", zee 't aol mens, dat 'n zuster van Jaan zien vaoder was. "Hoe giet 't met je volk,[228] jong? Er komp teenswooreg jao gien een van jou. Hoe is dat zoo?"[229]

"Och," zee Jaan, "oes vrouwlue hebt 't drok met heur spinnerij[230] en vaoder is er körs[231] niet oet west, en ik....."

"Jao, doe za's 't wal drok hebben met rollen van boeten léren, Jaan. Da's jao 'n mooi ding, dat die mester hier zoo'n vereenegeng maokt hef, en daor ha's groot g'liek an Jaan, da 's dei daor ok bij an geven he 's. 't Is veul beter as aal dat loopen op de straot, waor 't er vaok in wildheid en lösbandegheid langs giet. Maor 't verwondert oes, Jaan, da 's oes daor nog niet is mèr van verteld he 's, want doe wet 's jao wal, jonkien, dat ik en dien Evertoom ok nog al neisgiereg zint um is wat te vernemen. Kan die mester daor zoo mooi veurdraogen?"[232]

"Jao meui," zee Jaan, "dat kan ie wal aoreg doen." En Jaan keek daorbij veur zuk, want van naotuur wol ie d'r jao niet over pogchen.

"En zing ei d'r ok veerstemmeg, Jaan."

---

225 Conflicten uit de weg gaan. Altijd eensgezind. Niet buiten de lijnen kleuren.
226 dorp.
227 oom en tante.
228 ouders.
229 kom wat vaker op visite.
230 oppassen en vrijerij.
231 kort geleden, kortelings, onlangs.
232 Een vrouw, tante, aan het woord.

"'n Paor liedies, meui, zoo nao ofloop, maor aans niet."

"En giet Marthao Ledeng ok met, en Rielen Riekao?"

"Jao meui, die wichter gaot ok met."[233]

"O, wat stiet mij dat aalmaol best an Jaan," zee Jeichienmeui. "Wij hebt hier körsdaogs eem Gèrt Rouwels had, en die hef oes er van verteld. En van Loeks Onteng hier naost oes hebb' wjj d'r ok van hort. Gie Jaan ok nog hen Marthao? Jao toch... "

"Ik hebb' er lest nog aal is 'n paor maol west, meui." "Jao, Marthao is 'n allerbest wicht, en dat moet ei maor tehoop[234] an de loop hollen," zee Jeichienmeui, de vrouw van Evert Alken.[235]

Evert en Jeichien wassen 'n paor bejaorde echtelue, die nooit gien kinner had hadden, en daorum heur heel boedel veraarven mussen.[236] Vrogger jaoren wassen Alken dikke[237] boeren, en in de tied, doe de rokgenjaoren[238] vaok zoo best wassen, hadden ze 'n boedel geld over wurmen. Maor laoter hadden ze heur plaos[239] verhuurd, waor nou Ontengs in woonden, en zöls wassen de aole lue in de kaomer gaon. Dan ok was Gert Ledeng heur meier,[240] zoodat Evert en Jeichien 's jaors aoreg[241] huur beurden van heur beid' plaos. Ok hadden ze aans nog al laand verhuurd en ok nog geld op rent, zoodat zie beient in 't jaor heur opkomsten lang niet verterden. De toekomstege aarfgenaomen van die beid' aole lue dat wassen van d'een kaant Gert Ledeng, want Gert zien vrouw was 'n halfzuster van Evert, en aander zusters of breurs wassen d'r niet, en an d' aander kaant Nabben boer met nog 'n hoesholleng, die niet in 't daarp woonde. Evert Alken en Jeichien wassen dus krek zoowal oom en meui over Marthao Ledeng as over Nabben Jaan, en vandaor dat Jeichienmeui, oet familiezucht, de verkeereng tusken Jaan en Marthao zoo hoog

233 Kort antwoord. Geen verhaal.
234 samen.
235 mochten we dat vergeten zijn. De vrouw van.
236 Geld als hoofdpersoon in deze roman.
237 waren vroeger rijke boeren.
238 goede roggejaren. Goede opbrengst van rogge.
239 plaats. De boerderij.
240 huurder.
241 aardig, goed, aanzienlijk.

op pries stelde.[242] 't Was wal is gebeurd, dat ze beid' tehoop bij heur in de kaomer wassen, en dan hadd' Jeichienmeui wal is zegd, dat as zie beient mekaor kregen, dan kun 't grootste deel van heur goed zoo bij 'n kaander blieven. En doe Jaan er dus ditmaol niet veul van zekgen wol, hoe 't met zien verkeereng met Marthao stun, doe drongde Jeichienmeui aal an, deur te zekgen:

"Stiet 't dan niet zoo goed as aans, Jaan? Marthao wil toch nog wal? Of lop er asmangs 'n aander aachter heur an?"

Maor Jaan wol meui daor 't rechte niet van zekgen, en doe 't vrouw Alken niet holp, hoe ze ok op de zaok naovrueg, zee ze:

"Kom hier gauw is 'n aovend met de mester,[243] Jaan. Wij hebt hum al is 'n maol bericht stuurd, dat ie hier is kommen zul, maor ie döt 't nog niet. Neug hum is, en komt dan is 'n aovend a'j gien vergaodereng hebt, Jaan, heur 's doe wal jong?"

"Jao meui", zee Jaan, "ik met den gek van 'n mester..."

"Wat is dat, Jaan? Wat zeg 's doe daor van, jong?"

"Dat 't 'n gek is, die mester, dat zekg ik."

"En elk hold jao zooveul van hum, Jaan. En over zien léren zint de lue zoo best tevree, en de kinder ok."

"Jao meui, dat wil 'k wal leuven. Maor oez' mester lat zuk met te veul dingen in, daor ie boeten blieven mus,[244] dat zekg ik maor!"

"En waor met dan Jaan?" vruegen Evert en Jeichien aal beid' toeg'liek, want tot nog toe hadd' Evert, verstandeg[245] as ie was, 't vraogen an zien vrouw overlaoten.

"Waormet?" zee Jaan, en wupte op de stoel van hellegheid.[246] "Waormet? Jao nou, dat wol 'k veur elk niet gern gien woord hebben, oom."

Oom en meui keken beid' neisgiereg oet en zeed'n niks, umdat ze van Jaan 'n naoder verklaoreng verwaachtten.

"Mester hef mij grof beleedegd en ik zin er helleg um, en ik léuv' niet da 'k met speul, heur!"

---

242 Alles binnen de clan houden
243 Via netwerk invloed uitoefenen en keuzen van anderen sturen.
244 't Is een vreemd'ling, die verdwaald is....
245 Verstandiger dan zijn vrouw.
246 boosheid. Gramnietigheid.

“En wat hef ie dan daon, Jaan?” vroeg oom Evert Alken.

“Hie hef de rollen zoo verdeeld, dat ie aaltied teeng Marthao spreken wil. En hie hef ’t er op toelegd um met Marthao an de gaank te kommen.”[247]

“En is hum dat lukt, Jaan?” vrueg Jeichienmeui.

“Jao meui, dat is hum zödaonig lukt. Gisteraovend zollen wij in Littens hoes bij ’n kaander kommen. Maor ik daacht wal dat Marthao niet kwamp umdat ze slaachten mussen en doe gunk ik er ok niet hen. Maor doe kreeg ik mester gisteraovend nog en doe heb ik hum de waorheid zegd, oom, en doe is ie hen Ledeng’s hoes gaon en hef eerst ’n toer[248] bü de slaachtvesiet zeten, waorop ie met Marthao hen in de keiler gaon is en daor gedoent[249] met heur maokt hef. Paste dat nou ok veur ’n mester?”

’t Stun aol vrouw Alken maoger an, dat Jaan afbreuk daon weur. Ze prakkezeerde is eem over de zaok en zee doe:

“Doe mos vol hollen, Jaan, en ’t zeil niet veur mester strieken. As ’t veurstelleng is, mo’s d’r hen gaon en as er wichter jongs kriegt, peis dan op dat Kroerhof niet bij Martha komp, want doe kaans wal teeng hum téren.[250] Trakteer Marthao maor goed, jong, en wees niet krintereg, want as ’t an buusgeld mekeert, Jaan, dan zul wij dei wal halfstaon.”[251]

“Jaowal”, zee Evert, “geev’ Jaan maor eem wat, Jeichien.”

Daodelk gunk Jeichienmeui hen ’t kamnet en kwamp er met twee rieksdaolers an, die ze Jaan in d’ haand stopte en zee: “zie zoo, Jaan, dat hebb’ wij veur de zaok over.”

“Jao, en as doe dei niet redden kaans, Jaan, of doe wi’s ’t veur jou volk gien woord hebben, kom dan hier maor. Doe kaans nog wal mèr kriegen”, zee oom Evert.

“Maor ik hadd’ dat niet daacht van oez’ mester, oom”, zee Nabben Jaan.

“O, wat” — zee Jeichien, “Marthao Ledeng, de mooiste bloem van ’t daarp, zal die hier deur ’n vrömde, zooas die

247 verkering te krijgen.
248 een poosje.
249 Gedoe. Beminnen, zoenen is gedoe.
250 tractaties geven. Verteren. Vrij houden. Geld als romankarakter.
251 We komen je halverwege als het om zakgeld gaat. Wij betalen.

mester is, wegneumen wodden? Daor zal nog verzet teeng kommen, heur,"[252]

"En wi's doe nou ok nog wèr hen de reedriekerskaomer, Jaan?"

"Jao", zee Jaan, "dat wee 'k niet. Van naotuur niet, oom."

"Maor as Marthao met döt, Jaan, dan mo's doe ok met doen, heur," zee Evert Alken, "'t Beste schient mij dit toe, Jaan: doe mo's leven en handel'n of er niks bestiet,[253] jong. Gao geregeld wèr hen Marthao, en geev' er maor is secuur aacht op of 't wicht ok aans is teeng dei, as gewoonlk. En pas veural op Jaan, da's doe de eerste blifs, as er wat te doen is."

"Maor hie zal 't toch niet waogen duren, um Marthao te nemen, as Jaan er bij stiet?" zee Jeichienmeui. "As ie dat dee…"

"'t Mooiste is dit", zee Evertoom. "De winter komp an, en as die veurstelleng nou maor eerst is verbij is, dan komp de spinstertied,[254] en dan past dat veur zoo'n mester niet um overaal met hen te loopen, want aans verspeult ie ok zien aachteng[255] en dan verlop ie zien studie. Dus, dan kan Jaan dan wal teeng hum konkereeren. En wij zult er bij d' aole lue wal is op andringen, dat Marthao van de mester ofblieven mot, want Gèrt mot 'n jonge boer in hoes hebben."

"Maor doe mo's[256] speulen maor niet overgeven, Jaan. Met doen, heur, zoo as 't veurnemen was, want dan komp er op 'n minsten opspraok van", zee Jeichienmeui. "Geev' de mester niks gien ansteut, Jaan, beleedeg hum niet en handel veurzichteg in dit geval, want bij zuk soort van dingen kan er deur drift en oploopendheid alles bedorven wodden."[257]

252 Vooral van oom en tante. Zie ook *Reis door Drents erfgoed* (1843).
253 Ontken voor jezelf alles.
254 baltstijd.
255 Kroerhof hoort er niet bij.
256 je moet spelen.
257 doe alles in het geniep.

Programmao's van de veurstelleng

De dorpelingen ontvangen het programma van de toneelvoorstelling. Een onbekende nieuwigheid. De aankondiging zorgt voor veel commotie. Nabben Jaan en rivaal meester Kroerhof draaien om elkaar heen. Vooral niets tegen elkaar zeggen. Reiner Alken – jeugdvriend van Marthao – blikt als volwassene naar het geheel. Belhamel Dolf Ret laat – in het Nederlands – van zich horen.

As mester Kroerhof er van overtuugd west hadd', dat ie Nabben Jaan beleedegd hadd' of dat de schuld van zien kaant grooter was, as van Jaan zien kaant, dan zul ie stelleg nao hum toe gaon wezen en berouw teund hebben. Maor nou meende ie, dat ie tot 'n zoodaonege pogeng, um de zaok wèr in 't reine te kriegen, niet verplicht was. Daorum kwam 't hum veur, dat 't beste was, eerst maor is of te waachten, hoe of Jaan zuk hollen en gedraogen zul.

Jaan volgde trouw de raod, die hum deur zien Evertoom en Jeichienmeui geven was. Hie luet alles blauw blauw blieven, en kwamp bij de repetietsies even zoo trouw wer op, as ie veur die tied daon hadd'. Gaf mester Kroerhof hum 'n wenk umtrent zien rol, en stelde hum veur hoe ie zuk hier of daor bij hollen mus — Jaan namp 't in dank an, zoodat 't krek was of er niks bestaon hadd'.[258]

Zoo luep 't al mooi nao de midwintersdaog' toe, en kwamp de tied van de opvoereng naoder. 't Weur beheurlk bekend maokt, wat veur stukken of de reedriekerskaomer Helmstad opvoeren zul, en wel of er met speulen zullen.

Verscheiden leden zaggen met pleizeer heur naom drukt op 't programmao staon, en veural Nabben Jaan. Doe mester

258 Hij vergeeft alles, maar vergeet niks.

hum zöls zö'n ding braacht, en hum vrueg wat of ie daacht van de oetvoereng van die programmao's, dee Jaan niks aanders as aal kieken op "de heer J. Nabben", en op "mejuffrouw M. Ledeng". In 't middelste stuk stunnen zöls die beid' naomen vort naost mekaor. Zo'n pampiertien met aal die naomen er op — jong, dat zul deur Jaan bewaord wodden. Jaan laachte wat, en wol wal an mester Kroerhof vraogd hebben: "Krig Marthao ok zoo eene?" Maor nee, now dee ie 't niet, daor zul ie veur zorgen. Hie baargde 't vort daodelk op in 'n laogien aachter 't slot en zee: "Dat zul wij as 'n andenken bewaoren, mester!"

"Och ja, maar wij laten nog eens weer van die dingen drukken, Jan", zee mester Kroerhof. "Onze eerste opvoering zal niet tevens de laatste zijn!"

"Dat zal de tied dan léren, meester", zee Jaan.

"Maar je moet dat programma ook eens aan je huisgenooten laten lezen, Jan."

Jaan bromde wat, en scheen daor gien ooren nao te hebben. Daorum luep Kroerhof in de keuken, waar ie ok 'n programmao op de taofel smeet. d' Een veur d' aander wol dat ding eerst in handen hebben, en ze ruepen:

"Stiet oez Jaan zien naom er ok op? En staot de wichter heur naomen er ok op?"

"Wel zeker", zee de mester, "de namen van allen, die op het tooneel moeten verschijnen, komen op het programma voor. Daarvoor dient het programma."

"Wat mester?" zee Jaan zien moeder, "zint disse pampierties daorveur? Wij daachten, dat dat was um is te onthollen wel of er aal met speuld hadden, en dat ze dat dan laoter nog is wèr zien kunnen. De stukken staot er ok jao op".[259]

"Dat kun je precies nemen zooals je wilt, moedertje. Het doel met het verspreiden van deze programma's is alleen om den menschen bekend te maken, wat er gespeeld zal worden en wie er optreden zullen. Wil je nu een van die papiertjes bewaren, om dat later nog eens weer te lezen, welnu, daar heeft geen mensch schade of hinder van. Doe dat maar gerust, want het is later wel eens aardig zulke dingen nog eens weer te zien.

259 Wereldvreemdheid in beeld gebracht. Al dan niet met ironie.

Er zijn wel eens zaken, die veel te gaauw vergeten worden, en als de menschen dan later er eens over nadenken, dan weten ze dit niet meer of dat niet meer. Maar zoo'n programma dat doet je de heele zaak weer duidelijk herinneren en het is daarom wel goed om dat voor later te bewaren".

Bij de vrouwlue, die met 't programma bij 't glas[260] stunnen, en met heur drie'n op een zó'n ding loerden, kwam wat gemommel, dat de mester bij 't vuur[261] niet zuver verstaon kun, waarop een van de wichter zee:

"Wij kriegt jao zö'n ding vergeefs,[262] mester, umdat oez Jaan lid is?"

"Welzeker, ieder lid krijgt er een of twee van die dingen gratis".

"Dan mussen wij nog een hebben veur oëz Jeichienmeui, moeder", zee Jaan zien zuster.

"Dat mag ik wal liên,[263] kind. As mester oez nog een doen kan, en aans wil ik hum dat ding betaolen."

"Nee, vrouw Nabben", zee Kroerhof lachend, "je kunt er nog wel een paar van die dingen krijgen. Ik heb er twee honderd vijftig van gekregen".

"Ja mester, dat zal 'n hopen spietaokel wodden op Gèrt Rouwels zien opkaomer", zee 't aol mensk. "Wat he'j d'r wat van in 't zin[264] met 'n kaander."

"Och ja, vrouw Nabben, zoo moet het. Daarvoor hebben wij de moeite gedaan."

"O mester, oez' Jaan hadd' d' kop er zoo vol van asmets,[265] dat wij d'r umtrent gien woord' van kriegen kunnen, 't Was krek of ie naacht en dag over zien rollen prakkezeerde. Ik zee lessens[266] al is teeng hum: Jaan, wat is 't wat!"

Veur dat Kroerhof wèr wat zekgen kun, zee d'r een van d' wichter:

---

260 het raam. Venster.
261 opgewondenheid.
262 gratis.
263 lijden. Ik heb het graag. Ik zie het graag.
264 plezier met elkaar.
265 soms.
266 laatst.

"Jao moeder, en zie hebt ok um kleêr[267] loopen. Scheemans Albert mus de veldwaachter zien pak an hebben en d' saobel op zied, en Rielen Mans kreeg leuf 'k teeng die tied 'n heel dikke baord!"

"Watte?" zee 't aol mensk en schrikte er haost van, "is dat waor mester?"

"Wel zeker, vrouw Nabben", zee Kroerhof. "Ieder moet zich kunnen verplaatsen in de rol die hem opgedragen is, en daarmede moet het uiterlijk precies overeenkomen, en daar wordt de voorstelling aanschouwelijk van."

"En wat kleêr mot oez' Jaan dan haolen, mester?"

"Jan treedt in 't eene stuk op als een jonge heer, een aardig handstokje in de hand en een sigaartje in den mond. Hij draagt een klein valiesje."

"En waor krieg ie dat goed[268] dan? Ik heb er nog niks van vemeumen, dat ie daorum loopen hef."

"Dat is al in orde, vrouw Nabben. Jan krijgt een hoedje van mij en ook een valiesje en een geschikt stokje heb ik ook nog wel voor hem."

"En hoe moet de wichter heur dan kleên,[269] mester?" vrueg Jaan's zuster.

"De meisjes, wel ja, dat zullen wij wel vinden. Martha Ledeng moet als mevrouw in een licht of grijs toilet zijn, zooals het beste klaar te krijgen is.[270] En Rika, de zuster van Mans, moet als haar dienstmeid gekleed zijn. Och, dat komt wel terecht."

De mester vertrok, en Nabbens vrouwlue wassen blied', dat ie d'r west hadd', want now wassen ze van de veurgeneumen veurstelleng hielndal inlicht. Mester gunk over heur lange deel[271] hen en kwamp bij Jaan langs, die daor an 't waark was. Ze zeed'n mekaor heel gemoedelk goeie dag, Jaan hölp Kroerhof bij de baander,[272] die nog al wat lasteg lös en toe gunk, en met

267 om kleding gevraagd.
268 dat goed: die spullen.
269 kleden.
270 Uit de winkel, niet zelf genaaid en ook niet te leen bij de boerinnen.
271 ruimte in boerenschuur.
272 schuurdeur.

’n prootien[273] over ’t mooi wer, waardeur ’t er overaal in ’t daarp nog al aoreg dreug bij de weg was, gungen ze van ’n kaander. Tusken de gliev’ van de baander keek Jaan de mester nao, of ie ok vort van heur hoes op Ledengs hoes an gunk.

Kroerhof daacht: “ik zal er veur zorgen, dat ik daor niet regelrecht hen gao”, um Jaan gien argemis te geven, wol ie dus verbij, nao Ontengs hoes. Maor ie daacht eem[274] er nao: “As ik daor now vort daodelk kom, dan moet ik ok ’n programmao bij Evert Alken bezorgen en dan zint Nabbens wichter niet de eersten, want die hebt er eene veur hollen. Laot ze daor pleizeer van hebben. En as ik now vlak over dag hen Ledengs hoes gao, kan Jaan zien, dat ik er bij aövend daorum niet hen heuf. ’t Was dus wezenliek beter um dat maor vort daodelk of te doen.

Dat Kroerhof eemties op de straot staon bleef, um zuk te bedenken, dat maarkte Jaan heel goed op. En doe ie, in plaos van links, zooas eerst zien plan was, rechts ofslueg en de koers op Ledengs hoes an dee, bromde Jaan bij zuk zöls: “Daor gao j’ al hen. Hie kan ’t niet laoten. Ei kriegt er trek hen, meester; ik kan ’t wal an je zien! En van naotuur wil Jaan Kroerhof wal naoloopen en jaogen hum van Ledengs heem[275] of. Maor ie keert zuk om, en krek zoo gauw kik ie deur ’t baanderglassien en zeg: “Mo’s mooi oppassen, meester, as doe met de veurstelleng dien wil krig’s. Dan zal Marthao mienent wesen, dat wil ’k joe beduun, zoo wis as er ’n God in d’ hemel is.”[276]

’s Naomiddags nao de schoeltied luepen d’r ’n paor kwaojongs in ’t daarp, um programmao’s rond te brengen. In ieder hoes braachten zie d’r een, en, ’t was ’n wonder, elk was neisgiereg nao die dingen. Ze weuren hielndal lezen, en met besunder belangstelleng keken ze nao die mooie naomen van “Openbare Voorstelling” en van “Helmstad”, dat in heel mooie letters er op stun. ’t Weur as ’n hulde beschouwd an de aole mester, die d’r zoo laank west was en an ’t grootste deel van de daarpsgenooten zien unnerwies geven hadd’.

---

273 triviaal praatje. Niets aan de hand.
274 even later.
275 erf.
276 Wat Marthao ervan vindt telt niet. Kort door de bocht: Marthao doet helemaal niet mee. Ze is enkel noodzakelijk om de mannen profiel te geven.

Reiner Akkens laachte d'r wat um, doe ie op dat ding de naom van Marthao Ledeng zag staon en daacht an de vroggere jaoren, doe ze tehoop speuld hadden in 't gras, waor ze de hoendervèren as heur vogels en stokken of steenen as heur koe'n beschouwd hadden, en ie zee bij zuk zöls: "Ik meen, dat Marthao de kinnerjaoren[277] eerder oet hadd' as ik, maar now schient dat aans, want now wil ze nog speulen."

Bij Klaos Goossies kwamp er ok zo'n ding, dat Dolf Ret 't eerst in haanden kreeg. Dolf hadd' de gewoonte dat ie 's naomiddags unner 't vooren[278] aaltied erappels oet 'n hut hueld, die boetenhoes in d' hof[279] was, en doe ie daor dan wer met de körrelkörf hen gunk, en daor gin 'n koppeltien maanlue an zag kommen die van 't waark kwammen, doe gunk ie vlak op de straot staon en slueg eerst 'n maol of wat met de korf um de kop toe, begunde doe te toeten op zien haand, die ie in de vorm van 'n toethoorn veur de mond höld, en schreeuwde doe haardop, met 't programmao in d' haand:

"Openbare voorstelling van de rederijkerskamer Helmstad, als je d'r komt dan geeft het wat, ten huize van Geert Rouwels in het logement Reismanslust alhier, je drinkt er klare en ook wel bier. Dat zal wezen op Donderdag den 26 December, des avonds te half zeven, dan zal men er heel wat te kijken geven. Komt, boeren, burgers en buitenlui, komt allemaal, want de eerste rang die betaalt vijf en twintig cent, de tweede rang die betaalt vijftien cent en die van de jakenen[280] bedeeld worden, die betalen nog geen halve cent. Na afloop is er bal toeteroetoe—toe—toe!"[281]

Met heur mesvörken in de haand bleven de lue op de straot staon en lusterden nao aole Ret zien preekaosie, en doe ie 't daon hadd', kwamp d'r nog veul mer toeloop, want zie wussen niet wat spietaokel[282] of er te doen was. As de lue 't weten hadden, misschien wassen ze dan wal in hoes bleven, want in

277 eerder achter zich gelaten...
278 tijdens het voeren van vee...
279 buitenshuis in de tuin.
280 diakonie. Diaken.
281 In het Nederlands, niet in zijn moerstaal.
282 verbastering van spektakel.

veul gevallen weur d'r op aol Ret zien vertoonengs niet zooveul acht geven. Maor now vreug elk die wat heurd hadd' en niks mer zag:

"Wat was daor te doen?"

"Och", was 't antwoord, dat de lue op lagchende toon gawen, "'t was niks aans as 'n vertooneng van die aole boesbeller! Die hef 't mal vel[283] wer an, en now krieg we met 'n dag wer aander wer!"

Dezölfde aovend was 't heel daarp vol van de veurgeneumen[284] veurstelleng. Dat kwamp, umdat ze now eerst zién kunnen, wat rol of elk op zuk nemen zul, en wat of ie dus verbeelde te wezen op 't tooneel. Volgens 't programmao beloofde 't dus 'n pleizeerige Sint Steffenaovend[285] te zullen wodden, en zooas 't nao dê programmao's leek, zullen de reedriekers heur op 'n flink bezuek kunnen reeken.

283 gek in de huid.
284 Nederlands. Klinkervariant.
285 26 december, tweede kerstdag.

De eerste opvoering van “Helmstad”

De toneeluitvoering op tweede kerstdag heeft veel voeten in aarde. Voorbereiding met kostuums, accordeonisten voor de pauze, drankjes. De zaal is goed gevuld. Er zijn drie stukken te spelen. Het eerste deel is een afspiegeling van de liefdesperikelen in het dorp. Het tweede stuk is een blijspel, . Het derde verbeelding van een bekende anekdote is heel kort. Het geduld raakt op. Enkele liedjes vormen het slot van de avond.
Na de voorstelling houdt Dolf Ret een toespraak – in het Nederlands – De belhamel en dorpsgek pleit voor echte liefde. Echte liefde of niet; Nabben Jaan neemt verkering met Marthao Ledeng. Meester Kroerhof heeft het nakijken. In de nazit gaat de koehandel in wichter door tot elke boerenknecht een meid heeft.
Opvallend: de toneelstukken en toespraken, ook van Nabben Jaan een uitspraak in het Nederlands. Er komt wijn op tafel (Medoc).De beschaving slaat haar vleugels uit. Boerenhumor blijft met platte grappen.

Gèrt Rouwels Jaantien[286] wus niet wat ze d’r van maoken mus, doe de reedriekers in heur keuken zooveul goed[287] bij ’n kaander braachten. d’ Een kwamp er met ’n veldwaachters pakkien en honk dat an de kaant hen, d’ aander braacht ’n blauwe kiel of ’n waarkpak, nog aandern kwammen met hooge hoeden en groote umslagdoeken. Reismaandies en kissies kwammen d’r bij te pas. ’n Aold pestol weur d’r braacht daor Jaantien zoo heurig[288] veur was, en ’n kruudhoorn[289] honk er

286 Dus Jaantien als verlengstuk van Gèrt Rouwels.
287 kleding.
288 huiverig.
289 buskruithoorn; voor kruit voor het pistool.

naost. Dan mussen ze verder koffiepotten en theegoed hebben, 'n jenevervles met glassies er bij. 'n Koopmanspak weur d'r hen zett' met 'n elstok[290] er bij, en alles weur maor wonderliek deur 'n kaander hen zett'. Doe mester Kroerhof kwamp, wol ie daor gien een aander bij hebben as degenen, die met speulen mussen, en van 'n pampiertien leesde ie 't of, wat of er aal wezen mus.

"Herenk[291] mester", zee ze, "hoe kun j' dat aal zoo veuroet weten wat je d'r bij te pas komp?"

Maor Kroerhof bestelde maor um dit en dat nog an te haolen.

Van Gèrt Rouwels zien volk mus elk zuk maor reppen,[292] um de boedel klaor te kriegen. Op d' een hoek van de opkaomer hadden ze 'n kaastien timmern laoten, dat met de deur nao de deel toe lösdaon weur, en van dat kaastien, waor ze aans in gewone tieden raopen lienkoeken[293] veur 't vee in baargden, daor mueken ze nou 'n tapkaast van. Allerhande glassies en vlessies weuren daor nao toe draogen en Gèrt Rouwels stun d'r zöls bij te komdeeren, wat ze nog anhaolen mussen. Unner in de kaast stunnen 'n paor kannen, die vol draank wassen. Dan ha 'j d'r verscheiden flessen staon, waor in d' eene wat rooie en in d' aander wat geele kleur was. Groote sukkerpotten en 'n Keulse pot met rozienen — aal die soort van dingen wassen daor nou in 't koekenkassien. Jeneverglassies veur borrels, en halfoordsglaoz'[294] stunnen d'r, van ieder wel viefteg, zesteg in veurraod, met piepenstaolen[295] d'r in bij gebrek an lepelties, zooas dat in vroeger daog' nog al veul is daon weur. Een laamp braand' er en 'n klein naachtlochien hadd' Gèrt bij zuk in de tapkaast staon.

Op de straot was 't die aovend 'n drokte van belang, 't Luep aaltied an, en gien hoes was er in 't daarp, waoroet niet één of mèr personen nao de veurstelleng wollen.

---

290 ellestok (bijna een meter).
291 Heer nog aantoe, god nog aantoe.
292 haasten.
293 lijnoliekoeken voor het vee.
294 glazen met een bepaald volume.
295 stelen van pijpen.

De vrouwlue gungen d'r met de stoven[296] in d' haand hen, krek of ze hen de kerk wollen, en de vaarver Gladlust, die 't tooneel schildert[297] hadd', vertelde op de straot, dat heur meid in hoes vraogd hadd' of er ok 'n buul[298] rond gunk, en of ze ok 'n losse cent met nemen mus. Rielen Mans, die pennengmeester was, beurde die aovend verscheiden drie stuvers en Lamert Feikens, die bij d' ingaank van 't vertrek de kaorties opvraogen mus, hadd' er ok drokte met. Wat mus ie 'n wiezen en 'n bestellen doen met 't volk, waor ze aal zitten mussen, en hoe groot of now de deel van Gert Rouwels ok was, de ofgescheuten plaos[299] was te klein.

Aal de drie laampen kwammen op, en doe mus er raod schaft wodden. Gert Rouwels, die persies wus hoe of d' heel boedel in 'n kaander zat, kwamp eem met 'n ledder en bund 'n paor touwgies an de balken los, en muek die op 'n neie stee wer vaast, en zoo weur de "zaol" — want zoo zeed'n ze toch, al was 't ok gien zaol, — zoo wat met 'n veerde deel vergreutt. Maor nog weur de toeloop grooter, te mer, doe Litten Rieks en Scheemans Albert, die muziek maoken mussen, ieder met 'n harmoniekao[300] op 'n hoek van 't tooneel zitten gungen te speulen, "um 't volk bij 'n kaander te lokken", zooas er daor gin unner de aanwezegen zegd weur.

't Oogenblik, deur veul daarpsgenooten met spanneng verwacht, brak ennegenlesten an. 't Gedien, dat tot nog toe alles wat er kommen zul, verbaargd hadd', tot zölfs de beid' speulers toe, weur optrökken en, o wonder! twee van de beste leden van "Helmstad" stunnen daor veur aalmansoogen. 't Wassen mester Kroerhof en Marthao Ledeng, en, hoe neisgiereg 't volk ok was wat er veur 'n dag kommen zul, toch weur de stilte unner 't publiek nog eem ofbreuken deur 'n boerenstem die daor van de heuibult her kwamp:

"Waor blieft die aander leden now nog zoo laank?"

---

296 houten voetbankjes met plaats voor een tes (aardewerken kom) met gloeiende kooltjes. Om de voeten warm te houden.
297 schilderd.
298 collectezak.
299 afgeschutte plek.
300 accordeon.

Waorop nog zachieser zegt weur:

"St! Ze komt niet aalmaol toegliek!"

Wat lusterde dat volk, doe meester Kroerhof vertelde, dat ie 'n boetenlaandse reis doen wol en an zien vrouw veurstelde um met te gaon, wat ze ofsleug, en doe 'n hartelk ofscheid nemen wol, waorop ze hum nog anrued um van zien plan of te zien en te blieven. Wat kun ze hum 't mooi veurstellen en wiezen op de genoegens van 't hoeselk leven.[301] Wat kunnen die lue mooi op sloffies leven, zooas menneg boer dat weil wenschen zul. Maor toch, hoe mooi of zie 't ok zee — hie wol weg, en um handelszaoken oet, dat ie an gien aander toevertrouwen wol. Teengover 't levensgenot weur hier de plicht van 't leven stelt, en doe dat op 'n dudelksten bleek, doe zeed'n d'r well'n:[302]

"Zie j' wal Jaan, zü wil hum niet missen en wil[303] … St!"

Wer 'n neie verschieneng. Lamert Feikens, bediende van meneer, komp, en rad meneer an um te blieven, umdat 't hum aans rouwen zul, want Lamert wet veul mer as ie zeg.[304]

Sapperloot, wat kun die Lamert now van de woord' kommen! Zukke renaosies[305] wassen ze van hum aans niet gewoon.

Hoe wieder ze met 't stuk hen kwammen, hoe grooter de neisgieregheid weur, en zooveul te mer weur 't er stil. Eerst wassen ze neisgiereg, of die meneer, die deur Kroerhof veursteld weur, weg gunk of niet. En doe ie weg was, doe flusterden boeren en boerinnen teeng 'n kaander:

"Die mester is heur te glad of, zie hef 't verloren!"

Maor doe d'r 'n aander kwam en heur veurstelde um met hum te vluchten nao Frankriek hen in, en heur geld en goed en grootheid anbeud, en ze doe nog alles van d' haand sleug, waorop ze hum de deur oetjueg, doe zeed'n 'n paor wichter, waorbij een oet Nabbens hoes, teeng 'n kaander:

"Wat kan ze hum weg benteren![306] Zul dat now aalmaol ok zoo gemeend wezen?"

---

301 Blijf in de traditie.
302 welken, enkelen.
303 Marthao kiest voor Kroerhof.
304 Namelijk dat Nabben Jaan ook achter Marthao aanzit.
305 redenaties.
306 de deur wijzen. Afwijzen.

Gert Rouwels, die bij de tapkaast stun, wol unner 't speulen, as de bedieneng stil stund, de order bewaoren. Zoo gauw as ie dus wat vernam, zee ie, unnerwiel ie d' haand opstak, van:

"St...."

En doe Nabben Jaan op 't tooneel kwam, waor ie eerst tegen Rielen Riekao en doe teeng Marthao spreken mus, doe kun ie niet an de gaank kommen, um Gert zien "St… "

De oorzaok, dat Jaan daordeur 'n beetien van 't stuk kwam, was, dat Jaan waorschouwen mus dat er dieven in hoes wassen, en die dieven lueten heur al heuren deur inbraok unner de muur deur, waortoe er eene in de keiler gaon was, die daor met 'n stok wat allaarm[307] meuk. In de repetietsies hadden ze dat stokkenallaarm er niet bij had. Jaan was er dus niet an gewoon, en doe Gert met de haand waorschouwde, zweeg ie. De soefleur flusterde 't hum al, maor 't hölp niet. Riekao zee:

"Toe Jaan", maor 't hölp niet. Maor Marthao trad, krek of ze heveg ontsteld was, nao hum toe en vrueg:

"Kunt ge mij ook zeggen, welke beweging daar beneden mij gemaakt wordt?"[308]

Doe was Jaan op streek. Hie ruep:

"Er zijn dieven, mevrouw, inbrekers, die het kantoor willen plunderen. O mevrouw, ik verzoek u om de sleutels van het kantoor, opdat we het voornaamste in veiligheid kunnen brengen."

Alles gunk heel vlot, zoodat het publiek er aal mèr neisgiereg nao weur, hoe 't ofloopen zul. Jaan was met de sleutels, die Marthao hum geven hadd', weggaon en Riekao hum aachternao. Scheemans Albert kwamp met 't veldwaachterspak op 't tooneel, en hadd' Litten Rieks bij de kraog' pakt, die ie de handen in boeien slaogen hadd', umdat ie de gauwdief was. O, wat was die Albert 'n knappe veldwachter, en wat stund die Rieks beteuterd hen. Unner 't geval kwam Nabben Jaan nog met 'n laogien vol pampiergeld andraogen en volt mevrouw in onmaacht,[309] vanwegens de schrik. Boven aal verwondereng

307 lawaai.
308 Toneelstuk in het Nederlands.
309 dame valt flauw. Zwakke geslacht.

kwam meneer krek van zien boetenlaandsche reiz' trukg en wol daodelk 'n dokter haolen, doe ie zag dat 't er zoo bijstun. Maor mevrouw kwam wèr bij, meneer umhelsde en smokte heur, de veldwaachter kreeg 'n dikke fooi um zien kerdaotheid en Nabben Jaan, de bediende, weur in traktement verhoogd.

De dief dee 'n pogeng um te ontloopen, maor de veldwaachter smeet hum van de beenen en lee hum unner bedreigeng van stokslaog' op de grond hen, en doe ze hum zien valsche baord en knevels van 't gezicht ofscheurden, doe was 't dezölfde kerel, die as 'n veurnaom hèr d'r an hoes west hadd', um mevrouw tot ontrouw an te sporen!

De standvaastegheid van mevrouw kwamp an 't locht en de dief weur unner 'n hoopen lewaai van 't volk wegsleept, waorop 't gedien völ en 't stuk oet was. Ze klapten aalmaol in d' haanden en trappelden met de voeten, zoodat Gèrt Rouwels zien koe'n,[310] die aachter de kleeden stunnen waor de deel met ofscheuten was, er van schrikten en begunden te beulen in de stal en de haon er van kaokelde op 't hoenderrik.

Albert Feikens, de scheper, die in 't heideveld aaltied 'n groote stem hadd', meende misschien dat 't hier ok zoo was en ruep:

"Nooit is er hier zoowat vertoond en daorum 'n hoeraagien veur de meester, die dit aal zoo bedaacht hef!"

Aal 't volk ruep van hoeraaaaah! veur de reedriekers! en elk stak zien glassien umhoog en wol drinken op de welstand van Helmstad. Gèrt Rouwels en zien bedienden kunnen er niet teeng loopen, zoo gauw as 't volk 't wal hebben wol. De aole boeren begrepen dat zie maor de verstandegsten mussen wezen en daorum 't langste waachten mussen.

"'t Is mooi gaon", zee Gèrt Ledeng teeng Nabben Pieter, en Klaos Goosies vund 't toch boetengewoon knap van mester Kroerhof, dat ie die boeren jongs en wichter zoo glad praoten lèrd hadd' en kun zuk toch maor niet begriepen hoe ie dat er zoo in kregen hadd'. Maor de vaarver Gladlust vertelde an Klaos, dat ze daor aalmaol boekies van hadden, daor dat krek zoo in beschreven stund as ze 't zegd hadden, waorop Aorend

310 koeien begonnen te loeien (beulen). Belken(Duits.)

Toezel,[311] de wever, zee: "Zoo, zoo, dan is 't zooveul as van boetengelèrde preekerij. Ik meen dat ze dat nou zölf zoo op bedaachten!"

„Oez' mester", zee Klaos Goosies, "die zal dat wal zoo opbedaacht hebben."

Maor Gèrt Ledeng braacht hum daor met op de heugte, en vertelde dat meester die boeken koft hadd', daor ze dat oet lèrden, waorop Aorend Toezel zee:

"Dan is 't er krek met, verneem ik wal, as met t' schèrgaorn,[312] dat oet de faobrieken komp, dat ok aalmaol ankoft wodt."

En, unner 't geval Aorend de piep anstak, was 't krek of hum in 't zin scheut, dat ie daordeur wal wat an de èr[313] van de speulers te kort daon hadd', vervolgde ie wèr met 'n leemdeg gezicht op die boeren:

"Maor ik zekg je toe, Gèrt, dat zuk mesiengaoren[314] best is veur 'n wever um er met veuroet te kommen!"

In de tuskentied mussen de beid' speulers wèr an de gaank. Rieks, die zooeem deur Albert gevangen neumen en met minachteng bejegend was, zat nou wèr naost hum te speulen, en daor 't volk nog unner de indruk van de gevangennemeng was, zoo leek heur dat raor toe. Dat speulen bevölt niet zoo heel best en de mensken kunnen er umtrent[315] niet um prooten.[316] En doe heur dat verveelde, gungen er stemmen op van:

"Weg met die hotfotterij,[317] laot ze die dingen[318] toch an de kaant zetten!"

Maor Rieks en Albert heurden dat niet, en speulden maor raok! Daorop gunk Gèrt Ledeng eem is nao de keuken hen in, sprak eem met de mester, en vot er nao kwam Kroerhof op 't tooneel. De muziek mus zwiegen, elk lusterde, doe de spreker begunde:

---

311 Toezel betekent verward. In toezel zijn.
312 scheerwol, scheergaren.
313 de eer.
314 machinegaren kan de wever meer welvaart brengen. Conflict: bij het oude blijven (zelfgesponnen wol) of de moderniteit omarmen.
315 bijna.
316 niet met elkaar praten.
317 onzin, gedoe.
318 accordeons.

“Gacht publiek! Om u dezen avond zoo goed mogelijk te amuseeren, en u den tijd niet vervelend te doen worden, waarin wij ons moeten voorbereiden tot de opvoering van het volgende stuk, hebben wij twee van ons gezelschap laten spelen. Er wordt ons echter van geachte zijde opgemerkt, dat het publiek liever een oogenblik zonder muziek is. Zijn de aanwezigen het hiermede eens, dan willen wij ons gaarne van die taak ontslaan. De muziek zal zwijgen, indien gij het verlangt!”[319]

Er gunk ’n daoverend haandgeklap op, doe mester Kroerhof dat zee, en well’n[320] van de aolde boeren zeed’n:

“Jao mester, wij moet nou eem is prooten!” ’t Stun elk goed an, maor te minsen[321] Albert en Rieks, die nou ok heur vrij man wassen.

“’k Zekg volk, ik zin bang dat ze ’t verkeerd daon hebt”, zee Aorend Toezel, de wever, “want ze hebt misschien ’t mooiste stuk allereerst daon!”

“Jao Aorend”, zee Klaos Goosies, “ik zin er ok bang veur, dat de aander stukken zoo goed niet bevalt as dit.”

“Teminsen niet beter”, meende Albert Feiken, de scheper.

Maor Gèrt Ledeng zee:

“Waachtmaor is, volk, of denk ei, dat ze daor niet wal veur zorgen zullen?”

“Wij daachten, Gèrt, dat het kun niet mooier as ’t nou gaon is.”

“Ja nou… ”, zee Gèrt, “’t eerste was ’n draomaotisch stuk, maor wat er nou komp is ’n blijspel.[322] Daor zu j’ um lagchen”.

’t Blijspel kwam an de loop. Ledeng’s Marthao was moeder, met ’n groote polkaomus op, en Rielen Riekao was nichien, die bij heur kommen was te gaasten,[323] maor die ’t op eene van heur jongs verzien hadd’. Die jongs wassen Litten Rieks, Nabben Jaan en Wilm Dooleng, en heur Rieksoom was mester

319 in het Nederlands.
320 enkele.
321 in elk geval. Ze hoefden niet te spelen.
322 Er bestaat geen klinkervariant van blijspel. Een blijspel was onbekend.
323 op visite.

Kroerhof, die de boedel an heur vertestementen[324] wol, unner bepaoleng, dat er teminsen een van heur trouwen zul, um de femilie in staand te hollen. Wat kun die moeder heur zeuns ansporen um toch veural is oet vrijen te gaon, en wat wassen dat onneuzele sjullen van kerrels,[325] die van gien vrouwlue weten wollen.

Och, och, wat hadd' 't volk daor 'n aoregheid an, veural doe Nabben Jaan zee, dat ie nog wal eene hebben wol, as ie persies zoo eene krieg'n kun as moeder was. En doe kreeg ie 'n of jaacht van belang, en weur hum op de knappegheid van zien nicht wezen, die gèrn trouwen wol. En zoo gunk dat vot, unnerwiel 't volk asmets zoo haard laachte, dat ze dan eemties ophollen mussen te reneeren.

Dan begunden ze wer, en dan zee Klaos Goossies zachies, zoodat 't volk 't eem heuren kun:

"Zo'n knap wicht… "

En 'n aander zee:

"Zo'n rieke oom… " en nog 'n aander flusterde:

"Wat domme halsknoopen van kerrels!"

"Maor 't zul wal aans wodden", zee Gert Ledeng en knikte zoowat teeng 't volk, en 't weur ok aans, want doe d'een nichien eenmaol spreuken hadd', wol ie heur wal is wer spreken, en doe d' aander heur anbeun hadd', um van aovend tehoop oet wandeln te gaon, doe was ie al bang dat zien breurs hum ofbreuk doen zullen, en doe de daarde heur eenmaol umhelsd en smokt hadd, doe wol ie aal maor an 't umhelzen blieven.

't Enn' er van weur, dat Wilm Dooleng de schoemaoker 't jaowoord van nichien al hadd', en met de broed[326] hen 't gemeentehoes wol, um zuk er met in unnertrouw te laoten opnemen, doe Litten Rieks krek is vraogen wol of 't wicht hum hebben wol, en Nabben Jaan is naoder vernemen wol hoe of ze over hum daacht.

Wat hadd' 't volk wer 'n vermaok an dat stukkien. De jong

324 Geld als romankarakter. In het testament opnemen.
325 Nooit geleerd of voorgedaan gekregen hoe ze met het andere geslacht konden omgaan.
326 bruid.

wichter zeed'n, dat ze heur d'r umtrent ziek van lagchen zullen, en de jongs maarkten op, dat de wichter van Riekao wat lerren kunnen.

"Nee maor da's now 'n stukkien, dat er zuver toe op bedaacht is um 'n mensk is an 't lagchen te maoken", zee d'r 'n boer oet de hoek veur de koestal, 'n Aander maarkte op dat Litten Rieks ok toch ieder reis min weg kwamp, eerst met die boeien um d' handen en now met die meid, die hum veur de neuz' wegsnapt weur.

Aachter in 'n hoekien an 't heui zat hiel stil en bedaord Dolf Ret, die met aal zien verstand loerde nao wat er opvoerd weur, maor die gien woord zee. Er was dan ök gien mensk, die teeng hum wat zee, want ze wussen wal: 't zul kunnen gebeuren, dat eis elk voldaon was, dat Dolf dein niet tevree was en wat veur 'n dag braacht, dat minner te pas kwamp. Einliek was de man er zoowat overbodeg, want ze daachten dat ie d'r ok gien begrip van hadd', wat of alles beteekende, en ok 'n beetie gevaorlk, umdat ie zee wat ie dacht as ie an de gaank kwamp. Daorum was 't maor 't beste, um hum te behandeln of ie er niet was, en laoten hum dan maor zooveul eis 't kim[327] zien gang gaon. Maor dat Dolf sicuur[328] overaal aacht op gaf, dat kunnen ze hum aanzien, en nog veul mer verwonderde ie zuk over 't lagchen en over dat bombarie maoken van 't volk as over 't speulen.

De beid' stukken hadden 't volk voldaon. Ze wassen tevree, al hadd' er ok niks mer kommen. Maor er stun nog een stukkien op 't programmao. 't Was 'n naostukkien en maor kort, maor dat was niks, want 't weur dan al laot genog.[329] Vanwegens de tied wollen ze paartie wal al hen hoes, want 't was bij half elven. Maor Kroerhof, die zuk veul maank[330] 't volk begaf, verklaorde dat 't zoo daodelk wezen zul, en dat ze 't leste gauw eem ofspeulen zullen. "En wat wordt dat now mester, en wel wint dat now?" vreugen ze an Kroerhof. Maor de mester wol

327 als het kon.
328 precies.
329 Morgenvroeg weer melken.
330 tussen, onder.

heur dat niet veuroet zekgen en gunk toe 't volk oet, zoodat eem laoter wer an 't gedien trokken weur.

't Was 'n spoekhistorie,[331] die d'r kwam. Er was 'n meneer die 'n dochter hadd', en dat wicht höld zoo veul van in de tuun wandeln. Oorzaok van die wandelderij was, dat ze 'n vrijer hadd', daor heur vaoder gloepend teeng[332] was. Now weuren er in de tuun dopaarfies[333] verbouwd daor de vogels op trokken, en daor dus 'n spoek[334] bij zett' was. Van dat spoek trok de vrijer partij, deur zuk er aachter te verbaargen. Maor meneer ontdekte 't geval, en gaf last um 't spoek weg te haolen, en, meug er zuk een in de toen[335] verteunen, hum dood te schieten.

De dochter, die van vaoders plan en bevel niks vernamp, luet de spoek er wer hen brengen, en gung gedureg is nao 't spoek toe, um daor met de vrijer te prooten, die zuk dan as 'n beestkooper[336] verkledt, daor verteunde. Meneer ontdekte 't, en stuurde er daodelk eene hen, um zien dochter van die vrömde kerrel weg te jaogen, en de indringer 't locht oet te blaozen.[337] Doe de knecht er komp, zöt ie 'n ding krek as dat spoek. Maor 't spoek kun 't niet wezen, en daorum scheut ie er op in. 't Ding volt van de beenen, want zie hadden ok waorlek 'n spoek maokt met 'n blauwe kiel an en 'n hooge hoed op, die op twee beenen en 'n handstok staon kun. Doe 't schot vol, trokken ze an 'ntouwgien, zoodat 't spoek ok völ. Meneer weur waorschouwd, zoodat ie kwamp en doe weur er overlegd hoe ze 't liek verbaargen en de zaok verdonkermaonen kunnen.

Er volgd' 'n groote ontsteltenis. Meneer was zoo bang veur dooien, dat ie er niet hen dus, en wus zuk gien raod, um veur zien dochter geheim te hollen, dat de vrijer now stelleg doodscheuten was. Van die ontsteltenis meuk de vrijer, die op luster zat,[338] gebroek. Hie luep gauw hen 't wicht, dat ie

331 spookgeschiedenis.
332 ontzettend veel bezwaar had.
333 doperwten.
334 vogelverschrikker.
335 tuin.
336 veehandelaar.
337 te doden.
338 meegeluisterd had.

bij d' aol her[339] zien ofwezegheid now spreken kun, en hadd' daortoe gauw 'n ofciersjas overan trokken. Middel in d' aole her zien verlegenheid kwam de ofcier hum dus, in gezelschap van zien dochter, overrompeln in de tuun. De man was glad oet 't stuur doe ie dat zag. Maor de ofcier was daodelk bij d' haand um hum te helpen, en doe die wal nao 't liek toe dus, en er bij kwam, was 't niks aans as meneer zien spoek bij d' aarfen.[340] De looze[341] vrijer bekende zien list, en meneer zien verlegenheid.[342] De verloveng weur klaor, en 't stuk was er met oet.

Nou dan. Daor ha 'j 't nou aalmaol, 't enn' van 't lied.

"As ze de drie stuver intreegeld niet in éénmaol neumen hadden, maor veur ieder stuk 'n stuver apart, dan hadden de toeschouwers die leste stuver wal bespaoren kunt",[343] maarkte er eene van 't publiek op.

"Dat schieten op 'n spoek, dat was jao 'n dom ding", zee 'n aander.

"Nog veul dommer as mien hond", zei Albert Feikens de scheper, "doe die lest daogs teeng 'n iegelkaor blafte".

"Och, dat wil 'k niet zekgen, volk", zee Gèrt Ledeng, "as ze dit ding maor 't eerst speuld hadden. Maor 't is wat te laot, 't volk wil hen hoes."

Maor Aorend Toezel zee:

"Jao Gèrt, maor kom, kom, d'r zit ok zooveul niet in dit leste stukkien, as doe jou Marthao in 't begun van d' aovend optrad."

't Programmao was dus ofspeuld en de getrouwden woll'n hen hoes, de jongen woll'n heur olden wal slieten.[344] Maor krek of ze bang wassen dat ze alles niet gewaor weuren, vruegen de aolden an Kroerhof, die wèr maank 't volk kwamp:

"Krie w'[345] ok nog wat, meester?"

---

339 de oude heer.
340 vogelverschrikker bij de erwten.
341 slimme.
342 geen Drents equivalent.
343 Geld als romanfiguur.
344 kwijtraken.
345 krijgen we.

"Ja volk", zee Kroerhof, "er komt nog wat". Eem er nao leup ie weg. Krek kwam Nabben Jaan hum teeng.

"Hoe gaat het Jan? Pleizier gehad onder 't spel?" vrueg mester.

"Dat gunk wal mester", zee Jaan.

"Flink zoo, Jan. En als je nu nog iets op het hart hebt, wees dan zoo vrij, en zeg het mij maar! Je kunt er van verzekerd zijn, dat… "

"Jao, mester",[346] zee Jaan, "ik hebb' nog aal wat op 't hart. Ik wol wal is van je weten, mester, of… "

"Krie w' nog wat, aans gao w' hen hoes", weur d'r roepen, veur dat Jaan teeng mester spreken kun. En op 't zölfde oogenblik klonken er slaogen op 'n taofel aachter in de zaol. 't Was Dolf Ret, die dat dee, deur met de klomp driemaol staodeg op de taofel te tikken. Aal 't volk keek en sprunk overenn', en enkelden weuren d'r al umtrent bang van. Dolf zee:

"Is 't gepermitteerd, presendent mester Kroerhof, um eemties 't woord te nemen?"

"Nee, mester, nee, gien gekken an 't woord", zee'd ze paartie.[347]

"St… St… laot hum maor gewodden", zeed'n aandern.

Mester Kroerhof zee:

"Jawel, als 't maar fatsoenlijk is, mag ieder hier spreken". Want mester daacht, dat hie d'r vaast wal een of aander spreekwoord op toepassen zul, en wol dat wal is heuren.

Aole Ret zee: [348]

"Ik wensch even bekend te maken aan de rederijkers, dat het volk allemaal wel bevallen is, allemaal wel, dat laat iedereen getuigen, die hier aanwezig is. Ze hebben mooi gespeeld en ze hebben best gespeeld… "

"Jao, Dolf, dat hebt ze ok", ruep er een um Dolf in de reden te vallen en daordeur tot stilzwiegen te brengen. En er woll'n well'n begunnen te zingen, um 'n enn'[349] an Dolf zien gezemel te kriegen. Maor mester gebeud stilte[350] en keek Dolf an, um te

346 Meester, dus niet Frederik.
347 sommigen.
348 in het Nederlands.
349 einde aan zijn kletspraatjes te maken.
350 met effect.

lusteren. Dolf begunde dus wèr:

"En nou hebben ze hier door het komediespelen een vertooning gemaakt die heel aardig was en ons allemaal wel bevallen is. Maar ik wil daar nog op aanmerken… " en hier begunde Dolf met veul haarder stem — "dat op het tooneel iedere jongeling ook zijn meisje krijgt, dat hem toekomt, en dat is goed zoo. Maar onze ouwe meester Helmstad, wiens naam deze kamer heeft aangenomen, zei altijd: "De wereld is een speeltooneel"[351] En daarom wou ik wel, dat het daar ook zoo ging, dat ieder meisien zijn jongeling en iedere jonkman zijn meisien kreeg. Maar het is niet altijd zoo. Daar heb je nou hier de mooiste speler van de meissies, als de bloem van 't dorp bekend. En ik zou naast dat meisien gaarne hebben zien spelen de jongeman,[352] die haar in de eerste jeugd altijd kersen gaf en pruimen, en die haar levensgenot heeft bereid, en die haar nog niet vergeten heeft. Maar nu die niet met haar gespeeld heeft, nu zou ik wenschen dat die d'r mee op dat andere tooneel komt, dat groot tooneel, zou meester Helmstad zeggen, dat de wereld is".

Hierbij wol Dolf Ret 't laoten hebben, maor now was 't volk zoo neisgiereg en zoo stil, dat ie er nog wat an toevoegde.

"En als nu straks de jonge meissies zich vereenegen, en de jongelue er zich mede vereenigen, dan zou ik ze aanraden, omdat ik het zelf bij ondervinding weet, dat er niet te veel op sommige dingen gelet wordt, omdat geld en stand toch van die zaken zijn, waar niet zooveel op te vertrouwen is als op wederzjjdsche toegenegenheid en oprechte meeneng tegenover mekaar. En dat mogen ze nu allemaal wel aannemen, zelfs wel het knapste tooneelmeisje van vanavond, want dat is een raad van de ouwe Ret, die veel ondervonden heeft. Dat heb ik gezegd."

Wat keek 't volk die aole Ret an, doe ie an 't woord was. Klaos Goossies zee:

"Oez' Dolf kan alleeneg wal niewaor?"

Waorop Nabben Pieter zee:

---

351 citaat van Brederode. (vervolg) ...Elck speelt zijn rol en krijgt zijn deel.
352 Reiner Akkens.

“Maor hie mus er kaarsen en proemen bij had hebben, krek as de rederiekers, die ok alles bij d’ haand hadden”.[353]

Gert Ledeng zee dat Dolf zien jeugd nog niet vergeten was en dat zien gemoed al wonderliek bewogen was in ’t leven en Klaos Goossies zee:

“Jao Gert, wij gaot daoglieks met hum um, maor dat hum ’t nog niet oet ’t heufd is, dat verneem wij wal zo vaok.”

Maor unner dat gesprek stund Klaos op, en zee:

“Koman Dolf, wij gaot hen!”

’t Was verstandeg van Klaos, zee ’t volk, want aans kun ie nog wal wer begunnen. Maor eer ze nog toe de zaol oet wassen, weur ’t gedien wer optrokken, en stunnen aal reedriekers in ’n halve maon op ’t tooneel, um ’n veerstemmeg liedien te zingen. Elk stund vaast op zien plaos, behalve Kroerhof, die d’r aal aachter langs luep en met ’n holtien bewegeng muek, of ie de maot slueg. De beid’ wichter Marthao en Riekao stunnen op de linker vleugel en zungen alleeneg ’n stem. Maor umdat ze ’t goed klaor hollen zullen,[354] voegde Kroerhof zuk er asmangs[355] eem is bij, en stak ’t heufd zoo tusken heur beient in.

Nabben Jaan stund an de rechtervleugel en keek met verwondereng d’r nao dat de mester heur hölp. ’t Gezank was mooi, elk hadd’ er genuegen an, maor pas was de leste riegel oetzungen, of Jaan sprunk oet de riege, luep vlak veur d’ aandern langs en bleef bij Marthao Ledeng staon, daor ie zachies ’n woordien met wisselde. Rielen Riekao lusterde wat zie tehoop[356] besprakken, want zie daacht nog um ’t gezank, en doe Riekao heur is goed ankeek, zee Marthao:

“Och Jaan, nog eem geduld.”

“Nee Marthao”, zee Jaan, “want ik weet niet of daor de zaok wal nao is”.

Aal de leden keken daor nei van op en mester Kroerhof trad nao heur toe en zee:

“Zijn al de leden klaar om ook dat ander stukje te zingen?”

---

353 Sneer, belachelijk maken. Uit onbenul en machteloosheid.
354 maat blijven houden.
355 af en toe.
356 samen.

Maor Jaan zee:
"Nee mester, ik wil eerst zekerheid hebben".
Marthao zee:
"Now da's goed Jaan, toe dan maor, nog één stukkien".
"Is 't goed Marthao?"
"Jao!"
"Now, dan bins bespreuken heur!"[357] En meteen sprunk Jaan gauw wer op zien plaos. Hie was now gerust en keek niet wer zoo ofgunsteg, as Kroerhof zuk tusken de beid' wichter plaoste um heur te helpen zingen. Zoodrao dat stukkien oet was, stunnen Gert Ledeng en Aorend Toezel, en Albert Feikens de scheper en aal boeren en boerinnen die d'r wassen op um weg te gaon. Klaos Goossies en Dolf Ret stunnen nog veur an bij d' ingaank en kregen 't veur ze d'r oet wassen nog te zien, dat Jaan bij Marthao gunk.

"'k Heb veul respekt veur jonge paoren", zee Dolf, doe ze met 'n kaander nao boeten gungen, "maor dat eerste paor hierzoo, dat past niet bij 'n kaander, zoo 't mij toeliekt."

Doe bij Gert Rouwels de getrouwden weg wassen, hadden de borrelsglassies heur diensten daon, en kun Gert de halfoordsglaozen[358] kriegen. Eerst hadd' Gert al is verscheiden piepenstaolen[359] oet de halfoordsglaozen kregen, umdat ze niet broekt weuren, now kun ie ze wer oet de stuversglassies[360] in de aandern overdoen, en zuk op zoo'n meneer redden. In de zaol kwam ruumte en van de ruumte weur gebroek maokt, want hoe dicht of zukke boerenjongs en wichter asmangs[361] ok al an 'n kaander zitten gaot. toch kunt zeker antal jongs en zooveul wichter heur op kleiner plaosien behelpen as ze ieder apart zitt', dan wanneer ze aal um 't aander zitt'. En dat leste weur in 'n oogenblik 't geval. 't Gunk er krek as in de heete zommer op 'n bottermaark, da's te zekgen: de waor mus gauw

357 dan hebben wij vanaf nu verkering.
358 een borrelglas heeft geen handvat. Een halfoordglassie; waarschijnlijk pul met een 'oor' als aan een theekopje. De jongelui dronken bier en geen jenever.
359 pijpensteel.
360 wellicht prijs van een drankje. Stuiver.
361 soms.

an de man braacht wodden, aans gung ze werum.

En dat boerenvolk, dat, as ze de tied wal hebt, asmangs wal is wat laank umtreuzelt, ok wal gauw rezelveeren[362] kan, dat bleek hier. Nog nooit wassen er op Gert Rouwels zien deel in korten tied zooveul akkooriies klaor maokt, as now, en zunner dat er veul allaarm bij te pas kwam. Maor men mot zoo reken: 't was in 't veurwinter, en dan giet zuks aaltied beter as in 't naowinter. Aole veeten zint dan vergeten, en daor ze van 't genot van de veurstelleng zoowat ongever aalmaol evenveul van had hadden, wollen ze van de naopret ok aalmol evenveul hebben.

Veuran op 't tooneel en dus vlak veur aalmans oogen, zatten Nabben Jaan en Marthao Ledeng bij 'n taofeltien, dat Gèrt Rouwels zien vrouw heur d'r henbraacht hadd'. Daornaost zat Scheemans Albert, de timmerman, met Riekao, want an de wichter van 't tooneel wassen de mooiste plaosen toekend. Litten Rieks was doe eem is nao de deel hen op loopen en kwam er met 'n dochter van Gèrt Rouwels an, die de bedieneng now an vaoder en moeder en an de andern overlaoten hadd'. Doe d'r zoo 'n paor of veer viev' bij 'n kaander zatten, kwamp mester Kroerhof eemties kieken. Nabben Jaan zee votdaodelk teeng hum:

"Ziezoo mester, dat he' w' je ofwunnen!"[363]

"Da's waar Jan, maar daarvoor trakteer je", zee de mester.

"Da's best", zee Jaan. "Kastelein, breng is 'n vles wien".

Daor lusterde Gèrt Rouwels nei van op,[364] en ie drentelde aal in 't ronn'.

"Toe, toe maor", zee Jaan, "of he' j' niet in hoes?"

"Ja", zee Gèrt, "ja… denk nog wal!"

Gèrt gunk nao de keiler hen in, waor ie met veer vlessen van daon kwam. Doe mus er 'n körkentrekker wezen en wienglaoz'.

"Jong e jong", zee Gèrt, "lue die geld hebt, wat laot die heur bedienen!"

---

362 besluiten. To resolve; oplossen, probleem verhelpen.
363 Ik heb Marthao op je veroverd.
364 boerenpummel aan de wijn. Poging om tot hogere sociale klasse te behoren, als de meester.

Maor glaoz' braacht de vrouw al en körkentrekker hadd' de mester wal in zien mes zitten, zoodat ze klaor wassen.

"Nou mekeert er eenliek niks mèr in oez' gezelschup as 'n meid veur de mester",[365] zee Scheemans Albert.

"Ik bin bang dat ie al te laot komp en gienen mèr kriegen kan", zee Litten Rieks.

"O wat", zee mester Kroerhof, "daar zijn nog genoeg!"

"Daor wil 'k 'n vles wien op verwedden", zee Nabben Jaan.

Daodelk sprunk mester overenn', zoodat Marthao zee:

"Dat krie j' d'r an, Jaan!"[366]

En Jaan kreeg 't er ok an, want vot er nao kwamp mester er met een van de dikste[367] boerendochters an, die d'r in 't daarp wassen, 't Was wal gienen van de mooisten, maor daor kunt wal um.[368] Jaan namp daodelk de tweede vles wien, die in 't gezelschup, krek as de eerste, wèr op drunken weur. Mester Kroerhof nam doe de daarde, en doe Litten Rieks en Scheemans Albert begrepen, dat zie d'r nou ok an geleuven mussen, was er nog krek één vles, die ze met 'n beient kriegen kunnen. Dat was alles, wat Gèrt Rouwels hadd', en doe er nog mêr vraogd weur — want ok de aander reedriekers mussen er jao wat van hebben, zooas mester Kroerhof veurstelde, doe zee de kastelein:

"Heden is toe, dat ha' 'k niet daacht, da'w nog wal mèr slieten kunnen aw hadden. Vrouw, is er nog wien in hoes?"

"Jao, Gèrt, drie vlessen zint er nog in de keiler, die daor Medoc op stiet".

"Mooie dingen", zee Gèrt, "'t is aalmaol al op".

"'t Is niet te hopen, Gèrt, dat oez' met 't aander zoo giet. Jenever en branwien daor zin wü gelukkig nog wal van veurzien!"

"Jao vrouw, maor zie hebt daorgin[369] al branwien met

365 Alsof het om gebruiksvee gaat.
366 Die weddenschap ga je verliezen. Meester Kroerhof wint; hij komt met een struise meid.
367 niet noodzakelijk dik van lijf en leden. Kan ook met veel geld betekenen.
368 gebruiksvee.
369 daarginder, aan een andere/dezelfde tafel.

rozienen[370] komdeert![371] En hew dat dan wal genog veurhanden?"

"Ja Gèrt, branwien wal, maor rozienen dat wee 'k niet!"

370 bekend drankje onder de naam; boerenjongens.
371 komdeerd! Gecommandeerd, besteld.

’n Bezuek van mester Kroerhof

Meester Kroerhof brengt een boek naar Marthao, een mooie aanleiding voor een praatje. Uiteraard loopt dat uit op enige vrijerij. De beide jongelui kennen elkaars taal niet. Ophouden betekent soms doorgaan. Vooral een intellectueel heeft daar geen weet van.
Vader en moeder Ledeng komen thuis. Er volgt een gesprek over lief en leed en over naoberhulp. Meester Kroerhof stapt maar weer eens op. Ook hier leren we niets over kleding, huisinrichting, voedsel. Niets over de dagelijkse dingen.

’t Was op Maondagaovend, persies ’n drie ’n twintigsten Januari van ’t jaor viefenzestig,[372] doe mester Kroerhof vot nao de aovendschool hen Gèrt Ledeng’s hoes kuierde. Hoewel Kroerhof zuk veurneumen hadd’, um, zoowal in ’t belang van zien studie as um met elk in ’t daarp in vreê te blieven leven, niet wèr met Marthao Ledeng an ’t vrijen te gaon, zoo was ie er toch al ’n paormaol wèr west. De oorzaok daorvan was, dat Marthao zoo gèrn van de mester zien boeken te lezen hadd’. En as Marthao die nou zoo gèrn ontvöng, dan was ’t toch beter dat mester ze d’r hen braacht, as dat zie ze van mester haolen mus.

Doe mester Kroerhof daor hen gunk, was ’t er heel stil in ’t daarp. In de verte heurde men ’t gezank van jongs, die hen ’n aander daarp hen de spinsters[373] wollen. Men heurde ’n hond blaffen. ’n Endien veur hum an vernamp Kroerhof wat reuregheid op de straot. ’t Wassen lue, die veur hum angungen. Doe ie bij Ledengs deur kwam was ’t er stil in hoes, zoo stil, of er gien mensk was. Hie dreide de deur lös en stapte binnen.

372 Jaar 1865. Tiesing is geboren in 1853.
373 oppasmeisjes,

Daor zag ie tot zien verwondereng Marthao alleen in hoes en drok an 't waark.

Marthao wol mester 'n stoel zetten, maor gezwind greep Kroerhof er een van de kaant of en plaoste zuk bij 't vuur. Op de taofel lee ie 'n boek hen.

"Wèr 'n roman, mester?" vrueg Marthao.

"Zeker", zee Kroerhof. "Romanlectuur bevalt Martha zeker nog wel?"

"'t Zint mooie boeken, die romans", zee Marthao, "en ik lees er gern in".

"Wij zullen zien, dat wij hier een leesgezelschap tot stand krijgen", zee Kroerhof.[374]

"Dat hef vaoder ok al zegd, mester, dat dat neug wesen mus".

"Maar zoolang dat er niet is, Martha, zal ik je wel voorzien".

"Da's heel best, mester. Maor de mooiste leestied is veur dit winter al over. Astond in Feberwaorimaond dan kern 't nog wal, maor in Mèrt zint de aovens weg. De beste leestied is hier deurntied,[375] die veur nijjaor, inzunnerheid over de midwintersdaog, mester."

"Daarvoor hadden wij dit jaar wat anders te doen, Martha".

"Jao, mèster", zei Marthao, "dat hef heur paartie nog al aoreg inspanneng kost, maor 't zal op 'n aander jaor wal makkelker gaon, want aal doende lèrt men en aal begun is muiëlk, zeg 't spreekwoord".

Zoo volgd' er nog wèr 'n gesprek over de veurstelleng. Ze hadden mekaor d'r al is 'n paor maol over spreuken, maor bij lue, die wat goed tehoop[376] praoten kunt en in denkbeelden overeenkomt, is de stof over zoodaonege pretties zoo gauw niet oetputt'. Zoo was 't ok hier. Marthao hadd' er nog niet van zegt teeng Kroerhof, wat zie er van zekgen kun. Kroerhof begreep dat, en wol heur d'r wal is over heuren. Maor as men van jong wichter wat weten wil, dan mot men zuk dat vaok niet blieken laoten, want dan wordt men dat vaok toch niet

374 Kroerhof gaat niet in op haar leesbeleving. Weg van haar plezier over lezen begint Kroerhof over een ander onderwerp.
375 door de tijd. Tussentijds.
376 samen.

gewaor. Zoo was 't hier teminsen ok, maor dat was 'n ding, dat de mester, die mèr met boeken en met kiner as met jong vrouwlue um gaon hadd', nog niet dudelk was.[377] Hie hadd' zuk 'n veurstelleng maokt van Marthao, en meende, dat ze zoo oprecht, zoo èrl'k en zoo walgemeend was, dat ie d'r alles van gewaor wodden kun en bijgevolg wol ie ok alles wal an heur vertellen en zul heur niks kwaoliek nemen,[378] wat zie ok zee. Maor now ze zweeg, now scheen ie heur dat wal kwaoliek te willen nemen, tenminste, ie zee, dat ie gèrn mensken lien meug, die rond van aord wassen en niet aaltied 'n slag um d' aarm hollen.

"Maar nu", zee Kroerhof, "wat moet ik er van denken?"

"Net as ik", zee Marthao, "moe'j d'r van denken, mester, wat men niet zoo makkelk zekgen kan".

Now weur 't mester, die in de taolkunde zoo tehoes was, dat ie heel goed met de verschillende beteekenissen van veul woorden en oetdrukkengs bekend was, warempel te duuster, wat zoo'n boerenwicht met die woorden zekgen wol.

Hie wol wal zien geheugen te hölp roepen, en aal die zinrieke woorden en beeldspraoken overprakkezeeren, as ie maor dit goed begriepen kun. Dat ie er dus wat stil van weur, was gien wonder en daaorum keek Marthao hum an en zee:

"Daor zeg mester niet veul op?"

Kroerhof zee nog niks. Lag daor now in, dat Marthao hum zóó gèrn lien meug, dat ze ***dat*** niet zekgen kun? Dat holt de mester veur 't waorschienl'kste. Maor as ie an de anleideng van Marthao zien woord' daacht, dan scheen 't hum aans toe. Ze hadden 't nog zoo eem over de veurstelleng had, en 't kun dus de naopret wezen, daor zie 't oog op hadd'. Marthao daacht: "Mester hef 't begrepen en wil er niet mèr van weten". Maor mester daacht: "Ik zal de vraag eens herhalen", en vrueg dus:

"Heeft Martha de napret op het tooneel goed voldaan?"

"Ik hebb' mèr schik an aandern had, mester, as an mij zöls", zee Marthao.

---

377 onbekend met de mores.
378 schuld, boete en spijt in een andere vorm.

“En waar kwam dat dan van?”

“Deur dat de rollen zoo raor verdeeld weuren, mester. Men kun ’t zoo weten, dat mester daor gien baos van de rolverdeeleng was”.

“Wel degelijk, Martha. Vooral op mijn eigen rol heb ik nauwkeurig toezicht gehouden hoor. Anders was ik in een andere rol gekomen”.

“En waorum dee mester dat dan zoo niet?”

“Omdat ik op de gevolgen zag, Martha. Als ik in een andere positie gestaan had, zou ik zeker een andere rol gekozen hebben”.

“Ik daacht er vaoker as eens um, mester, dat van ’t winter Jaan gèrn met je van rol verwisseln wilt hadd’ en dat mester now… ”

“Wel graag met Jan van rol verwisseld zou hebben, Martha. Dat is mijn oprechte meening, eerlijk gesproken.”

’t Was krek of die bekentenis mester Kroerhof en Marthao beid’ zoowat in spanneng braacht, want er weur gien woord op zegd. En ’t kan er nao wezen, dat umstandegheden, die heel toevalleg zint, er toe schient met te waarken, um die spanneng, die soms op ’n zenuwaachtege andoeneng liekt, te verhoogen. Zoo gung ’t hier teminsen, want doe gien een van beiden wat zee, völ ’t vuur um en steuven de vonken teeng mester Kroerhof zien beenen an. Marthao sprung overend’ en greep de tang um ’t vuur op te bueten.[379] Ze mus zuk noodwendeg wat nao de mester toe begeven, en zoodrao ’t vuurtien wèr opricht was, greep de mester Marthao en zee:

“Sta mij toe, lieve, dat ik aan mijn teedere gevoelens uitdrukking geef!”[380]

’t Zölfde spullegien,[381] dat ze veur ’n week of veer in de keiler tehoop daon hadden, wur dus wèr herhaold. Doe was ’t Nabben Jaan, die heur beloerd hadd’, en now — Marthao keek is op de klok — en zee:

---

379 aansteken.
380 een belezen man. Ook: niet geleerd wat wel tezeggen in zo’n omstandigheid.
381 spelletje. (voor kinderen.)

“Oez volk kunt veurdan werkommen, mester. Schei oet met die malligheid!”[382]

Daoran kun Marthao weten dat ze ’t met ’n mester en met gien boerenjong te doen hadd’, want as men die zeg van mallegheid, dan meent ze ’t aans, en as er zegd wordt van “druk niet zoo”, dan juust doet ze ’t op ’n haardsten.

Mester wol gèrn an Marthao’s verzuek voldoen. Hie stak ’n sigaor op en gunk bedaord bij heur zitten, krek zoo as ie eerst daon hadd’.

Kort er nao kwammen Gèrt Ledeng en Jannao de deur in. ’t Scheen heur waarkelk pleizeer te doen, dat Kroerhof er was, en doe de mester op vroolieke toon begunde te prooten, zee Jannao:

“’t Stiet mij goed óm, mester, da’ j’ d’r zint, want wij komt zoo toe de droefenis oet”.[383]

Mester Kroerhof wus niet wat of ie heurde en zee:

“Wat, droefenis?”

“Wel, hef mester dat nog niet heurd? Klaos Goossies is dood en de man hef ’t maor ’n dag of tien had.”[384]

“Klaas Goossies, Geert, dezelfde, die bij de voorstelling naast je zat?”

“Percies, mester, die Klaos.”

“En waar Dolf Ret bij inwoont?”

“Juust zoo, mester” zee, Jannao. “Jao, veur Dolf Ret is dat ok wat, want Grietien wil de boerkerij niet an de loop hollen en dan mot Dolf ’n neie stee hebben. En ’t aargste is nog, dat Dolf zien geld[385] al laank op is. Klaos en Grietien hebt dat nog verborgen hollen. Ze wollen ’t gien woord hebben, dat de boedel bij Dolf op was, en zie hebt hum al umtrent ’n jaor veur niks de kost geven, ’t Is fiks van die lue, maor ’t is slim veur de aolde, die now misschien an de jaokenij[386] komp.”

“Dat is toch treurig”, zee Kroerhof, “want dan wordt het niet beter voor hem.”

---

382 onzin.
383 Sterfgeval.
384 Ziekbed van tien dagen.
385 romankarakter.
386 diakonie. Bedeling. Caritas.

“Veurnaomel’k niet, umdat ie dan zien vrijheid veur ’t grootste deel afstaon mot”, zee Gert Ledeng, “want deurdat die man aaltied zooveul meugelk zien vrijheid had hef, zoodoend’ hef ie ok nog wat levensgeluk had. Maor ’t is al wonderliek met hum gaon, meester, en hie is hier in ’t daarp zoo vaok veurstelt as ’n spiegel veur aandern.”

“Met recht mag dit van hem gezegd worden, Ledeng. Aan hem wordt het duidelijk, welke onheilen ontstaan kunnen, wanneer de mensch in zijn beste voornemens gedwarsboomd wordt. Zooals ik namelijk gehoord heb, zou hij veel gelukkiger zijn geweest, wanneer men hem had laten begaan”.

“’t Kun wezen, mester”, zee Gert, “’t kun wezen. Maor aaltied is daor ok nog gien peil op te trekken. Ik ken ok wal jongs, die hen wichter loopen hebt, dat heur volk niet lien wollen, en die meugen er laoter wal blied’ um wezen, dat er ofraoders tusken kommen wassen. A’ j’ in die romansboeken leest, die j’ oez’ Marthao brengt, dan is ’t krek of jongs en wichter, die eenmaol tehoop doet, mekaor ok hebben moet, of aans is ’t hielndal mis. Maor zoo is ’t in de waarkel’kheid lang niet — teminsen, ik ken genog veurbeelden, die hielndal ’t teengdeel bewiest”.

En Gert vertelde van Klaos Wools, die as boerenzeun in zien aolders hoes glad verkikkert west hadd’ op de meid. Maor de meid hadd’ weg moeten en was now aans trouwd, en Klaos ok, en as Klaos heur kregen hadd’, dan hadd’ ie misschien aarmoedege daog’ beleefd, daor ie now flink zien brood hadd’.

“’k Hebb’ wal is heurd zekgen”, zee Gert, “dat as de aarmoed’ de deur in komp, dan vlög de liefde ’t venster oet, en de schorsteen kan van niks niet rooken”.

En ’n aander veurbeeld vertelde Gert van ’n knappe en oppassende boerendochter, die zuk deur ’n rappe en zwierege koopmanszeun hadd’ laoten verleiden. Die koopmanszeun hadd’ ’t um ’t geld daon, en hadd’ heur ok kregen, maor ’t geld was al laank op en ’t was er ’n aarm boedeltien wodden. “In ’t stuk van trouwen”, zee Gert, “dan mag elk wal oet zien oogen zien, want het blif aaltied gien rozengeur en maonschien.”

Daor lusterde Kroerhof nei van op, dat ie dat heurde, want hie hadd’ ok al ’n boedel romans lezen, en daorbij: hie hadd’

nog nooit gien wicht zoo lief had as Marthao. Dat ie zuk dus tot nog toe zöls zoowat beheerscht hadd', dee hum genoegen, en ie namp zuk op dat oogenblik veur, um er de toepasseng van te maoken wat hum daor verteld weur. Maor nog kwammen ze met heur gesprek op Dolf Ret zien levensloop wèr trukg, en vrueg Kroerhof hoe of dat toch kommen was, dat Dolf al mèr as viefentwinteg jaor bij Klaos Goossies inwoond hadd'.

Gert vertelde doe dat Klaos en Grietien in de tied doe aol Dolf zien hoesgenooten er nog west hadden, deur braand van alles beroofd wassen, hoe ze doe bij Retten[387] in hoes opneumen wassen en laoter aaltied met 'n kaander leefd hadden of 't heel nao femilie was. Doe Dolf zien mankement in zien bovenwaark eerst ankommen was, doe hadd' Klaos er op 'n besten raod met plegen kunt, en as Dolf dan op 't onstuur west hadd', dan hadd' Klaos hum wèr terecht braacht. Tiedens de ziekten van Dolf zien hoesgenooten was Klaos aaltied heur helper en raodsman west, en doe Dolf zien moeder störven was, hadd' Klaos beloofd veur Dolf te zorgen, en daor hadd' ie ok woord in hollen.

Mester Kroerhof kreeg respekt veur die boerenlue, waor ie zooveul trouw van heurde, en zee, dat ie 't toch jammer zul vinden, as aol Dolf dan now 't daarp oet en nao 't jaokenhoes[388] vertrekken mus.

"Niet", zee de mester, "omdat ik de hedendaagsche verbeterde wijze van armenzorg afkeur, volstrekt niet. Maar met het oog op dat veelbewogen menschenleven zou ik het wenschelijk achten, zoo hem hier eene andere plaats werd verleend".

"Now", zee Gert Ledeng, "as ie hier ok nog bij zien leven 't daarp oet mot, dat wil wat wodden.[389] En ik leuv' ok nog niet, dat aal mensken dat zoo gedoogen zult. As ze maor met 'n kaander anspannen wilt,[390] dan kan er ok nog al gauw zooveul daon wodden, dat een of aander hum daorveur kost en inwoneng gef."

---

387 de familie Ret.
388 armenhuis van de diakonie.
389 dan zou dat heel veel voeten in aarde hebben.
390 gezamenlijke inspanning.

Naodat er nog wat over een en aander praott' weur, gunk mester Kroerhof hen hoes, umdat ie, zooas ie zee, nog 'n toertien[391] "an de studie" wol.

391 een poosje.

Lotsverwisselling van Dolf Ret

Meester Kroerhof leest een gedicht voor van P.A. de Genestet. Ontroering overvalt de toehoorders. Cultuur komt de Lantschap binnen. Na een sterfgeval lijkt Dolf Ret zijn kosthuis te verliezen. De boermarke overlegt wat te doen. Dolf Ret wordt scheper, als hulp van de jonge Hindrik Feikens.
Nabben Jaan overlegt met zijn oom en tante over opvolging, geld en trouwen met Marthao Ledeng. Nog niet alle kaarten zijn geschud.

Op de vergaodreng, die deur de reedriekers op Zöndagaovend van 17 Feberwaori in viefenzestig[392] bij Gert Rouwels hollen weur, hadd' mester Kroerhof 'n stuk veur te draogen, dat niet alleen umdat 't nei was, de andacht trok, maor bovenal, umdat daor met zoo levendege kleuren in schilderd weur, wat menschlievendheid is. 't Was, zooas de mester zee, getiteld "Arme Visschers",[393] van de Genestet, en vervaordegd naor 't

392 In 1865.
393 P.A. de Genestet 21 november 1829 te Amsterdam - 2 juli 1861 te Rozendaal eerste strofe.
't Is nacht. De hut is klein, niet rijk, maar warm en dicht,
't Vertrek vol schaduwen ; – toch voelt gij 't, als een licht
Der liefde speelt er door met koesterende stralen
De schoorsteen draagt den schat van bontgekleurde schalen,
En 't vischnet – 't wapen der familie – tooit den wand.
Ginds in de diepte rijst het oude ledikant,
Een erfstuk vast; en op de stroomatras daarneven,
Op banken uitgespreid, rust zacht het jonge leven,
Vijf kleine kindren. Spijt het ver verloopen uur,
Waakt in den haard nog steeds de rosse vlam van 't vuur.
Nog ééne waakt! een vrouw alleen – met duizend zorgen,
De moeder van die vijf! Ook waakt ze als een die morgen
Een weduw wezen kan, en bij de legersteê
Der kindren knielt ze en bidt.
Daar buiten huilt de zee.

Fransch, van Victor Hugo.

Ofschoon ze daor in 't daarp vrogger, as ze nog is wat te lezen kregen, nooit er acht op gawen wel of 't stuk schreven hadd', was dat, sund de tied, dat Kroerhof er was, aans wodden. Gedureg an heurden ze now de naomen van beroemde schrievers nuemen, en al gauw kende een en aander de naomen van de veurnaomsten. Mester wol hebben, dat ze 't er aaltied bij zeed'n, as er is 'n stuk veurdraogen weur.

Dat er 'n boedel andacht was, unner 't geval dat Kroerhof dat mooie stuk zoo dudelk en anschouwelk veurdrueg, is te begriepen. Al langer al mèr weur elk neisgiereg hoe dat 't ofloopen zul. Maor doe mester begunde van:

"Hoe moet, hoe zal dat gaan? Wij hadden 't toch al even niet breed… "

en eem wieder: "Maar dat moet Hij daarboven weten,
Die heeft gezegd, dat Hij geen weezen zal vergeten."

Doe weuren er well'n zoo andaon,[394] dat ze mekaor niet ankieken dussen, umdat ze 't veur 'n kaander gien woord hebben woll'n hoe 't stuk heur angreep, en doe 't oet was, zee d' een:

---

https://cf.hum.uva.nl/dsp/ljc/genestet/visscher.html

Il est nuit. La cabane est pauvre, mais bien close.
Le logis est plein d'ombre, et l'on sent quelque chose
Qui rayonne à travers ce crépuscule obscur.
Des filets de pêcheur sont accrochés au mur.
Au fond, dans l'encoignure où quelque humble vaisselle
Aux planches d'un bahut vaguement étincelle,
On distingue un grand lit aux longs rideaux tombants.
Tout près, un matelas s'étend sur de vieux banes
Et cinq petits enfants, nid d'âmes, y sommeillent.
La haute cheminée où quelques flammes veillent
Rougit le plafond sombre, et, le front sur le lit,
Une femme à genoux prie, et songe, et pâlit.
C'est la mère. Elle est seule. Et dehors, blane d'écume,
Au ciel, aux vents, aux rocs, à la nuit, à la brume,
Le sinistre Océan jette son noir sanglot.

Maar niets komt, wat meesterschap over den vorm betreft, in vergelijking met *de Arme visschers.* Het (gedicht) is een vertaling, zooals men weet, uit de Légende des Siècles van Victor Hugo. dbnl.org

394 emotioneel.

"Dat he j' mooi daon mester!"

En 'n aander zee:

"Dat was nog al 'n muielk stuk um dat goed veur te draogen". En Gert Ledeng, die ok nog wal is met hen de vergaodereng gunk, zee:

"Dat een[395] dat stuk 't hart week maoken zul."

Mester Kroerhof gunk wèr zitten. De gesprekken begunden wèr over gewone en aaldaogsche dingen te loopen, waorop de mester vrueg:

"Maor hoe staat het nu met de oude Ret? Ik hoor dat de weduwe Goossies den boel verkoopen en uit het dorp vertrekken wil. Wat moet er nu met hem aangevangen worden?"

"Jao mester", zee Gèrt Rouwels, "daor zal nog wal gien vaastegheid van wezen. Och, as dat niet aans kan, dan nao de jaokeny."[396]

"'t Meug nog is wezen, dat Jan Akkens hum hoesvesteng gaf", zee Gèrt Ledeng. "Ik weet wal dat Jaan er niet vijandeg van is, maor da's ok al 'n aarbeidsman die alles niet oetveuren kan. As die now 'n beetien steund weur."

"Het was juist mijn bedoeling", zee mester Kroerhof, "om door het reciteeren van het schoone vers van de Genestet, de aandacht te bepalen by de philantrofie, die, mar myn inzien, hier behoort tusschenbeide te treden. En daar ik my voorstel, dat onze kamer veredelend op het dorpsleven moet werken, zou ik wel willen voorstellen om eene commissie te benoemen, die de zaak aanpakte en by de ingezetenen eenige geldelijke bydragen zal kunnen vragen, teneinde Jan Akkens te steunen, wanneer hy de oude Ret in huis opneemt en verzorgt."

"Dat wee 'k niet, mester, of dat 't rechte middel wal is",[397] zee Gèrt Rouwels.

"'k Leuv' ok nog niet", zee Gèrt Ledeng, "dat as zoo'n ding van oez' kaomer oetgiet, dat 't dan by val genog vinden zal."

"Men kun 't is perbeeren", daacht Rielen Mans. "Gèrt Ledeng was ok lid van de Kerkenraod en daor weur 't beter van!"

---

395 iemand, een toehoorder.
396 diakonie.
397 bedoeld wordt: geen goede oplossing.

Wilm Feikens, de scheperszeun, zee:

"Dat d' aole baos ok nog wal 'n beetien toe verdienen kun."[398]

En daor de aander leden d'r tot nou toe hoegenaomd niks van zegd hadden, begunde Nabben Jaan met Wilm Feikens in te stemmen en zee dat d'aole Ret nog lang niet "versleten" was.

'n Langdurege rezelvaosie[399] volgde er over, waorvan 't ende was, dat Gèrt Ledeng en Rielen hen de volmachten[400] gaon zullen, met verzuek, dat die is in 't boerhoorn[401] blaozen laoten zullen, um op zoo'n meneer[402] 'n boervergaodereng te belekgen, en dan de zaok ter spraoke brengen. Dat mus in gien vergaodreng wezen, die daorto opzettelk belegd wuer, want dan bleek te veul, dat er well'n dat ding dreven,[403] en dan zul 'tvolk niet metwaarken willen. Maor by gelegenheid as er 'n euienscheper wunnen weur,[404] dan kun dit ok ter spraoke braacht wodden.

De volgende Zaoterdag was 't by de weed'vrouw van Klaos Goossies boeldag, en 'saovens boervergaodereng. Gèrt Ledeng en Rielen Mans die de zaok nou te spraok brengen mussen, hadden tehoop overlegd dat ze eerst de aander zaoken maor of doen laoten mussen. Maor zoodrao as 't volk er zoowat was, gunk 't votdaodelk zien best an 't prooten over de boeldag en doe over Dolf Ret. 't Volk reneerde er doe zooveul over, dat Gèrt en Mans met heur opdracht veur 'n dag mussen. Nog 'n paor daog' bleven Dolf en Grietien de weed'vrouw in 't hoes, en dan gungen ze oet 'n kaander, Grietien hen bij de femilie, en Dolf ok by de femilie, zooas ie zöls zegd hadd', en waor ie met op Jan Akkens doelde. Dat er zoo over hum daacht weur, as wezenliek 't geval was, och, daor hadden ze hum niet met bekend maokt.

Eerst zee d'r is eene, dat as Jan Akkens tien stuver in d' week kreeg, dat ie dan Dolf Ret wal nemen meug, want ie was fiks

398 aan het werk.
399 Resolutie, gedachtenwisselingen.
400 bestuurders.
401 toeter om de boeren bijeen te roepen.
402 manier.
403 dat er mensen (dewelken) waren die het initiatief hadden genomen.
404 een scheper voor de ooien werd gezocht,

en gezond en waarkte nog al wat met, zoodat er ok niks gien boetengewone kosteng met was.[405]

'n Aander zee, dat 't lang niet genog was. Jaan mus wal vieftien stuver in de week hebben.

"Vieftien stuver in d' week, dat weur zoowat veerteg gulden in 't jaor," zee 'n aander, "waor wollen ze dat geld her haolen?"

"O," zee d'r eene, die wat aachteran stun, "um met d' heel boel 'n veerteg gulden te maoken, da 's jao net niks. As ze maor wilt… "

Doe kwamp Albert Feikens de scheper veur 'n dag en zee:

"Volk, ik hebb' wat aans daacht. Wij zint hier bij 'n kaander um 'n euienscheper te winnen. En now daacht ik: "as oeze jong, die nog niet heel groot, maor aoreg kregel is, met Dolf van Meitied de euien is hödde...[406] Oez' Hinderk kan aoreg goed met Dolf wodden en Dolf mag hum ok wal lien, want as die vrogger is hen 'n maark of zoo hen gunk, dan braacht ie oez' Hinderk umtrent ieder reis 'n stoetien of 'n plassien[407] met."

"Zul dat kunnen, volk, en zul Dolf dat willen", vreug Gert Ledeng.

"Ik leuv' heel wal, Gert," zee Albert Feikens, de scheper, en aal 't volk ruep: "Jaowal, dat kan wal!"

"Jong," zee Gert Ledeng, "daor weur 't jao 'n boedel beter van."

"Laow' Dolf kommen laoten," zee Rielen Mans, "en heuren wat of ie d'r van zeg, want of wij dat hier al besloett', en hie wil is niet… "

"Dan he j' 't er van hadd'," zee 'n aander, "ei moet hum kommen laoten."

'n Oogenblik laoter stund Dolf Ret middel maank 't volk. Albert Feikens dee 't woord, en vertelde hum, dat heur Hinderk now van d' Meitied veur 't eerst de eueien huen[408] zul, dat dat veur 't jonkien nog kwasteg[409] genog wezen zul, maor dat ie

405 geld als romankarakter.
406 Dolf gaat mee om de ooien (schapen) te hoeden, samen met Hinderk.
407 hardgebakken koekje.
408 ooien hoeden zou.
409 lastig.

now gern hebben wol, dat Dolf hum daortoe hölp, as ie wol.

"Met Hinderk euien huen," zee Dolf, "o jao wal, dat kan wal."

'n Kwaojong, die wat aachter oet stun, begunde:

"Dein krie j' ok eier Dolf, as 't Paoschen is."[410]

Maor doe weur Dolf helleg, want as kwaojong wol ie niet beschouwd wodden. Gert Rouwels zee teeng die knapzak:

"Maok da's weg koms, doe laffe bengel, gao nao 'd straot hen op, of ik zal dei 'n troezel[411] an d' ooren geven!"

Daor Dolf er now zöls bij was, en ze zien wonderlieke naotuur wal kenden, zoo kun er nog over gien geld bij 'n kaander brengen spreuken wodden.[412]

De "boer"[413] gunk wer oet 'n kaander. Schepers Wilm en Nabben Jaan, twee reedriekers, kuierden 'n endien tehoop de straot langs, en Jaan zee:

"Ik gao die kaant met op, Wilm, ik wil nog 'n toertien hen mien Evertooms hoes."

"En wat dunkt jow d'r van, Jaan," zee Wilm, "was dat niet 't beste, dat wij hum met aachter de schaop kregen?"

"Now," zee Jaan, "laot die kérel ok wat doen veur de kost. Hie is er niet te goed toe, d'aol boesbeller met zien malle kop."

"Jao, hie hadd' doe 's aovens, doe wij veurstelleng gavven, nog 'n groot woord. He j' d'r ok nog wat van begrepen?"

"Och jao," zee Jaan, "ik hebb' wal heurd, dat ie 't over kaasten en proemen[414] hadd', maor oes mester mus hum neet[415] an 't woord laoten hebben."

"En wee 'j wal, wat hie daor met bedoelde, Jaan?"

"Wel jao wal, Wilm. Hie meend' dat Jan Akkens zien jong[416] Ledengs Marthao hebben mus en die hueft er hielndal niet um te kommen, 'n Fikse boerendochter as Marthao mus jao gek wezen… "

"Now Jaan, dat scheelt ok wat te veul,"[417] zee Wilm Feikens.

---

410 traditionele plagerij.
411 draai om de oren geven.
412 traditie: over anderen praten, niet met die ander.
413 verzamelde boeren.
414 kersen en pruimen.
415 niet.
416 namelijk Reiner Akkens. Dus niet de naam noemen, maar als zoon van.
417 in geld.

Eem laoter kwam Jaan bij Evert Alken en zien Jeichienmeui binnen.

Jeichienmeui was neisgiereg as aaltied, en vrueg zoowat alles bijlangs. Ze wol bijveurbeeld wal weten of heur vrouwlue ok al aoreg vlassen gaoren spunnen hadden, of ze ok al wat weven laoten hadden, of Nabben wichter ok drok oet spinnen gaon hadden, en mer van die dingen. En doe Jaan heur hier en daor zoowat van verteld hadd', wat ie er van wus, doe vrueg ze:

"En he's doe 'n Zöndagenaovend ok hen de vergaodereng west bij, Gert Rouwels, Jaan? Wij hebt heurd, dat mester Kroerhof hadd' daor jao wer zoo'n mooi stuk veurdraogen. Wat was dat?"

"Jao meui, ze zeed'n aalmaol, dat 't 'n mooi stuk was, en ik hadd' er ok wal aoregheid an. 't Was 'n stuk over vissers, die an de zee woont."

"O zoo," zee Jeichien onverschillig, "ik had heurd, dat 't jao zoo toepasselk op Dolf Ret was."

"Och nee meui, dat was 't geval niet, want 't was 'n stuk over 'n vrouw met kinner. Maor doe mester 't daon hadd', doe begunden ze te praoten over Dolf, en doe zee'n ze, dat die now mögeliek an de jaokenij kommen kun, as er gienen de handen an oetsteuken. Maor Dolf komp jao bij Jan Akkens in."

"Weur d'r van aovend ok nog over spreuken Jaan, of he 's doe niet hen de boervergaodreng west?" vrueg Evert Alken.

"Ik kom d'r zoo krek van daon Evertoom, en er is besleuten, dat Dolf met schepers Hinderk euien huën zal.[418] En dat is vrij wat beter as dat ze geld veur hum geeft. Laot hum 't zöls verdienen, want hie hef er van zien leven genog deurbraacht."

Unner 't gesprek, dat er wieder over Dolf Ret volgde, bleek dat Nabben Jaan hum niet lien mog.[419] En ofschoon Evert en Jeichien 'n boedel goed deden, en aaltied wal helpen woll'n, waor heur hölp neudeg was, zoo wassen die ok niet heel gunsteg veur Dolf gestemd.

"As Dolf vaok wat minner zegd hadd', dan zul 't aoreg beter

418 ooien hoeden.
419 hem (Dolf) niet lijden mocht. Een afkeer van Dolf had. (Dolf vertelt namelijk wat ze wel weten, maar niet willen horen.)

veur hum staon hebben", meende Evert, en Jeichien zee, "dat, hoewal ie vaok veur 'n gek versleten weur, zoo hadd' ie mennegmaol 'n taol veurd,[420] die lang niet van 'n gek verwaacht weur."

"En hef Jaan körs ok nog bij Marthao west?" vrueg Jeichienmeui eem laoter.

"Och jao, meui, daor gef de spinstertied[421] jao wal anleideng toe", zee Jaan.

"He 's d'r verscheiden maol hen west in de spinstertied, Jaan?"

"Ik denk van 'n maol vief, zes", zee Jaan, en luet er vot op volgen: "Maor Marthao wol ok alles niet met bijlangs meui, en er hef toch hielndal gien aander bij west, Jeichienmeui."[422]

"Da 's goed, Jaan, en mester Kroerhof steurt er zuk ok niet mèr an?"

"Dat leuf 'k niet meui, tenminsen, ik kun er bij Marthao niks van weet'n."

"'t Is ok beter veur de mester, dat ie zuk an de studie holt en veur Marthao, dat die zuk allenneg met boerenjongs inlat", zee aol Evert Alken.

"Doe mos maor zien Jaan, da's doe 't maor gauw met Marthao klaor krigs.[423] Teeng 't Mei over 'n jaor…?"

Jaan laachte. "Dat wee 'k niet, meui."

"Nou", zee Jeichien, „A' j' aans wat wilt, dan kun ei boer op oez plaos[424] wodden, Jaan, heur. Zekg maor teeng Marthao, dat wij 't wal hebben wilt, en dat wij Ontengs 't plaos wal zoo vroog opzekgen zult."

"Jao, ik weet niet Jeichienmeui, of dat er wal zooveul an döt, want ik leuv', dat Gèrt Ledeng 't er um te doen is um zien dochter in hoes te laoten trouwen.[425] Gèrt kan aans op 'n duur de boerkerij ok niet an de gaank hollen, en as ie dat begrip, dan waarkt zuks er niet toe met."

---

420 een taal gesproken.
421 tijd om 'achter de meiden aan te gaan'.
422 geen rivalen op het liefdespad.
423 gaat trouwen.
424 boer worden op onze boerderij.
425 opvolger op zijn eigen boerderij.

Wat mester Kroerhof wet, en wat Gert Ledeng denkt

Marthao Ledeng ontmoet jeugdkameraad Reiner. Vaak heeft de jongen kersen en pruimen voor haar geplukt. Voor Marthao onderbreekt Reiner graag zijn werk in de schapenmest. De jongelui rollebollen in het stro. Een goed gesprek volgt.
Meester Kroerhof komt voorbij. Marthao neemt de meester me naar haar ouderlijk huis. Gert Ledeng is blij met het bezoek van een bijna ideale man voor zijn dochter. Kroerhof informeert naar het welbevinden van Dolf Ret. De belhamel blijkt erfgenaam te zijn. Geld speelt opnieuw een rol.

’t Leup teeng de tied van ’t zömmerrokg zeien,[426] zoodat Gèrt Ledengs drok oet heur schaophok an ’t messen wassen.[427] Umdat Gèrt zien knecht ziek was, mus Reiner Akkens die schaopmes op de waogen zetten. En as ’t boven oet ’t hok giet, zooas hier ’t geval was, daor Gèrt er niet mèr as ’n paor spitten oet hebben wol, dan is dat ’n mooi waark veur een die ’t goed kent. Schaopmes wordt zoo bij bollen oplaon, en dan kan er deur ’n kérel, die de bollen goed tillen kan, gauw ’n voor[428] opzett’ wodden, zoodat ie deurntied[429] wal ’n schoffien[430] vrije tied hef, veur dat de boer d’r wèr is van d’ es.

Krek zoo goed as waarkeloosheid vaok tot verkeerde dingen anleideng gef, zoo kan ’n toertien teumege[431] tied ok makkelk

426 zaaien van zomerrogge. Voorjaar.
427 de leden van de familie Ledeng brachten schapenmest uit de stal naar de akker.
428 een (voor mes) voer mest, een wagen vol.
429 door de tijd, intussen.
430 beetje.
431 gezellig.

hier en daor anleideng toe geven en jonge baozen zooas Reiner, vangt aaltied wat an, as ze eem is pauzeeren kunt.

’t Schaophok van Gert Ledeng stund krek zoo, dat as de baander van heur hoes lös stund, dan kim men bjj de schaophoksdeur heur heel de deel overkieken. Dat dee Reiner ok jao, en zoodrao as Marthao Ledeng er maor eem in kwam kieken, al wol ze bjjveurbeeld maor eem ’n schelkörfien[432] of ’n bakkien weghaolen of wer op zien plaos brengen, muek Reiner anspraok met heur. Dat was al ’n maol of twee drie gebeurd, waorbij Reiner dan aaltied zee:

“Kom hier eem is hen, Marthao!” zunner dat zie dat daon hadd’. Mettertied kwam ze dan en zee, dat ze ’n bos stroo wol hebben, um de zwienhokken wat te strijen.[433] Reiner hadd’ net ’t voor mes vol,[434] zoodat ie hen gunk um Marthao te helpen, dat ze stroo van d’ hild’[435] of kreeg. Doe ’tbos stroo d’r lag, greep Reiner er ’n goei vos[436] oet, slueg dat ’n maol in ’tronn’, en slueg Marthao die in ’nraom um de hoed toe,[437] waorop ie heur kneep en drokte en allerhande kompelmenten met heur muek. Marthao verwerde zuk jao van zöls en zee:

“Zul ik dei fiene moesstronk[438] niet ankunnen? ’k Zal dei knikken as ’n boonenstok, mien jong, waacht maor eem!”

Maor Marthao unnervund now, dat Reiner zoo bros niet mer was as zie hum wal kend hadd’, en dat ie wal aoreg goed wat in de mouwen hadd’. Hoe of zie ’t ok anlee — Reiner höld maor vaast en kwam er met van middel op de deel nao de kaant toe. Bij de hakselkist[439] drokte hie heur aachterover, en doe Marthao hum de pet of greep en die in ’t emmer met waoter bij de perdkrub[440] vallen luet — zeker oet ongeluk — doe greep Reiner nao heur mus,[441] en smeet die maank ’t

432 schilmandje, voor bijv. aardappelschillen.
433 stro voor de varkenshokken.
434 een voer (wagen) mest gereed staan.
435 hooizolder.
436 vuistvol.
437 hij sloeg haar (liefkozend) met de vuistvol stro om de huid (hoed).
438 magere boerenkoolstronk (Reiner).
439 kleine machine om stro fijn te hakselen (hakken).
440 paardenbox (kribbe).
441 gooide haar muts in het stro.

stroo. Ze weuren aal beid' rood um de kop. Marthao poestte en Reiner laachte zien best. Op eenmaol ruep Marthao:

"Schei oet Reiner, ik verneem, da j' staarker bint as ik."

Reiner luet lös en gooide de strooziel[442] in de koestal, waorop ze fesoenl'k met heur beient begunden te praoten. Marthao vrueg:

"Komp vaoder veurdan nog niet wer?"

"Nee," zee Reiner, "de boer hef 't nog niet in tied had."[443]

"Eem waachten," zee Marthao, en luep weg. Reiner keek en wus niet wat of 't beduudde. Vort er nao kwam Marthao wer met 'n dikke pandiezenappel,[444] die ze deur de winter bewaord hadd'.

"Kiek," zee zie, "daor he'k nog 'n paor van. Ei hebt mij vrogger zoo vaok kaasten[445] en proemen geven."

Reiner nam de appel geern an en zee:

"'k Zal nog is wer an dei denken, Marthao."

"Ja now," zee Marthao, "mij dunkt, daor komp niet te veul mer van."

"Zekerliek wal, Marthao. Maor ik bin now niet mer zooas in vroeger tied de naoste."[446]

"Wel[447] zeg dat?" vrueg Marthao.

"Wel dat zeg? Och, dat kan 'k jao wal weten. Umdat die Nabben Jaan hier zoo vaok komp en mester Kroerhof je aaltied boeken brenk, kan ik 't jao wal weten."

"Jao, now, Reiner, of die Jaan hier al wat löp… "

"Over de spinstertied hef ie er jao iederreis[448] west zoo vaok a j' oet gungen."

"Maor ik hebb' maor krek veer maol oet west, Reiner."

"En iederreis hef Jaan er toch west, Marthao."[449]

"Maor sund die tied ok nog hielndal niet wer, Reiner."

"As 't waor is, schient mij 't wonderliek toe, Marthao. Ik

442 de bos stro.
443 heeft nog geen tijd gevonden.
444 appelras. Bandiezen, pandieren: razen, tieren (Gronings). dbnl.org.
445 kersen.
446 niet meer gelijkwaardig.
447 wie.
448 elke reis, elke maal.
449 Reiner blijft bij het antwoord van Marthao, geen zijpaden of vluchtwegen.

daacht, dat die Jaan zul 't er veurdan wal um te doen wezen, en an dei kwamp gien aander mer te pas, wicht," zee Reiner.

"'k Hol 't er veur, dat Jaan wal gauw is hen 'n aander wicht gaon zal,[450] Reiner, maor 't verwondert mij, da j' daor begunt te twiefeln of ik je waorheid vertel. He j' daor eenmaol an twiefeln kunt, jong, da 'k jow verleug?"

"Och nee, Marthao, dat kan 'k ok niet zekgen. Maor ik daacht toch… "

"Ei denkt Reiner, dat ik met Jaan trouw en Jaan denkt, dat ik veul mer met mester Kroerhof as met hum in 't zin hebb'," zee Marthao, en unnerwiel ze dat zee, stund mester Kroerhof in iegen persoon veur de baander dicht bij 't voor schaopmes,[451] dat Reiner er op zet hadd'. Mester zee heur goeie dag en vertelde, dat 't mooi wer was, en dat ie vort nao de schooltied, die now ofloopen was, eem is hen Jan Akkens hoes wol gaon.

"Da's goed, mester," zee Reiner, "maor now moe'k wer 'n voor mes laon, aans zul 'k eem met gaon, want moeder is ellenneg in hoes."[452]

Kroerhof vrueg waor of Dolf Ret dan was en hoe of 't hum gunk. Doe Reiner hum vertelde dat die daogs met aachter d' euien gunk, zee Kroerhof of ie dat lien kun[453] vanwegens de kaolde, en of ie aaltied nog al wat goed gezond was. Aal die dingen bevrueg de mester, en zee teeng Reiner, dat ze goed veur hum zorgen mussen, en as ie dat loopen achter d' schaop niet gern doen meug, dan mussen ze hum dat niet vaargen. As Dolf Ret de kost niet mèr verdienen kun, dan mussen ze 't hum maor geven, want ze zullen d'r stelleg goed veur beloond wodden. Kroerhof zul van d' week nog op 'n aovend is[454] bij heur kommen, en wol dan met d' aole baos is wat naoder kennes maoken. Dat alles vertelde ie an Reiner, en gunk daorop met Marthao nao de keuken hen in.[455] Reiner mus wèr

450 initiatief ligt (nog) bij Nabben Jaan, om de vrijerij te stoppen.
451 de kar met schapenmest.
452 alleen thuis.
453 kon lijden, verdragen kon.
454 eens.
455 Marthao doet niet mee aan het gesprek. Alsof ze er niet is.

nao ’t schaophok, en zee in zien eenegheid:[456]

“Wat is ’t raor volk, die groote leu! Nou zekgt ze dat ie met Marthao verkeereng hef, en ie lop er zoo maor vlak over dag nao hoes hen in!”

Ofschoon Gért Ledeng drok was met dit mooi wèr, zoo meug ie toch gèrn is ’n oogenblikkien met mester Kroerhof prooten, en ’n echte Drensche boer zal ’t aaltied as ’n èr beschouwen, as een of ander, die geen boer is, hum is komp opzeuken um zien bedrief is wat van naoderbij te bekieken.[457]

Kroerhof kwamp dus mooi met Gèrt an de proot, en vertelde hum dat ie einliek van plan west hadd’, um hen Jan Akkens te gaon en nao Dolf Ret te vraogen.

“Maor dan moe j’ d’r ok niet zoo vlak over dag hen gaon, mester, dan moe j’ d’r ’s aovens wezen, as ’t volk aalmaol in hoes is. Dan kun j’ d’r wal prooten, beter as nou, want Jan Akkens is hen ’t land, en Reiner is hier en d’ aol baos is nao ’tveld in, en komp met ’nuur aanderhalf wèr in hoes. A’ j’ bij hum wezen wilt, kun j’ dan terecht.”

“Als ik maar weet, dat het hem goed gaat”, zee Kroerhof, “dan is ’t voldoende. Gaat hij alle dagen mee het veld in, en kan hij dat volhouden? Is hij goed gezond?”

“Wel jao, mester, dat kan hie wal doen en hie hef ’t er krek zoo goed as bij Klaos Goossies ok. Och, die menschen zint goed en in hoes is Dolf niks ongemakkeld.”[458]

“Heeft hij er goede kost en verpleging?”

“Fersoenlk, mester, zooas dat in de boerenstaand heurt. Maor die zaok, daor wij lest is over proott hebt, is nog niet in örder en daor zal veurloopeg ok wal niet van wodden. Jan Akkens krig nou dat geld,[459] dat er van ’t euien huen[460] geven wodt, half en d’ aander helft krig de scheper zien zeun. En dan dommiet in ’t zömmer, dan zal ie daogs met de scheper as methöer,[461] as dat tenminsen kan.”

---

456 tegeen zichzelf.
457 Eergevoel, inderdaad.
458 goed hanteerbaar.
459 romanfiguur.
460 hoeden van de ooien.
461 medehoeder.

“Maar als dat niet kan, dan moet het niet, Geert, dan is ’t beter dat hy te huis blijft.”

“Jao mester, maor as ie dat doen kan, dan hef Jan Akkens dat er nog van, en aans zal hie ok wal wat kriegen leuv’ ik, en daorum moet hie maor met gaon, want minner is Dolf er niks um, en as hie zoo deur de tied kommen kan, dan is ’t aaltied nog beter as dat hie an de jaokenij overgeven wodt.”

“Dat zal niet meer noodig zijn, boer”, zee Kroerhof.

“Dunkt je niet?” zee Gèrt, “hoe dat zoo?”

“Er komt wel uitkomst, verwacht ik.”

“Jao mester, oetkomst — waor zal dat hèr kommen? Veur Dolf oetkomst... ?”

“Zeker, Geert Ledeng, er komt voor hem wel uitkomst!”

“Hoedat dan? Wee j’ dan hier of daor van, mester?”

“Zeker Ledeng, ik weet iets, dat alsnog niet overal verteld mag worden, maar daarom vrij zeker wordt geacht. Ken je de familie Ret?”

“Femilie?” zee Gert, “’k hebb’ nooit heurd, dat ie nog femilie hadd’, of ’tmeug femilie wezen, die niet nao begrensd was, want Dolf zien moeder was heel oet Westerwolde[462] vandaon en die hadd’ daor leuf ’k nog ’n beetien femilie. Mien vaoder hef wal is verteld,” zee Gèrt, “dat Dolf zien moeder vrog ’n aolerloos kind west hadd’, die van heur femilie weineg wus.”

“Er moet zeker nog eenige verwantschap bestaan, want er is daar een rijke neef gestorven, waarvan Ret nog iets erven kan. Maar de zaak mag vooreerst nog niet openbaar gemaakt worden.”

“En hoe is mester daor aachter kommen?” vrueg Gèrt Ledeng.

“Toen ik gisteren bij onzen burgemeester was om met hem over schoolzaken te spreken, heeft die mij opgedragen naar den toestand van den ouden Ret te vernemen en de menschen waar hij bij inwoont te verzoeken hem een goede behandeling te geven, want zij zullen er wel voor beloond worden.”

“Gien wonder,” zee Gert, dan kan ’t er nao loopen, dat Jan Akkens ’t nog goed met hum hef, as er teminsen zooveul

462 Groningerland.

komp, dat er nog wat overblif, want Dolf hef now zien vertéren daon zooas ie dat vroeger dee."

Mester Kroerhof gunk wer zien gaank en Gert Ledeng braacht nog een voor mes hen, veur de middag.[463] Van 't oogenblik of an dat ie van hoes gunk tot doe ie wer kwamp, prakkezeerde ie d' heel tied nao over wat mester Kroerhof hum daor verteld hadd'. As 't waor was wat de mester zegd hadd', dat er veur aole Ret nog 't beetien te aarven was, dat zul jao 'n groot geluk veur hum wezen. Al was 't bijveurbeeld maor 'n honderd gulden of wat, dan kun hum dat veur aal zien leven goed maoken, want langer as 'n half stieg jaor[464] leven meug men Dolf middelkerwiese niet veurreken. En dat Kroerhof dat now al wus, dat was toch 'n bewies, dat ie wal um d' aol man daacht. Die Kroerhof was toch 'n man met 'n edel hart! Dat hadd' ie bij verschillende gelegenheden teunt.[465] Mennegeen zul zuk ok an 'n kérel as Dolf Ret wat steurd hebben! Hie was mester en kun ok daacht hebben: ik hol mij maor an mien studie en bij mien waark; an aal 't aander lig mij niks an gelegen. Maor nee — Kroerhof leefde met de boeren op 'n wieze, die hum anspraok dee maoken op de achteng[466] van elk, die hum kende. En dat zo'n persoon, daor Gert zöls zooveul respect veur hadd', zien dochter naoluep, zie, dat was wal 'n èr veur 't wicht en ok veur Gert. O, as de umstandegheden maor aans wassen, dat hie naomel'k 'n zeun er bij hadd', dan zul ie met de beid' handen zien dochter an Kroerhof toescheuven hebben.[467] Maor now? Kun ie Marthao met Kroerhof trouwen laoten en gaon, as ie aold weur zöls toe de boerkerij oet? Nee, 't paste hum beter, dat hie 'n boerenjong as schoonzeun kreeg, zooas Nabben Jaan, die er aachteran luep. Maor Jaan — nee, as Marthao 't daor niet al te best oet zien kun, dan zul Gert heur nooit anraon um daor toe over te gaon. Jaan meug wal 'n goe jong wezen, maor

463 Marthao is verdwenen. Opnieuw een kar vol mest naar het land.
464 Kinderliedje. Lange, lange riege / twintig is 'n stiege (ook ziege, spiegel...) www.liederenbank.nl
half stiege = 10 jaar.
465 getoond, laten zien.
466 achting, daar gaat het om.
467 Marthao wordt niets gevraagd.

’n goe jonge boer kun ie toch stelleg niet wodden. As ie hum as schoonzeun kreeg, dan zul ie bang wezen, dat ie an Jaan de boerkerij niet overgeven kun. As Jaan nog ’n kérel was zooas Reiner Akkens, dan was ’t wat aans, want Reiner was ’n vent, die deur de zorg van zien vaoder goed lichaomel’k ontwikkeld was, en die veul klaorder was in boerkerijzaoken as Jaan, die d’r van kind of an mer bij west hadd’ eis Reiner Akkens.

Twee vromde heren in ‘t daarp

De burgemeester komt met een notaris om de erfenis aan Dolf Ret te regelen. Ontoerekeningsvatbare belhamel krijgt duizenden guldens in de schoot geworpen. Hoe zal dat gaan? Over hem, zonder hem. De heren blijven naamloze meneren met sigaren en een bril.

Op zeker dag ree er ’n mooie koets nao ’t daarp in. Veurin zat ’n lange kérel met ’n groote jas an en ’n zweep in de haand. ’tPerd hadd’ ’n heel mooi gerei an met ’n schier witte leid’, en léren ziedstrengen er bij zooas ze dat in ’t daarp hielndal niet gewoon wassen. Aachter in de koets zatten twee héren, waorvan d’ eene ’n bril op hadd’, en d’ aander met ’n dikke baord versierd was, zooas de schoelkinder dat duer de glassies van de koets zien kunnen.[468] De schoelkinder draofden er teeng, dat ze van de straot of kwammen, de honden blaften heur best en ’t rappeln van dat rietuug over de straotsteenen gaf daorbij ’n allaarm, dat mennegeen neisgiereg muek um dat rietuug noa te kieken. ’n Stuk of wat kwaojongs pakten er achteran en gungen in de volle draf met de straot langs. Maor de kwaojongs lueten los, d’ eene, umdat ie van de straot of mus, d’ aander, umdat ie niet mer met kommen kun, zoodat ’t rietuug in volle vaort recht de straot langs gunk, en deur enkel van de schoelkinder naokeken weur. Doe de koets aachter in ’t daarp was, heurde men ’t gerappel niet mer. ’t Kun wezen, dat ’t ophöld, umdat de straot ten enn’ was,[469] of ’t kwamp, umdat ze hier of daor stil hollen hadden.

Nabben Jaan, die ’t allaarm heurd hadd’, vrueg daornao, en

468 Korte omschrijving van uiterlijk van de (hoge) heren. Van de dorpsbewoners is het uiterlijk vrijwel onbekend.
469 geen straatstenen meer. Zandpad.

een van de schoelkinder, een van de grootste jongs, wus an Jaan te vertellen, dat ze rechts of hollen en nao Ontengs hoes toe jacht wassen.[470]

Ontengs Loeks hadd' gezwind de baander lös smeten, doe ze de mooie koets zien hadden an kommen, 't Pèrd weur op stal zett' en de beid héren, die d'r oet kwammen, weuren verzocht um maor is eem in de keuken te kommen. Ze gungen eem zitten, waorop een er van 'n sigaorenkoker nam, waoroet ie de aander een presenteerde. Ze stakken ieder een an en de hèr met de dikke baord zee teeng zien kollegao, die 'n bril op hadd':

"Ziezoo, notaris, nu zal ik het dorp maar eens ingaan. Wanneer denkt u terug te gaan?"

"Over een uur of anderhalf heb ik misschien mijn werk hier afgedaan en zullen wij kunnen vertrekken, burgemeester, als u dan klaar is", zee de bril-hèr.[471]

De börgemeester gunk de deur oet en de notaories vrueg waor Evert Alken woonde. Dat kun meneer doen zooas ie wol, meneer kon Ontengs zieddeur oet en Alkens veurdeur wèr ingaon, maor meneer kun hier ok wal binnen deur, over de geut,[472] en dan van aachtern wèr in Alkens woonvertrek kommen. Loeks en de notaories gungen over de geut, en zatten eem laoter bij Evert Alken en Jeichien te reneeren. Meneer lee zien pampieren op de taofel, gezegeld en ongezegeld, krek zoo as hum te pas kommen kun en begunde te vraogen hoe of nou dan heur plan was in zaoke het maoken van 'n testement, waor ze hum um kommen laoten hadden.

"Jao, meneer", zee Evert, "oez Jeichien die zeg, umdat wij al wat aold op oez' daog' begunt te wodden, mussen wij wieder hen denken en zoo hier en daor 'n beetien beschikkeng in te maoken, as dat kan."

"Wel zeker, Alken", zee de notaories. "Het ware te wenschen, dat alle menschen een goede regeling op hunne zaken maakten. Er zou dan bij nalatenschappen veel meer overeenkomstig de wenschen van de erflaters uitspraak gedaan kunnen worden.

470 gereden waren.
471 heer met bril.
472 wasstraat.

De wet is hier wel de onpartijdige, maar daarom niet altijd de rechte aanwijzer van hen, die in de voorrechten van het te aanvaarden goed kunnen deelen."

"Wü hadden zoo daacht um Jaan en Marthao, meneer", zee Alken, "want Jaan is nao mien vaoder nuemt, en Marthao is nao oez' Evert zien moeder nuemt. Einliek gezegd,[473] meneer, wij hadden gèrn, dat Jaan en Marthao, die al laank zoowat tehoop verkeereng had hebt, met 'n kaander trouwden, en daor hadden wij op waacht, aans was 't al veul eerder gebeurd."

"Als de jongelui door hun oom en tante met gelijke voorrechten bedeeld worden, zijn zij hier lotgemeen. Dat zal de toenadering en wederzijdsche genegenheid in de hand kunnen werken", zee meneer, en vervolgd: "Je verklaart dus Alken en vrouw Alken, dat die jongelui zullen bevoorrecht worden overeenkomstig je uiterste wilsbeschikking. Bestaat het aan hen toegekende in onroerend of roerend goed?"

"Och nee, meneer, zooveul wilt wij nog niet vermaoken, teminsen vot nog niet, maor woll'n an Jaan en Marthao ieder doezend gulden toekennen veur de naom, dat ze eerst kriegen kunt as de leste van oes beient er niet mèr is, en aans ok oetbetaold kan wodden as ze misschien is te hoop trouwt en in de boerkerij komt", zee Jeichien.

"Jao meneer, dan kunt ze 't ok vot wal kriegen", zee Evert. "Och, wij kimt oes er wal um redden as 't wezen mot, meneer, en as jongelue trouwt, dan moet ze jao hölpen wodden, meneer. Wij hebt vrogger ok aaltied boer west en wij weett' wal meneer,[474] wat of er toe 'n boerkerij beheurt."

Meneer wus nou genog en gunk an 'tschrieven. Op 'n groot gezegeld pampier kwammen de naomen van Evert Alken en Jeichien Nabben, echtgenooten, heur geboorteplaos en aolerdom, de dag waorop 't gebeurde en de naom van de notaories en zien standplaos, dan de naomen van Jan Nabben en Marthao Ledeng, heur geboortejaoren en daotums, en hoe ze bij uterste wilsbeschikkeng van Evert en Jeichien bedeeld weuren met doezend gulden ieder, boeten 't andeel dat ze

473 gezegd in plaats van zegd. Nederlandse woorden ingevoegd.
474 Meneer voor en meneer na.

bij meugelk overlieden van een van heur beid' aolden van wèrszieden, zullen hebben in de naolaotenschup van heur oom en meuigien.[475] Dan weur 't beschreven, dat die som deur de gesaom'lieke aarfgenaomen nao de dood van de langstlevende en dus bij 'tanvaoren van de aarfenis, eerst oetkeert wodden mus veur er eene 'n haand an oetsteken meug, of dat bijgeval de beide wilsbeschikkers of de langstlevende alleen nao keuz' en welgevallen dat geld veurof kun oetbetaolen an beiden, wanneer ze dit veur heur zaoken neudeg hadden of wanneer ze 't hebben wollen.

Evert en Jeichien wassen blied', dat ze dat now zoo best in order kregen.

"Al zoo lang hef oez' Jeichien daor van proott', meneer," zee Evert, "en now wol ik 't dan ok niet langer ophollen, want men kan asmangs niet weten hoe gauw er wat gebeuren kan. Ik[476] en oez' Jeichien, wij zint aal beid' aold, meneer."

"En kun wij d'r now vaast op reken, meneer, dat ze dat geld an die beient betaolen moet, meneer?" vroeg Jeichien.

"Wel zeker," zee notaories, "daarvoor wordt dit document geregistreerd en worden er de noodige kosten voor betaald, opdat het allemaal wettig wordt behandeld. Je behoeft dus niet te twijfelen, vrouw Alken, of deze uiterste wilsbeschikking zal tot uitvoering worden gebracht, indien je voor dien tijd niet zelf aan de uitvoering dezer verklaring hebt kunnen voldoen."

"Jao meneer, o, dat wol 'k zoo gèrn, dat Jaan met Marthao trouwde, en dat hebb' wij heur zoo vaok veursteld."

Unner 't geval, dat meneer de notaories dit in order muek, was zien metreizeger naor Jan Akkens hoes toe gaon. 't Was de börgemeester er um te doen, um de aole Dolf Ret is te zien, daor ie zooveul van heurd hadd', en um ok is met Jan Akkens te prooten. Doe ie d'r kwam — 't was in de Meitied — doe wassen Jaan en zien zeun Reiner krek met heur beient veur Gèrt Ledeng in de goorns[477] te boonengrond umgraoven. De

475 tante.
476 Eerste Ik, dan Jeichien.
477 tuinen, gardens. Moestuin. Om bonen te poten.

vrouw stuurde gauw eem bericht, dat Jaan en Reiner daodel'k in hoes kommen mussen. Doe ze kwammen, keken ze nei op, dat meneer de börgemeester in hèur hoes was, om heur te spreken. Meneer gaf heur de haand en was heel aoreg en vlukg, waarop ie vrueg waor of Dolf Ret was, die ie ok is zien en spreken wol. Maor Jan Akkens zeed'n, dat Dolf teengswoordeg aal daog met nao 't veld hen in gunk um schaop te huen. Meneer vrueg ok al krek op dezölfde wiez' as mester Kroerhof van d' Meitied in de tied van zömmerrokg zeien[478] teeng Reiner daon hadd', zunner dat ze ooit gewaor wodden wassen, wat of dat beduudde. En doe ze hum alles beantwoord hadden, doe vertelde meneer, dat er veur Dolf 'n fiksche aarfenis reur kommen was. Er was in Westerwolde 'n schatrieke en ongetrouwde aole baos overleden, die gien nao verwanten mèr hadd'. 't Was aaltied 'n echte aordwörm west, die zuk umtrent niet zat eten duurd hadd',[479] en naargens wat toe geven hadd'. Die baos hadd' nog al 'n groote boerkerij had, maor allerdeegs de dienstboden, die hum unner zien ziekte hölpen hadden, die kregen d'r nog gien cent van as wat ze te vraogen hadden.[480] Zien heele boedel was now an naoneeven en naonichten veraarfd. De boedel hadd' laank unner 't zegel zeten en er was 'n porsie onkosten op loopen. Maor now was alles verkoft en 't hadd' groote sommen opbraacht. Unner die verkoopeng hadd' de burgemeester daor van heurd, en was hum vraogd of er zuk hier in zien gemeente nog gien aarfgenaomen bevunden. Bij 't unnerzuek, dat er doe deur hum insteld was, doe was 't bleken, dat Dolf Ret er nog aarfgenaom van wezen kun.

De börgemeester zien pogeng, um veur Dolf wat van die aarfenis reur[481] te kriegen, was met goed gevolg bekroond, zoodat ie now dan zekgen kun, dat er veur Dolf, as 't er niet deurjacht[482] weur, genog was um hum aal zien levensdaog 'n goed henkommen te verzekern.

Zoo lee de börgemeester Jan Akkens dat alles oet, en doe ie

478 zaaitijd van zomerrogge.
479 niet zat gegeten. Zuinig. Nooit iets weggegeven.
480 Westerwolde. Groninger boer.
481 beweging.
482 verbrast.

an de aarfenis toekommen was, vrueg Jaan daoldel'k hoeveul of dat dan zoowat bedraogen zul. Now, persies kun meneer dat nog lang niet zekgen, daor ie niet wus wat kosten of er op loopen wassen, en daor was 't enn' nog niet van, want er zul now nog wèr van an 't laand betaold wodden moeten.[483]

"Dat mag hen, meneer", zee Jaan, "maor hoeveul zul de heel naolaotenschup dan bedraogen en hoeveul zul Dolf er van kriegen kunnen?"

"De nalatenschap werd, zonder aftrek der kosten, geraamd op een kapitaal van honderd vijf en zestig duizend gulden, maar de opbrengst der verkochte vaste goederen is boven de raming gekomen", zee meneer.

"Maor daor zult denk ok wal 'n veerteg viefteg liefhebbers veur wezen, meneer", zee Jaan, en Reiner voegde er vort an toe:

"Al krig Dolf now 't honderdste deel er nog maor van, vaoder, en dan vrij en vrank… "

"In die nalatenschap is Dolf Ret gerechtigd voor het een zevende deel, Jan Akkens, zoodat diens aandeel ongeveer twintig duizend gulden worden kan."

"O meneer, Dolf twinteg doezend gulden — dan is 't aal mis", zee Jan Akkens zien vrouw. "As ie dat wet, dan beleev' wij nog ongelukken".

"Joa meneer", zee Jaan, "zooveul veur Dolf, dan wee 'k er niet van'."

"Daar moet in voorzien worden, Jan, en in de eerste plaats moet Dolf Ret onder wettelijk toezicht worden geplaatst. Hij moet nu onder curateele worden gesteld".

"Maor as er geld is meneer, en Dolf wet dat, dan stiet ie naargens veur, al zint er ok zeuven voogden of kuraoters over hum steld."

"Daarom is het beter dat er een vertrouwd persoon, die met hem bekend is, als curator wordt benoemd. Mij dunkt, dat kan niemand beter zijn dan jij, Jan Akkens. Je bent er nog meê in bloedverwantschap,[484] hoor ik, en dus komt het mij 't allerbeste voor, dat jij hem kost en inwoning blijft verleenen, zoolang als

483 erfbelasting.
484 zoals velen in het dorp verwant zijn.

hij leeft en dit ongehinderd kan voortgaan. Je geeft hem een goede behandeling en je moogt er gerust duizend gulden in het jaar voor rekenen. Het is voor Dolf Ret goed, maar het is voor je zelf nog beter, Jan, als je den man hier zonder veel overlast hebben kunt."

"Och meneer, die last is zoo groot niet", zee Jaan, "en daorbij: wij hadden er vot al op rekend, dat wij oes er over erbarmen mussen nou Klaos Goossies dood was, aans hadd' ie jao nao de jaokenij moeten."

"En nou giet ie aal daog met nao 't veld in, meneer", zee vrouw Akkens, "en ik bak hum aal morgen twee pankoeken, en 's aovens dan et ie wat èrappels, die ik hum in 'n pannegien opwaarm, en 'n beetien brij, maor wat brij lust ie gèrn, daorum zorg ik daor aaltied veur. Och, het stek hum niks nauw mo's reken meneer, want daogs in 't veld dan et hie toch zien stukkien brugk[485] aaltied zoo dreug op, en dat veur zoo'n aold mensk, meneer. — Maor ie nemp nooit gien dikke brukgen met, ofschoon ie kriegen kan zooveul als ie wil."

"En is hij altijd vrij goed bij het hoofd?" vrueg de börgemeester.

"Da's krek meneer, naodat de umgaank is. Klaos Goossies hef er nooit over klaogd, dat ie in hoes lasteg was, en wij kunt daor krek zoo min over klaogen. As de mensken 't hum an doet, dan is ie lasteg, meneer, aans niet, volstrekt niet heur!"

"Ik hoor wel, hij moet hier blijven. En jij zult zeker wel curator willen worden, Jan. Ik zal dus maar aan den kantonrechter schrijven… "

Daor hadd' Jan Akkens niet op rekend, dat 't kantongerecht daor ok nog wat met neudeg hadd', en ie vreug:

"Is dat dan zooveul as voogd, meneer?"

"Ja, zoo ongeveer Jan. Jij moet dan voor hem zorgen en zijn inkomens beheeren en ook overigens voor hem optreden."

"Jao, maor die verantwoordeng, meneer, die verantwoordeng… Zoo'n twinteg doezend gulden geld meneer, dat is zoo'n beetien nog niet?"[486]

"Wel nee, maar dat geld dat kan wel belegd worden en dan

485 brood.
486 dat is veel geld.

kun jij wel de rentan in ontvangst nemen."

"Jao, meneer, as 't zoo kan, dan weur 't veur mij wat makkelker. Maor ik wol toch niet gern allenneg de verantwoordeng daorvan draogen. Zullen twee, die zooveul as kurater zint, niet beter wezen as een?"

"Nu ja", zee de börgemeester, "als je dat wenschelijk acht, dan wil ik wel twee personen voordragen. Maar er wordt doorgaans toch maar een aangesteld. En wie is dan die tweede persoon?"

"Ik wol er is met Gèrt Ledeng over prooten. Gèrt is nog al wat klaor in 'n boedel zaoken, en as die mij bijstaon wol, dat hadd' ik liever."

De börgemeester stund op en wol vertrekken. Maor ie zee:

"Wil je dan zoo goed zijn om er eens met Ledeng over te praten? Kom morgenavond bij mij. Misschien wil Ledeng ook wel méégaan. Dan kunnen wij over de zaak een voorloopig besluit opmaken, waaromtrent ik een advies zal kunnen uitbrengen. Nog wat. Heb je geld genoeg Akkens, om te kunnen leven en ook aan Ret den kost te kunnen geven?"

"Geld, nee meneer, geld hebb' wij niet, maor leven, och dat kun wij wal, want wij hebt aaltied zölsgebakken brood en stoet en wij hebt èrappels en aarften en boonen genog en slaachterij ok nog al wat. En zoo kom wij deur de tied, meneer, zunner dat wij veul geld beurt of oetgeeft, maor de kost — o jao meneer, die heb wij wal."[487]

"Ik wil zeggen Akkens, je kunt wel geld op voorschot krijgen voor Ret. Die is toch al reeds onderhoudskosten verschuldigd."

"Dat was heel best meneer, maor veurschotten, nee, daor hebb' wij nog nooit niet zooveul van hollen. As wij aarbeidden meneer, dan hebb' wij nooit eerder 't geld vraogd as wanneer wij 't verdiend hadden."[488]

Meneer gunk de deur oet omdat ie nog merderwegens in 't daarp wezen wol, veur ie met de notaories wer trukg reed. Bij 't weggaon zee ie:

---

487 Analoog bevindingen Jacob van Lennep. *Nederland in den goeden ouden tijd*. 1823. In *Reis door Drents erfgoed*.
488 Nee, geen voorschotten en geen geld (uit)lenen.

“Nu Akkens, je komt morgenavond met Ledeng en je zorgt goed voor Ret, niet waar?”

“Wel jao meneer”, zee Jaan, “maor wij meugt hum jao wal met de scheper nao ’t veld in gaon laoten, zooas aaltied?”

“De zorg over hem is je aanbevolen Jan. Als hij in huis lastig is, laat hem dan het veld mee ingaan. Maar lijdt z’n gezondheid er onder of vind je het om de een of andere reden beter dat hij thuis blijft, houdt hem dan thuis. Ik kom later nog wel eens terug, want ik wil de oude man zelf nog wel eens zien.”

’n Toertien laoter reed datzölfde rietuug wer ’t daarp oet. ’t Allaarm was now minder as doe ’t daarp ingaon was, maor de neisgieregheid was grooter, want now ze ok werum juegen, was ’t waorschienlk dat de herren die d’r in zatten, niet wieder west hadden as hier in ’t daarp. En daor zukke verschienengs as ’n mooi rietuug met herren er in niet aal daog veurkomp, en die d’r komt, dan toch stelleg wal belangrieke zaoken te verrichten hebt, wekt zoodaonege intocht veulal de neisgieregheid op. Wat de börgemeester te doen had hadd’, dat weur al gauw bekend, umdat die behalve over de zaok van Dolf Ret ok nog al hier en daor eem terloops over aander dingen spreuken hadd’, die zoowat van algemeen belang wassen. Maor wat die aander meneer er daon hadd’, daor kunnen ze wal is over prakkezeeren, maor niet wiezer van wodden. Now, ’t was ok gien zaok van algemeen belang.

In Gert Ledengs hoes

Praatjes over de erfenis van Dolf Ret. Geld speelt opnieuw een rol in de dorpslevens. Meester Kroerhof meldt zijjn vertrek naar Overijssel. Nabben Jan vertelt Marthao dat zijn oom en tante een testament hebben gemaakt. Als Marthao en hij met elkaar trouwen zijn ze rijk. Nabben Jaan vraagt Marthao – na een drokkert – ten huwelijk in de opkamer. Marthao blijkt zo haar andere gedachten te hebben. Ach, nu moet Nabben Jaan zijn oom en tante teleurstellen.

’t Was ’n mooie aovend in Mei. De stilte weur in ’t daarp ofbreuken deur ’t gezang van jongs die in de hoov’[489] op de schaop pasten, die nog ’n oogenblik in ’t gras luepen en ’t geklingel van de bellegies, terwiel de laomer um de euien toe daansten. De kikkers rerden en over de vlakte kun men zien dat er ’n lichte dook[490] opkwam, zoodat ’t er nao leek, dat er ’n gruizaome naacht kommen zul. Mester Kroerhof stapte bedaord de straot langs en gunk unner ’t rooken van ’n piep tebak nao Gert Ledengs hoes toe.

Doe ie d’r in hoes zat, was de gunstege wersgesteldheid, waordeur de rokg zoo veurdeeleg opscheut en de weid’[491] zoo mooi ankommen was, ’t unnerwarp van ’t eerste gesprek. Gert betuugde zien tevredenheid met disse tied, en zee dat as ’t zoo veurdan gunk, dan kun ’t nao zien meeneng ’n goed jaor wodden. Mester Kroerhof maarkte daorbij an, dat veul boeren neet gauw tevree zint, en in ’t veurzommer aaltied klaogt over ’t wer en in ’t naozommer over ’t verbouw. Unnerwiel ze zoo drok over boerentoestanden an de proot wassen, kwam Nabben

489 hof (mv).
490 schemering.
491 rogge en boekweit.

Jaan er in, die op 't enn' van de taofel zitten gunk, terwiel[492] mester Kroerhof an de zied van de taofel dicht bij Gert Ledeng plaos neumen hadd'. 't Gesprek weur vortzett'. Jaan was eerst wat stil, misschien umdat meester Kroerhof er al wer zat, want dat die hum er te vaok kwam is te begriepen. Maor dat wol Jaan niet blieken laoten, en daorum reneerde ie ok met. Nog gien keteer[493] uurs hadd' Jaan er zeten, doe ok Jan Akkens er kwam. Op verzuek van Gert Ledeng gunk Jan Akkens in d' hoek van d' herd zitten; Gert Ledeng presenteerde 'n puil[494] vol tebak, en maarkte an dat ze van aovend zooveul prooters kregen of 't 'n winteraovend was. Ze stakken is aalmaol tebak an, behalve Nabben Jaan, die zien piep niet bij zuk hadd'. Unnerwiel de tebaksrook deur de keuken trok, zee Kroerhof:

"Je hebt vandaag ook een bezoek gehad van den burgemeester, Jan Akkens?"[495]

"Jao mester", zee Jaan, "ik daacht doe oez' volk mij oet de goorns[496] haolen lueten: wat mag de borgemeester bij oes hebben te maoken?"

"Dus je hebt vooraf nergens van geweten, Jan?"

"Wel nee, mester, ik wus er gien zier van en ik hadd' 't allerminst verwacht ok. Wel zul daor op reken?"

"En wat zei Dolf Ret van avond, want je zult het hem toch verteld hebben?"

"Jao mester, wat zee die — die zee, dat as 't 'n klein aarfnissien was, dat ie makkel'k kriegen kun, dan was ie d'r nog wal blied' met, maor as 't 'n groote was, die wied her kommen mus en met veul muite en kosteng gepaord gung, dan wol ie liever van die heel aarfenis niks weten. En doe ik hum er wat van vertelde, hoe groot of die som zoowat was, doe wol ie d'r niks mèr van weten en zee: "Die borgemeester zul maor bleven hebben waor ie was, as ie aans niet wus. Ze meenden wal, dat ie gek was, maor zoo gek was ie nog niet um dat zoo te geleuven."

Gert Ledeng en de mester laachten er zien best um, en

492 verbasterd Nederlands.
493 kwart(ier).
494 zak.
495 indirecte vraag.
496 mijn ouders hadden me uit de moestuin laten halen.

Nabben Jaan lusterde met andacht, want van dat geval hadd' ie ok wat heurd, maor wus ie 't rechte nog niet van. Mester Kroerhof vertelde, dat ie 't wal al lang weten hadd', en Gert Ledeng bevestegde dat, waorop Reiner, die nog as knecht bij Gert woonde, zuk ok herinnerde wat mester van Meitied bij 't schaopmeslaon[497] al teeng hum zegd hadd'. Jan Akkens vertelde doe nog hoe groot of de som was, die er te haolen was, en prakkezeerde er drok over, of ie Gert ok zoo veur 't publiek weg, dan of ie hum allenneg vraogen mus, um met hum hen de börgemeester te gaon. Maor Kroerhof braacht ok dit punt ter spraok, en zoo kwam Jan Akkens er toe, um dat maor zoo in 't publiek te bespreken. Gert beloofde um met te gaon, en zoo was dat dan in order.

"Dat aander daor kun wij dan mörgenaovend wal is tehoop over prooten", zee Jan Akkens.

Gèrt Ledeng vrueg nog an zien naober of ie ok wus hoe nao of Dolf daor toe die overleden boer in de femilie stun, maor dat wus Jaan niet secuur. Meester Kroerhof vun 't jammer, dat Jan Akkens er zöls ok niet van aarven kun, maor dat was now eenmaol niet aans.

"As er zooveul komp", zee Gert Ledeng, "dan vertèrt Dolf Ret alles niet mèr, en dan wordt Jan Akkens laoter van zöls arfgenaom, want Dolf zal ie toch wal hollen."[498]

"En nu volk", zee mester Kroerhof, "nu zal ik je iets vertellen, dat je zeker evenmin zult hebben verwacht als Jan Akkens verwacht had, dat Dolf Ret nog eenmaal weer een rijk man zou worden".

"Wat is dat dan, mester?" vruegen Marthao Ledeng en heur moeder aal beid' teg'liek, unnerwiel elk op de mester keek.

"Ik heb zooeven met den post het bericht ontvangen van mijn benoeming als onderwijzer aan een school te B. in Overijsel."

"Wat is dat?" ruepen ze aalmaol, "wat heur wij daor? Hef mester solsiteerd?"

"Ja menschen", zee Kroerhof, "ik denk over een paar maanden te vertrekken".

497 laden van de schapenmest.
498 geld als romanfiguur.

“Mester weggaon?” zee Marthao, “is dat waor?”

“Dat ha’k nooit daacht”, zee Gèrt Ledeng.

“Dat mot niet”, zee Jan Akkens, “mester mot hier bliev’n”.

“Dat komp jao zoo onverwaachs, mester”, zee Nabben Jaan.

Elk zweeg ’n oogenblikkien stil, want dat bericht weur niet zoo welkom ontvangen, umdat ze mester gèrn hollen wollen. En dat er een bij heur was, die dat niet speet, daor daacht gien mensk um. Nabben Jaan daacht er aans over as de aandern. En gien wonder, want Jaan begreep de zaok daodel’k zoo, dat as mester Kroerhof weg was, hie dan de gevaorl’kste konkerent bij zien verkeereng met Marthao kwiet was. ’t Was daorum nog niet zeker, dat mester now zoo op eenmaol van Marthao of was, maor as Kroerhof hiel in Overiesel zat, en Jaan hier, dan daacht Jaan, dat ie toch veul beter zien wil kriegen kun. Maor um zien gedachten te verbaargen, zee Jaan:

“Veur de kaomer Helmstad is ’t jammer, dat mester weg giet”.[499]

“Maor veur de schoeljeugd dan?” zee Gert Ledeng.

“Jao mester, d’r zint zoo’n koppel kinner mooi an de gaank en now wil mester weg?” zee Jan Akkens, “dat mus hielndal niet zoo bij je opkommen wezen, ’t Is spietel’k heur!”

“Och, maor mester kan er nog wal veur bedanken”, zee Nabben Jaan.

“Nee Jan, ik bedank er niet voor. Mijn besluit is genomen”.

Dat stemde Jaan nog mèr tot pleizeer, en Gèrt Ledengs vrouwlue zeed’n, dat mester zuk dan toch stelleg aoreg veul in traktement verbetern kun.

“Och nee, zooveel beteekent dat niet. Het salaris is vijftig gulden hooger, maar het leven is er duurder; het kostgeld aardig hooger”.[500]

“Nou”, zee Gèrt, “maor dan zul ’k hier maor blieven”.

“Jao mester, dan moe j’ maor bedanken”, daacht Jan Akkens.

“En as mester er veur bedankt, dan zal er bliedschap wezen in ’t daarp”, zee Marthao, “maor as mester weg giet… ”

Jaan keek Marthao is an. ’t Was donkeraovend, aans hadd’

499 Zeg nooit wat je meent.
500 geld als romanfiguur.

Jaan Marthao wal is gèrn goed in 't gezicht kieken wilt, want die toon, waorop 't wicht die leste woorden zee, stund hum niks tin. 't Was krek of daoroet bleek, dat Marthao er rouw van hadd' en of ze mèr zekgen wol.

Nao 'n klein oogenblikkien stilte, waorin Nabben Jaan op 't punt stund, um er gebroek van te maoken veur zien bosschup, um Marthao te vraogen um heur eem is alleen te spreken, zee Marthao's moeder op zaachte toon: "Maor herenk is toe,[501] mester, hoe kwam's doe daor bij um te besloeten hier van daon te gaon?"

"Wel, vrouw Ledeng, een mensch moet soms eens verplaatst worden in de wereld, want kennis en ontwikkeling nemen ook bij het verkeer met verschillende menschen toe", zee Kroerhof, en ie pinkte 'n traon weg, die hum oet d' oogen welde.

"Wel zeker", zee Nabben Jaan, "'n mensk mot niet aaltied op een stee blieven, en wij, boerenlue, komt lang niet genog maank de wèrld."

Jan Akken keek Gèrt Ledeng is an, en Jannao, Gèrt zien vrouw, zee:

"Jao meester, maor doe kun 's hier zoo goed wezen en mij dunkt toch, dat aal mensken hier zooveul met dei op hebt, en veural de kinner."

"En wjj hadd'n 't nou zoo mooi an d' loop met de reedriekerskaomer", zee Marthao.

"Elk meug glieke gern eem is met mester Kroerhof prooten", zee Jan Akkens. "Elk wol glieke gern hebben dat mester is kwam, en je kwammen veul te weineg maank 't volk."[502]

"De menschen hebben mij hier geacht[503] Jan, dat weet ik, en dat zal mij ook niet spoedig vergeten zijn, geloof dat maar gerust hoor!"

"Dan hef mester 't daor toch niet um daon", zee Jaan Akkens.

"Wel nee", zee mester Kroerhof en stund op, waorop ie heur zoo op eenmaol "goeien aovend saom" zee en de deur oet gunk.

"Kom gauw is wer mester", zee Gert Ledeng en Jannao zee:

---

501 Heere (god) nog aantoe.
502 compliment en verwijt tegelijk. Als je een van ons wilt zijn...
503 eer.

“Kom hier dan is vaoker mester, zoolaank as ’t nog duurt heur!”

Pas was mester weg gaon, en was er over zien vertrek nog ’n enkeld woordien spreuken, doe Nabben Jaan ok opstund. Hie braacht de stoel hen bij ’t glas, waor Marthao Ledeng zat, en tikte doe ’t wicht eem met de vinger op d’ aarm en wenkte de kaant op nao de geutendeur[504] toe. Marthao stund op en gunk met.

Doe Jaan en Marthao weg wassen, begunde Jan Akkens wer met Gert Ledeng over de aarfenis en ’t kuraoterschup van Dolf Ret. Gert zee dat hum die zaok tot bliedschup stemde, en dat ze dat now wal tehoop klaor speulen zullen. Daorop zee ie teeg’n zien naober, dat ie ’t al lang weten hadd’ deur meester Kroerhof, en nog wer kwam ’t gesprek op de unnerwiezer, die ze zoo gern in ’t daarp hollen wilt hadden, zoodat Nabben Jaan, die met Marthao op de geut stund, dat heuren kun.

Jaan begunde met Marthao te prooten, maor dee zoo zachies, dat ’t wicht, die nog nao heur vaoder lusterde, dat niet begriepen kun. Ze dee daorum de deur dicht en zee:

“He j’ ’n bezunder bosschup, Jaan?”

“Jao”, zee Jaan, “’n bosschup, Marthao, die ik dei alleeneg doen kan”.

“En wat is dat dan?”

“Dat kan ik in ’n paor woorden zoo niet zekgen, wicht, laot wij… ” En Jaan wees nao de opkaomerdeur toe, waor ie vaoker met Marthao west hadd’.

“Bin j’ hier dan alleeneg um die bosschup kommen, Jaan, of wo j’... ?” vreug Marthao.

“Um die bosschup?” zeg Jaan, “wal zeker, en ok um dei”. En meteen greep ie Marthao an en wol heur umhelzen.

“Maor a’ j’ liever eem op d’ opkaomer wilt, Jaan…”

“Gèrn”, zee Jaan, “hiel gèrn, Marthao. ’t Belang van de zaok is er groot genog toe”.

Marthao namp eem ’n stoel, en Jaan transperteerde al veur heur an teeng de keilertrap umhoog. ’t Wicht beud hum ’n stoel an, waorop Jaan heel verzichteg plaos nam, want op zoo’n opkaomer gef wat bewegeng zoo’n allaarm, en doe muek

504 deur naar het washok.

Marthao nog een stoel, die d'r stun, leeg, en schikte bij hum.

"En wat gef 't neis, Jaan?"

Maor eerst drokte Jaan zien meid zooas ie in 'n tied niet daon hadd', zoodat ze teeng hum zee:

"Wat he j' 't an d' hoed jong en hoe kom 't toch, da j' d'r zoo vlak middel in d' week an komt?"

"Um dei is 'n bliede bosschup te brengen wicht. Ik wol dei nou is wat vertellen van oez' Evertoom en Jeichienmeui".

Marthao lusterde daor nei van op.

"Wat is dat dan toch wal Jaan?"

"Jao Marthao, doe wets wal, dat die d'r zoo veur zint...."

"Nou, en vertel dan maor wieder".

"Er hef hier van daog 'n koets west, Marthao, met twee héren er in."

"Dat heb 'k zien, Jaan. Die eene was de börgemeester jao, die um Dolf Ret kwam."

"En die aander was de notaories, Marthao. Die hef hen oez' Evertoom west. Jeichienmeui was er aaltied zoo veur dat wij wat kregen, umdat ze toch zoo gèrn hebben wil dat wij 't tehoop overlekgt."

"En wat hef die dan bij Evertoom daon?" vrueg Marthao.

"'n Testament maokt wicht. Ik[505] en doe, wij kriegt ieder doezend gulden".

"Nou", zee Marthao en laachte, "zo'n Evertoom is wal te lien."[506]

"Jao, maor 't is Jeichienmeui zien spil[507] mèr as Evertoom zienent. En wij kunt wal op heur plaos[508] kommen te wonen, en as wij 't geld neudeg zint, dan kun wij 't ok wal eerder kriegen as zie weg zint." En hier kreeg Marthao van Jaan 'n drokkert,[509] dat ze zee:

"Bedaord wat jong!"

"Jao wicht, maor zint zukke oompies en meuigies dan niet best?"

---

505 eerste Ik.
506 die kun je er wel bij hebben.
507 bedil, bedoening.
508 boerderij.
509 drukkert op de mond, een kus.

“Dat is nog al betrekkelk, Jaan”.

“Hoe dat zoo? Bin’s doe daor dan niet blied’ met?”

“Ik stel ’t wal op pries, dat ze zoo um mij denkt. Maor ’t hank er van of hoe of ze dat nou tehoop bedoeld hebt.”

“Dat ‘zal ’k dei zekgen, Marthao. Dat geld hebt ze oez maokt en dat krie w’ ok, as zie weg zint. Maor as wij ’t eerder neudeg zint, Marthao… En dat daacht ik, daor kun ’t asmets jao wel nao loopen.[510] Nou mo’s maor zekgen, wicht, hoe of ’s doe over de zaok denks”.

“Jk wil dat liefst in mien eigen vrije keuz’ hollen, jong. Zoo denk ik er over.”[511]

“Jao, maor daor kom ik nou juust um, Marthao. Zekg nou dan maor wat of dien keuz’ is”.

“Of ik dat geld annemen moet of niet, wo j’ zekgen?”

“Jao, en ok veural of ’s doe mien veurstel aannemen wis want dan trouw wij, Marthao, en dan wodd ik boer en doe boerin!”

“Nou, Jaan”, zee Marthao, “kom laoter maor is wèr en heur is of ik boerin wodden wil. Ik wil daorop vot daodelk liefst nog gien beslisseng nemen, heur!”

’n Umsien[512] laoter gunk Jaan weg. Bij ’t scheiden zee ie:

“’k Hebb’ veer maol hen Rielen Riekao west van ’t winter, en die kan lang niet teeng dei tooneelspeulen, maor aans...”[513]

En doe Marthao daorop zweeg, zee ie:

“’t Komp van Kroerhof, Marthao, die hef dei veul te diep in ’t geleuv’, heur. Maor goereiz’, mester! En as doe met hum giets, dan zekg ’k ok van goereiz’ Marthao!” En weg was Jaan.

“O”, zee Jaan in zien eenegheid, “wat zal Jeichienmeui ongemakkelk wezen, as zie dit vernemp.[514] ’k Wol a’k ’t eerder weten hadd’, dat ’t zoo stun. Marthao bij ’t tooneelspul en bij de mester zien boeken over romantische liefde, en Riekao, Rielen Riekao, zal nou mien boerinnegien wodden![515] O, die reedriekerskaomer, wat hef die wat te doen maokt!”

---

510 daar kan het soms/misschien wel op uitdraaien.
511 voor het eerst heldere taal.
512 in een ommezien.
513 ruil ik je in tegen Rielen Riekao.
514 Dus niets over zijn eigen ongemak.
515 Van disse op een frisse, van deie op een nije.

Wat ‘n heid’veld op n zommerdag te anschouwen gaf

Op de grote stille heide spreekt Dolf Ret verstandige woorden. Gert Ledeng brengt meester Kroerhof naar Assen om vandaar de boot naar Meppel te nemen. De gebeurtenissen passeren opnieuw de revue. De zwijgcultuur nogmaals verwoord.

“Dolf, wil j’ now daor an de rechterkaant van de koppel langs gaon en zetten de schaop zooveul dis kaant an dat ze daor niet bij dat veen langs komt?” zee Albert Feikens teeng zien aole meeheuër[516] doe ze op ’n keer met de koppel schaop veur in ’t veld wassen.

Dolf was ’n gewillege meeheuër, dat zee Albert aaltied. In de eerste tied doe Dolf met gaon hadd’, doe hadd’ Albert hum nog wal is wiesmaokt,[517] dat e’ hier of daor nog wal is aachter ’n klein koppelden van ’n honderd of drie scheper wodden kun, en doe hadd’ d’ aolde daor ok wal wat van leuven wilt. Maor aal zachies an was dat veraanderd en laoter zee Dolf:

“Now dat zoowat vaast stiet Albert, dat ik aaltied hier in ’t daarp blieven en misschien bij Jan Akkens an mien enn’ kommen kan, och nee, now steur ik mij maor an gien scheperderij mer, want ik zul dat ’s winters jao niet lien kunnen.”[518]

Maor met Albert nao ’t veld in gaon, nee, dat hadd’ Dolf niet laoten wilt doe Jan Akkens hum vraogd hadd’ of ie ok liever vrij wezen wol. Hie zee maor, dat ie now nog is ’n betrekkeng hadd’ die ie van zien leven nog aans niet had hadd’, en dat ie

516 collega hoeder.
517 traditionele plagerijen tegenover afwijkende karakters.
518 kunnen verdragen.

er toch wat met verdiende, al was 't niet veul. En bij Albert op 't roeme veld, daor meug ie gern wezen. As ze dan is bij plakgenstikkers[519] en zöddenstikkers kwammen, dan proott' ie aal maor vort, en telde heur de hoopen plakgen is, en wus persies van d' een plakgenstikker an d' aander te vertellen hoe veul hoopen ze al lös hadden en of ze 't dagwaark doen kunnen. En as Reiner Akkens of Jan Akkens in 't veld wassen, dan luet Albert Feikens hum wal is eem loopen, en dan vleide Dolf de plakgen in hoopen um heur te helpen dat ze 't dagwaark kregen.

Aachter bij d'es was 'n bossien, daor Albert en Dolf aaltied wer bij n' kaander kwammen as Albert hum d'r niks van zegd hadd'. Aans gebeurde 't ok wal is dat Albert zee:

"Laot ze maor veuroet schieten Dolf tot hen bij de Langgroep of bij de Baorheugd, en dan waacht mij daor maor op heur."

Maor now wassen ze niet wieder as aachter bij d' hoek van d' es, doe ze al wer tehoop an de proot wassen. Albert zat op 'n plakgenhoop te breiden,[520] doe Dolf bij hum kwam en op zien gewone wiez' van prooten begunde:

"Daor gin is 'n boer die 'n voor[521] plakgen haold hef en ie zit er boven op. Wel zul dat wezen?"

"Dat is Jan Nabbenkien dunkt mij", zee Albert Feikens, "tenminsen ik hebb' mij verbeeld dat 't heur perd' zint."

"'k Leuv' wal da's gliek he's scheper, want hie lat de perd de kop zoo opdraogen[522] en dat döt Jaan nog wal is."

"Jaan wil er now moed in hebben Dolf, want Jaan wil jao trouwen. Maor zien perd hueft niet veur de wasschupswaogen",[523] voegt Albert Feikens er an toe.

"Jaan krig Rielen Riekao now scheper. Ha's dat wal daacht?"

"Dat zul m' vroeger niet denken Dolf he? Maor Jaan hef de mooiste bloem oet 't daarp niet kriegen kunt."

"'k Hebb' 't aaltied jao al zegd scheper en 't wicht hef 't hum

519 plaggen- en zodenstekers. Om in de schaapstal als bodem te fungeren en later weer samen met mest uit de stal om het land te bemesten.
520 breien.
521 voer, een kar vol.
522 gestrekte hals? Ken de boer aan het paard.
523 bruiloftswagen.

vleen winter jao al hardop toezegd daor aal 't volk bij was."

"Wat?" vrueg Albert neisgiereg, "daor aal 't volk bij was? Waor was dat dan Dolf?"

"Doe was 't er zölf ok jao bij scheper, 't Was jao op Gert Rouwels zien opkaomer doe ze an 't speulen wassen."

Albert prakkezeerde, maor daor wus ie niet mer van.

"Now scheper", zee Dolf, "as doe 't niet mer wets, dan zal 'k dei zekgen." En Dolf gunk naost Albert op de plakgenhoop zitten, waorop de scheper met 't breien ophöld en lusterde unnerwiel Dolf vertelde:

"Wets niet mer scheper dat er drie wassen die van heur oom mester Kroerhof 'n aarfenis hebben zullen as een van heur trouwde? En doe zee Jaan dat ie wal trouwen wol as ie zoo eene kriegen kun as die aole vrouw, die zooveul as heur moeder was, en dat was Marthao jao. Wat kreeg'ie doe 'n of jacht dat e hen zien nicht gaon zul, en wat zee Marthao hum 't jao bolt weg óf!"

"Jao", zee Albert Feikens, "maor dat was kemelie[524] speulen."

"Maor de mensken begrepen 't wal scheper, dat he 'k wal vemeumen."

"Jaan was aaltied bang dat mester Kroerhof hum kwaod dee, maor die is now weg", zee de scheper, unnerwiel ie de schaopkoppel is naokeek.

Daor zee Dolf weineg op, waornao Albert zee:

"En zul 't waor wezen, Dolf, dat Marthao nou met de knecht[525] toeholt?"

"'k Weett' niet", zee Dolf en keek ok de schaop is nao.

"Mester Kroerhof kan er asmets ok nog wal an schrieven, en nog wal is wèrkommen willen", zee Albert Feikens.

Dolf zee daor niet veul op en keek over de vlakte. Albert Feikens keek ok is wèr en zee, unnerwiel ie d' hooz',[526] waor ie an breidde, wat terechthöng:

"Wat veur waogen komp daor gin dan toe 't daarp oetzetten?"

"Daor hebb' ik ok al eem nao keken scheper", zee Dolf. "Die

524 comedie.
525 verkering heeft met Reiner?
526 kous.

pèrd schiet wal aoreg vinnig op. 't Is misschien 'n boer, die hier of daor met de pèrd hen d' hingst west hef."[527]

Albert keek wèr op en zee:

"'t Zint pèrd' oet oez' daarp en a' 'k 't wal hebb', dan zint 't Gèrt Ledeng zienent, Dolf."

Zie keken en de waogen naoderde. Mettertied kunnen ze dudelk zien, dat er twee in zatten en dat braacht heur op 't denkbeeld, dat 't misschien Gèrt Ledeng was, die mester Kroerhof wegbrengen wol.

"Dat moe w' is naoder weten", zee de scheper en zettd' zien koers nao de weg toe. Dolf Ret stapte teeng hum deur en de scheper zien honden volgden.

"Daorgin moet wij op an, Dolf, waor de weg zuk 'n beetien dis kant op dreit, en daor kun wij op 'n makkelsten kommen teeng dat de waogen er is."

Albert en Dolf gungen bij de weg in 'tveld zitten en waachten heur op. Gèrt Ledeng ruep heur goeien dag toe en mester Kroerhof begunde al te prooten. Op eenmaol sprunk de mester toe de waogen oet en zee:

"De tijd van vertrekken is gekomen schepers. Hoe gaat het Ret, bevalt het leven op de heide wat?"

"O, jao wal mester, ik en Albert zint daogs met pleizeer tehoop aachter de schaop."

"Nu, dan hoop ik dat het je ook in 't vervolg goed mag gaan, oude man, en dat je nog wat genot moogt hebben van je leven".

Mester gaf Dolf daorop de haand. Dolf zee:

"dat hoop ik ok, mester, maor o jong, wat spiet mij 't… "

Wieder kwam Dolf niet. Albert Feikens zee:

"Jao mester, daor wil nog wat bemeuieng over kommen da w' je kwiet zint, maor 'k hoop ok dat 't je goed giet!"

Kroerhof gaf heur aal beidd' d' haand tot ofscheid en Dolf zee:

"'t Is niet zegd, mester, da w' mekaor nou ooit wèr te zien kriegt!"

Kroerhof begunde 't zuk ok umtrent an te trekken, want 't was waor wat Dolf zee, maor ie höld zuk kras en zee:

527 ter dekking.

"O Dolf, je moet er nog maar een jaar of vijftien blijven, en ik kom ook nog wel eens weer overstappen, hoor!"

Kroerhof wol wèr in de waogen stappen, en krek was Nabben Jaan teeng heur met 't voor plakgen,[528] daor ie bovenop zat. Jaan höld ok jao eem stil, en doe Kroerhof hum de haand gaf, keek Jaan op de scheper en Dolf Ret, en zee:

"O jao, maor de mester komp gauw is wèrum volk, van 't winter nog wal. Wij verneemt nog wal is wat wèr van 'n kaander, niewaor mester?"

"Dat zou ik ook wel denken", zee mester. "Allemaal het beste hoor!" Ie nikte nog eem met 't heufd, waorop Ledeng zien pèrd' wèr reur weuren. Nabben Jaan muek ok bewegeng met de leide um de perd' an te zetten en zee:

"'t Winter mester, as er is wèr speuld wodt, dan kom je is wèr!"

"Jao, jonkien", zee Dolf Ret, "je kemeliespeulen zal nou zo mooi niet wèr gaon!"

Albert en Dolf gungen now wèr de schaop nao.[529] Nabben Jaan reed nao hoes toe en de waogen van Gèrt Ledeng schikte aoreg op en was in 'n oogenblik al 'n heel end' weg.

"Dolf Ret was nog al andaon, mester", zee Ledeng, doe ze 'n endien ree'n hadden, "'d Aole kreeg nog traonen in d' oogen."

"Ja", zee Kroerhof, "die man daar heb ik altijd medelijden[530] mee, want hij heeft een veelbewogen en tevens leerrijk leven achter zich. En die man zal wel al veel ontnomen zijn, dat hem lief en dierbaar was, en die heeft voor zich zelf niet zooveel aan het leven als wij daaraan hebben."

"Da's waor mester," zee Gèrt, en keek Kroerhof liek in d' oogen, waorop ie zee: "Maor mester, waorum he 'j d'r now einliek toe besleuten um weg te gaon?"

"Waarom?" zee Kroerhof, en scheen zuk te bedenken of ie 't zekgen wol of niet. "Als ik minder gelukkig geweest ware bij het oprichten van de rederijkerskamer alhier, of als die nooit tot stand gekomen ware, dan zou ik misschien gebleven zijn."

528 lading plaggen op de kar.
529 achterna.
530 medelijden, spijt, schuldgevoel...

"Jao," zee Gert, "maor da's jao aoreg. Ik kan niet weten hoe dat die kaomer d'r oorzaok van west hef, dat 't niet goed giet. Ik bin er zöls wal zoowat lid met van en ik weet jao van niks."

Kroerhof laachte doe zoo'n beetien en zee:

"Ja Geert, als een andere boer uit het dorp mij weggebracht had, waar ik een goed mee bevriend was, dan zou ik dien het misschien zeggen."

"Dan wil je mij 't niet zekgen mester van oez' Marthao, dat begriep 'k wal."

"Zij mag niet weten, dat zij de oorzaak er van is," zee mester.

"'k Hebb' 't zölfde wal daacht," zee Gert, "maor 'k hebb' 't nooit zegd."[531]

"Indien ik mij zelf niet eenigermate had kunnen beheerschen," zee Kroerhof, "dan was ik niet zoo spoedig weggegaan. Maar mijn acte van hoofdonderwijzer, mijn' studie, mijn toekomst En dan van den anderen kant dacht ik jou er niet om te mogen vragen, om je dochter aan een onderwijzer te geven."

"Jao," zee Gèrt, "as ik maor mèr kinner hadd', dan hadd' ik je Marthao wel toe wilt. Maor as ik gien jonge boer in hoes krieg, dan zal ik laoter, as ik en mien vrouw aold zint, de boerkerij an kaant gooien moeten en dat kan niet, zoo roem zint de bestaonsmiddels nog niet."[532]

"Toen ik vernam, dat Jan Nabben naar je dochter vrijde, heb ik mij voortdurend op den achtergrond gehouden," zee mester.

"Daor heb 'j je verstaandeg in hollen, Kroerhof, maor um Nabben Jaan had 'j 't wal deurgaon laoten kunt, want die krig oez' Marthao niet. Is mij dat ok 'n kérel[533] um laoter boer op zuk zöls te wezen?"

"Toch hoop ik binnenkort te vernemen, dat Martha verloofd is."

"Och meester, maor oez' Marthao hef de tied now nog wal. Ik bin er nog niks veur, dat ze zoo gauw trouwt."

"Maar er wordt immers gezegd, dat zij de "mooiste bloem van het dorp" is en dezulken worden doorgaans wel het eerst

531 zwijgcuultuur.
532 geld.
533 Is mij dat ok.... verontwaardiging. Afkeuring.

gezocht. Ik voor mij hoop maar, dat ik spoedig met haar engagement in kennis zal worden gesteld."

Zoo kwammen Gert Ledeng en de meester in drok gesprek al gauw wat veuroet, want eis[534] er belangrieke gesprekken hollen wordt, dan valt de weg vaok kort. Gert Ledeng braacht Kroerhof hen 'n daarp, dat mèr in de veurrechten van 't verkeer met aander deelen van 't laand deelde, en waor Kroerhof met zien spullen dus opneumen en vervoerd wodden kun. Doe Gert hum met zien goed bij de snik[535] braacht hadd', en ze in 'n haarbaargien nog 'n oogenblikkien pleisterden, waor er 'n hartel'k ofscheid volgde, mussen ze, unner beloften van mekaor te zullen schrieven hoe 't heur gunk, van 'n kaander.

Mester Kroerhof vertrok die dag nog nao Meppelt en Gert Ledeng gunk wèr nao 't oostel'k Drenth hen in. 's Aovens, doe de schaop kwammen, stun er veur Gert Ledengs baander nog de linnenwaogen[536] as 'n teeken, dat Gert er oet west hadd'. Doe Dolf Ret bij hoes kwam zee ie teeng Jan Akkens, dat Gert Ledeng van daog een van de beste börgers van 't daarp wegbraacht hadd'.

En dat mester Kroerhof zien plaos veur goed leeg was, bleek al heel gauw, want in plaos van tweemaol hadden de kinner now maor eenmaol op 'n dag school en dat nog wal op ongelegen uren deur 'n aander mester oet die gemeente, 't Was in de zömmer. 't Schoolverzuum nam toe en er wassen verscheiden aolders, die zeed'n, dat ze heur kinder d'r veur de winter niet wèr hen stuurden, want dan zullen ze zeker wal 'n neie mester wèr hebben. Ok de reedriekerskaomer Helmstad, die aans um de drie week in de zömmer en um de veertien daog' in de winter vergaoderde, vergaoderde now hielndal niet. 't Waachtte alles op de komst van de onbekende, die Kroerhof vervangen zul.

534 als, eens.
535 boot. Vervoer over water.
536 huif van linnen.

Veur en op ‘t feest van ‘n eersten april

Geen betere meester dan Frederik Kroerhof, vooral nadat hij is vertrokken. Zijn opvolger - Van Dongel, aan de naam te zien wellicht uit Noord-Brabant - kan niet aan Kroerhof tippen. De opvolger vertrekt na zes jaar. Na een halfjaar zonder dorpsonderwijzer komt Kroerhof terug, met vrouw Kroerhof. Het paar trekt in bij Nabben Jaan en Rielen Riekao. Marthao is getrouwd met Reiner Akkens, de boerenknecht is goedgekeurd nu de ouders van geld voor de oude dag verzekerd zijn via de erfenis van Dolf Ret.
Na het kinderfeest op 1 april is er toneel. Na het toneel gaan de mannen naar huis. De dames Marthao, vrouw Kroerhof en Riekao borrelen na. ‘Net alsof we weer jong en ongetrouwd zijn.’ Een mooi kransje en Marthao sluit af met: ok wal gelukkeg.

In verschillende daarpen en buurten waor schoelen zint. weur in ‘tveurjaor van 1872 toebereideng maokt veur ’n feest op ’n eersten April, want ’t was doe jao driehonderd jaor leên dat de Briel inneumen was deur de Waotergeuzen.[537]

Unner de boerenlue van vrogger tied wassen de umstandegheden van de oorlog, die tachentig jaor duurd hef, niet in bezunderheden bekend, maor dit wussen ze umtrent aalmaol, want ieder kende umtrent spreukien: “Op den eersten April, verloor Alvao zien bril.” De daotem van dei gebeurtenis was ’t volk dus beter bekend as ’t jaor waorin dat plaos had hadd’.

In ’t daarp waor Gèrt Ledeng woonde, zul er, zoo ‘t scheen, van ’n Aprilfeest wal niet wodden, want er was daor sund

537 Na 1572 Den Briel als woordgrap met bril.

Lichtmissen[538] wèr hielndal gien mester, krek zoo as 't ok was doe mester Kroerhof vertrokken was. De opvolger van Kroerhof, mester Jan van Dongel, hadd' nao zoowat zesjaorege dienst, ok 't daarp verlaoten, um op 'n aander stee hooger traktement te kriegen, waortoe zien hoofdunnerwiezersakte, die ie in de tied kregen hadd', dat ie hier in 't daarp was, hum in staot stelde. Van Dongel hadd' dus vrij wat langer as Kroerhof er west en hadd' er ok vrij goed unnerwies geven. Veural de jongs, die 't langst hen de school gaon hadden, pochten over hum, want die maor anleg bezat um te léren, kun bij hum terecht. Maor um degenen, die wat aachterliek bleven, te helpen dat ze met kwammen, zooas Kroerhof dat daon hadd', en um zuk veur allerhande goeie dingen in de bres te smieten, nee, dat dee van Dongel niet. In de schoel deelde ie zien gaoven oet, en gaf 't an 't lot over wat er van terecht kwamp, en boeten de school steurde ie zuk naargens mèr an, as an zien studie. Enkeld'n zeed'n dat van Dongel zuk liever meneer as mester nuemen luet, en as ze d'r van vernammen, dat ie solsiteerde, dan luet heur dat heel koel, of ze zeed'n:

"Oes mester Kroerhof, dat was 'n aander kérel;[539] die solsiteerde en zee d'r gien mensk wat van. Maor dissen vertelt 't ieder reis dat ie weg wil!"

Van de reedriekerskaomer Helmstad was van Dongel lid van. Maor 'n lid as mester Kroerhof zul ie nooit wodden, want in 't bestuur wol ie niet in, met 't oetzueken van stukken kun ie zuk niet met bemuien, en as er speuld wodden zul, dan wol ie gèrn een van de makkelste rollen hebben. 't Hinderde hum aans te veul in zien studies, zee ie dan. Maor de boeren jongs zeed'n:

"Mus dat ok wat wezen veur zo'n mester? As hum dat nog te veul meuite kost um 'n goeie rol te léren, dan kan ie misschien aans ok niet veul."

En as er dan wèr 'n solsietaosie mislukte, dan herhuelen ze dat is wèr.

Ennegenlesten was 't van Dongel lukt weg te kommen, en

538 op 2 februari Maria Lichtmis. Christelijke feestdag.
539 traditie: vergelijken met een ander.

doe de boeren 't heurden, dat ie vertrok, leut heur dat koel.[540] Ze hadden 't lang genog weten dat ie weg wol en 't was hum vaok genog mislukt, zoodat 't nou dan wal is wezen meug, aans dan kunnen ze hum d'r aal zien levent wal hollen en dat kun ok wat wodden, want de man was nog jonk, en as ie nou is aold weur, dan kun ie nog wal minder wezen as meester Helmstad in zien tied west hadd'.

In de eerste vergaodereng van reedriekers, die er nao van Dongel zien vertrek[541] hollen weur, kwam de mester zien holleng gedurende de tied die ie er west hadd', ter spraok. Men kun is zien hoe verschillend of de invloed was, die de unnerwiezers op daarpstoestanden kunnen oefenen.

"As van Dongel er vot nao aol Helmstad kommen was, dan zul er nooit 'n reedriekerskaomer Helmstad kommen hebben", zee Rielen Mans, die presendent was.

"De mester hadd' de kaomer schao daon", zee Gèrt Rouwels, "want zie hadden an hum as mester aaltied mèr gezag toekend, en van hum mèr verwaacht as van aander'n, dat ie dan nao Gèrt zien meening ok wal verplicht was, en hie hadd' zuk toch aaltied zoo onverschilleg hollen in dat alles as 't maor kun."

"Wij wilt hopen, dat 't nou wer beter wod", zee Wilm Dooleng, de schoemaoker, "en dat wy gauw 'n aander mester wèr kriegt, want veur de jeugd is 't wal neudeg."

"Maor wy zint er dit winter al zunner", zee Reiner Akkens, die nou ok lid wodden was, "en veur April of Mei krie w' gienen wèr."

"Jao en met 1 April kriegt aander kinner schoolfeest en oez' kinner hier in 't daarp kriegt niks", zee Litten Rieks, die verscheiden kinner unner zien femilie telde, "en dat spiet my om die kinner."

"Maor dan moet wij begunnen met 'n schoelfeest op touw te zetten", zee Reiner Akkens, die in Gert Ledengs hoes trouwd was met Marthao. "Oez' vaoder hef dat al is 'n paor maol zoo zegd."

Dat leek aal de leden goed toe en ze zeed'n dat 't jammer was

540 Nederlandse zegswijze.
541 Achteraf verhalen vertellen.

dat Gert Ledeng zöls niet met kommen was.

"Vaoder wil dat zoo staark niet drieven umdat wy zöls nog gien kinner zoo wied hen hebt", zee Reiner.

Op veurstel van Gert Rouwels weur d'r besleuten um daodelk Gert Ledeng te haolen en dan met hum te overlekgen. 'n Klein half uur laoter zat Gert al by de reedriekers, en weur d'r wied en bried over 'n kinnerfeest rezelveerd. Gert Ledeng stelde 't zoo veur: de leden van Helmstad kunnen met mekaor de order op 'n schoolfeest wal handhaoven. As ze maor rond gungen, dan was er wal geld veur 't feest te kriegen, en ok wal melk um sukkelao te koken.[542] Ze kunnen de kinner 'n maol of twee deur 't daarp wandeln laoten en dan heur ieder 'n stukkien koek met 'n stoetien en 'n mooi schiller of 'n boekien geven. Of wollen ze met de kinder oet rien, dan wollen de boeren toch zeker wal anspannen. 't Feest kun op naomiddag gevn wodden, want 't was krek Paoschenmaondag, en dan kun ieder 't wal waachten.

't Veurstel van Gert weur zoo gunsteg ontvangen, dat ze d'r aalmaol an toe wassen, um met te waarken zooveul as 't kon. Een bezwaor dee zuk er nog veur op, en dat was 't lerren van liedies veur 't feest. Maor ok dat was niet zoo slim, want "Wien Neerlands bloed"[543] en "Wij leven vrij"[544] kenden de kinner wal. Dan ha' j' 't "Vlakglied" van Heije,[545] ok wal bekend en geschikt um te zingen, en desnoods kunnen ze

542 chocolademelk.
543 Wien Neêrlands bloed, gecomponeerd door Johann Wilhelm Wilms (1772-1847) op een gedicht van Hendrik Tollens (1780-1856), was het officiële volkslied van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden tussen 1817 en 1832 en later van het Koninkrijk der Nederlanden tussen 1832 en 1932.
544 Brand, J. (auteur)
wij leven vrij wij leven blij / op neerlands dierbren grond-ont
www.liederenbank.nl
545 Jan Pieter Heije 1885. (eerste strofe.) dbnl.org
Vlaggelied.
o Schittrende kleuren van Nederlands vlag,
Wat wappert gij fier langs den vloed:
Hoe klopt ons het harte van vreugd en ontzag
Wanneer het uw banen begroet!
Ontplooi u, waai uit nu bij nacht en bij dag,
Gij blijft ons het Teeken, o heilige Vlag,
Van Trouw en van Vroomheid en Moed!

’t “Herrengslied”[546] ok wal zingen. En vervolgens zul een of aander mester wal zoo goed willen wezen heur ’n stuk of wat feestliedies te sturen as ze d’r maor um vruegen. En zoo kregen ze dat aalmaol wal klaor.

Maor ’t plan hadd’ ok zoowat half bestaon, um met Paoschenmaondagaovend veurstelleng te geven. As ze ok nog rollen lerren zullen, dan weur ’t al wat bezwaorlk. Toch weur d’r van verschillende kaanten op an drungen um daor met te laoten deur gaon, want as er schoolfeest was, dan was ’t volk eenmaol bij mekaor, en dan kun ’t mooi wodden.

„A’ w’ is ’n paor niet al te groote stukkies nammen”, zee Reiner Akkens, “die wij in goed aanderhalf uur ofspeulen kunnen… ”

“Dan zul ik er haard veur wezen”, zee Rielen Mans, de presendent.

“Daor bint wal van die stukkies, waor maor ’n man veer viev’ in optreen heuf en die zoo in één bedrief ofloopt, en zukken kun wij genog twee lerren”, zee Wilm Dooleng, de schoemaoker.

Er weur alzoo besleuten um ok nog ’n klein veurstellenkien te geven. Met ’n week zullen ze wer vergaodern um de stukken te bepaolen dii ze speulen wollen, dat wal kun, umdat ze vrogger al verscheiden mooi stukkies lezen hadden die nog niet opvoerd wassen. In d’ aander week woll’n ze dan ’n umgaank doen um geld veur ’t feest, en over veertien daog wollen ze dan ’s Zundagsaovens van veer tot vief uur de schoolkinner bij mekaor hebben um te zingen. Zoo weur alles in die vergaodereng bepaold.

Doe ze de rondgaank um geld dee’n bleek ’t dat aal de ingezeten ’t er goed met eens wassen, dat er feest kommen zul. Ze teekenden zoo goed, dat er van alles genog kommen kun, en doe de umgaank hollen en ’t geld, dat ze vort daodelk op heulen, bij Gert Ledeng in bewaoreng braacht was, doe kwam er nog ’n brief van de börgemeester, waorin die verklaorde, dat

546 En wat dies meer zij! Hoort het vroege morgenkrieken
Niet vaak ‘t Wilhelmus of het nieuwe-haringlied,
dbnl.org

ie ’t zoo best keurde dat ze de schoeljeugd niet vergatten, en dat ze, as ’t geval was dat er gien geld genog kommen kun, dan wal wat oet de gemeentekas kunnen kriegen, want in die tied, dat er gien mester was, weur d’r ok wat an mesters traktement beschoonegd. Dan vervolgens luet de börgemeester heur weten, dat as ze teeng den eersten April gien mester wer hadden, er veur zörgd zul worden, dat een van d’ aander mesters heur dan behölpzaom was, en dat die ok wal kommen kun de liedies te lerren. Maor hie hoopte dat de plaos teeng die tied “ten genoegen van de ingezetenen” wer vervuld meug wezen.

“As meneer dat zoo hoopte”, zeed’n d’r lue, “dan mus er ok toch eenege kaans bestaon.”

En heur börgemeester was ’n man, die niet veul veuroet zee, aans kun hie heur ok jao wal weten laoten wel of aal solsiteerden veur de betrekkeng. Maor er was veraandreng kommen in die zaok, waordeur de school tot ’n heufdschool verklaord was en er mus dus ’n mester wezen met ’n heufdacte, zooas er tot nou toe nooit west hadd’. ’t Traktement weur daordeur verhoogd en er hadd’ ’n vergeliekend exaomen plaos. Bij dat exaomen weur ’t openbaor, wel of er veur solsiteerden en wat ’t belang bij dat exaomen niet weineg verhoogde, was dat Frederik Kroerhof er ok an deelnam. En doe Kroerhof met op de veurdraacht kwamp, was zien benuemeng zoo goed as zeker.

Zoo kwam dan nao enkele daogen het belangriek en zoo gewenschte bericht, dat Kroerhof, die de heufdonderwiezersacte bezat en ’n getrouwd man was, deur de raod as heur mester benuemd was.

Een paor daogen veur ’t exaomen hadd’ Gèrt Ledeng ’n brief hen Kroerhof schreven met verzuek um ’n stuk of wat liedies veur ’t feest van 1 April over te sturen. Die liedies bleven ’n paor daog’ langer oet as ze verwaacht weuren , maor doe ze kwammen, was er ‘n brief bij, waorin Kroerhof schreef, dat ie de benuemeng annamp en met 1 April wèr bij heur hoopte te wezen. Ok vrueg ie an Gèrt Ledeng um veur hum ’n woneng te huren, en hie hoopte dat dat lukte. Dun wol ie dus teeng Paoschen kommen, en zöls de leideng van ’t schoolfeest op zuk nemen.

Gèrt Ledeng en Reiner Akkens prakkezeerden al gauw eem is rond waor of ’n geschikte woneng was. Maor die was er meuiliek te vinden. Ze vunden er krek één gelegenheid. ’t Was in de kaomer waor Evert Akken en Jeichien vrogger in woond hadden, an ’t hoes van Ontengs, die ok vertrokken wassen, want nou woonden Nabben Jaan en zien vrouw Rielen Riekao daorin. Gèrt Ledeng gunk er um hen, en kreeg ten antwoord, dat, as mester Kroerhof de benuemeng anneumen hadd’, dan kun ie in heur kaomer wonen. Jaan was er eerst nog niet zoo goed an toe en zee, dat, as er nog is wèr heel beste rokgenjaoren kwammen, dan kunnen zie d’r aaltied rokg in zetten, maor Riekao zee, zoowied was ’t nog niet, want zie hadden de boerkerij ok lang zoo groot niet as Ontengs.

’s Zaoterdagsmörgens in 30 Mèrt in twee’n zeuventeg, gungen er drie waogens aachter ’n kaander an over ’t veld hen Assen, um mester Kroerhof en zien goed op te haolen. ’t Goed was Vrijdagsaovens al met de snik kommen, en mester en zien vrouw kwammen um ’n uur of elven met de spoor. Doe de trein an kwam, wassen twee waogens al belaoden en er stunnen drie boeren, Gèrt Ledeng, Nabben Jaan en Gèrt Rouwels, bij ’t spoor, um heur op te waachten. De trein kwam en Kroerhof stund veur de boeren en zee:

“Eindelijk zien de oude vrienden elkaar toch eens weer!”

“En wij wilt hopen dat ’t nou veur ’n lange tied is, mester”, zee Gèrt Ledeng, naodat ze mekaor nao de gezondheid vraogd hadden. Doe mussen de boeren kennes maoken met vrouw Kroerhof, die vot heel vlukg reneerde, waorop de mester zee:

“En wij zullen nu voortaan onder één dak wonen, Nabben, niet waar? Dit is de huisheer, vrouw!”

“Jao mester en vrouw, en ik zekg ok zooas Gèrt zooeem zee: wij wilt hopen dat ’t maor laank van duur is”, zee Jaan.

“Wij hebt de kaomer al hielndal schoon maokt, al stroo in d’ bedden daon en alles in order maokt, mester. Daor was mien vrouw zoo op verstaon.”

Naodat ze nog ’n klein toertien pleisterd hadden, gunk de reiz’ an, um nao hoes te kommen, ’t Wèr was hiel mooi, de pèrd’ wassen drok hen hoes en um ’n uur of veer stunnen

de waogens met goed al in Nabben Jaan zien hof, en wassen Kroerhof en zien vrouw al arriveerd.

'n Heel koppel schoolkinner stunnen er bij 't hek daor de waogens inmussen, um dat lös te dreien, en aal kinder keken neisgiereg in Gèrt Ledeng zien linnenwaogen um de mester te zien. Er wassen er nog bij, die d'r 'n beetien van wussen, maor t' wassen maor enkelden, want die now in 't leste van de schoeltied wassen, die gungen er doe pas hen. Maor de jongs hollen aolmaol heur petten in de hoogte en ruepen van "hoera!" doe ze d'r wassen, zooas Rielen Mans heur dat besteld hadd'.

In donkeraovend gunk Reiner Akkens op verzuek van zien hoesgenooten hen mester Kroerhof, um mester en de vrouw d' aanderdaogsnaomiddags op vesiet te neugen. Doe Reiner 't hofhekkien ingunk, stund Dolf Ret daor stil en eendaoreg hen. Reiner zee:

"Wat mo's doe hier, Dolf?"

"Och Reiner", zee Dolf, "ik wol hen Kroerhof, um da 'k er nao verlang um hum is wèr te spreken, maor ik hebb' mij bedaacht en loop er now niet zoo hen, want wat zal mester zien vrouw d'r wal van denken as ik daor zoo maor ankom? En now wol 'k eem is waachten of de mester bijgeval ok is eem boeten komp, en dan wol 'k nao hum toe gaon."

"Koman Dolf", zee Reiner, "gao maor met mij d'r hen."

En met heur beident tradden ze de kaomer binnen. Naodat de kennis maokt was, vertelde Reiner eerst wat zien bosschup was en doe, hoe ie Dolf daor antröffen en hum metneumen hadd'.

"Jao mester", zee Dolf, "'k hadd' zo'n verlangst um dei is wèr te zien en ik was zoo neisgiereg da'k… "

"Dat je hier heen wilde en niet durfde, Dolf", zee mester. "Maar je moogt hier wel komen, hoor! Ik heb nooit kwaad over je gedacht."

"Dat he's ok niet mester, o nee, dat wee'k aalmaol nog wal en daorum stelde ik ok nog wal belang. Maor dien vrouw ken ik niet zoo goed."

"Wel nee, die ken je niet, maar ik wil hopen, dat je die ook

zult leeren kennen en dat die kennismaking je niet tegenvalt."

Vrouw Kroerhof begunde doe ok wat met d' aole man te reneeren, want ze hadd' jao wal is wat van hum heurd.

Ze vrueg hoe aold of ie was en of ie aaltied nog goed gezond was en of hie die man was, die veur eenege jaoren zo'n mooie aarfenis kregen hadd', en zoo mèr. Dolf was boetengewoon ingenuemen met die belangstelling en zee:

"Now mester, ik heur wad doe he's 'n vrouw kregen, die hier dunkt mij wal maank 't boerenvolk wesen kam, want ze is jao zoo vlukg!"

Kroerhof laachte d'r wat um, waorop Dolf wieder gunk:

"As doe hier maor is wat bekend wodden bins in 't daarp, dan luef 'k, dat dei 't hier wal bevallen zal vrouw. Doe mo's maor is bij Reiner zien vrouw wesen, die kaïn ok praoten en reneeren! O mensk, Marthao die kan zoo met mensken umgaon!"

En daorop luep Dolf weg. Ze zeed'n dat ie nog maor eem is blieven zul, maor nee, dat wol ie niet .Dolf zee:

"'k Hebb' dei now jao spreuken, mester, en 'k hebb' dien vrouw ok jao zien. Now gao 'k weg. Laoter spreek wij mekaor is wèr!"

"'t Is een geluk voor dien oude, dat hij bij je ouders zoo goed thuis is Reinder, zee mester Kroerhof, doe Dolf weg was.

"Dat is 't ok mester", zee Reiner, "maor 't is veur oez volk ok 'n geluk, dat ze hum neumen hebt, want ze hebt 't goed met hum deur die arfenis, die hum nog al wat opkomsten anbrenk."

Er weur zoo over een en aander nog al eem is wat vortreneerd, waorvan 't slot was, dat ze beloofden um mörgennaomiddag bij Ledeng te kommen.

Doe Reiner vertrokken was, muek Kroerhof 't zien vrouw nog is goed dudel'k hoe Jan Akkens deur aole Ret op de kloeten kommen was,[547] en vertelde, dat Reiner vrogger nooit bij Marthao gaon was, umdat ie misschien daacht hadd', dat er veur hum, de aarbeiderszeun, gien kaans van slaogen was. Maor deur Dolf en zien aarfenis was Jan Akkens 'n stuk manl'ker wodden en hadd' zien zeun moed kregen um op Marthao, de bloem van 't daarp, lös te gaon, dat hum zoo

547 Op de kluiten gekomen. Succes behaald. Een plek op aarde veroverd.

mooi lukt was. Zoodoend' was Reiner now in 'n walgestelde boerenhoesholleng raokt, in plaos, dat ie aans ok as aarbeider krek as vrogger zien vaoder, 't brood verdienen moeten hadd'.

Op de naomiddag van de tweede Paoschdag kuierden mester Kroerhof en Reiner Akkens de straot langs, en kwammen vrouw Kroerhof en Marthao Ledeng er 'n klein endien aachteran. 't Gunk regelrecht nao de school toe. Doe ze daor kwammen, stunnen aal de kinner in drie riegels veur de schoel langs, de kleinsten stunnen veuren de grootsten aachteran. Op de beid' enn' en achter de kinner langs stunnen de leden van "Helmstad". Zoodrao ze Kroerhof zaggen ankommen begunden ze 'n soort welkomslied te zingen, waortoe de leden van de kaomer, die dat liedien ok lèrd hadden, heur best met zungen.

Naodat ze drie coupletten oetzungen hadden, begunde Rielen Mans, presendent van de kaomer, 'n klein anspraokien te maoken, waorin ie an Kroerhof het gezag en de leideng van 't feest overdrueg. Kroerhof bedankte de leden van "Helmstad" veur de meuite die ze daon hadden, um de kinner 'n feest te bereiden, en zoo de herinnering an de belangrieke feiten oet de vaoderlandsche geschiedenis wakker te hollen. Daorop komdeerde de meester de kinner um in volgorde drie an drie naost mekaor te gaon, want bij twee'n weur de riegel[548] te laank.

Unner geleide van de mester en de reedriekers kuierden ze doe nao 't aander enn* van 't daarp hen in. 't Gezang klunk over de straot en aal 't volk stun er nao te kieken. Op 't aander enn' van 't daarp, vlak veur "Reismanslust" van Gèrt Rouwels, stunnen er tien linn'waogens klaor, waor aal de schoelkinner in kwammen. Doe weur d'r 'n pleizeerrid daon nao de heufdplaos van de gemeente, waor ze ok feest hadden. De schoolkinner van die plaos waachtte heur boeten 't loeg op en de heele koppel muek doe an mekaor gesleuten wèr 'n wandèleng over de straot. Bij de doomnei[549] kwammen aal kinner in de tuun, en daor kreeg elk 'n tweecents stoetien, en bij de börgemeester

548 rij. Drie rijen in plaats van twee.
549 dominee.

kreeg elk 'n mooie prent, unnerwiel[550] de feestcommissie op 'n zeupien[551] trakteerd weur. Daorop gungen ze wèr tehoop hen bij de waogens, en de wèrumrit gunk an. Teeng roem veer uur kwam mester Kroerhof met zien kinner wèr bij de schoel, waor ze op sukkelao en koek trakteerd weuren. 'n Stuk vief zes jong wichter, waorbij leden van "Helmstad", luepen te sukkerlao in schenken, en vrouw Kroerhof en Marthao deelden koek oet. Unner tied stund mester Kroerhof bij de boeren en de leden van "Helmstad", die op zien verzuek aalmaol in de schoel kommen wassen. Ieder boer kreeg 'n paor glaoz' wien, die Gèrt Rouwels heur inschonk, en 'n kissien segaoren weur d'r rondlangd. Doe dat alles ofloopen was, weur d'r nog is 'n liedien zungen, waor 't Aprilfeest met ofloopen was.

Aal kinner gungen hen hoes, dat ok wal tied was, want met 'n goed half uur was 't donker en dan zul 't paoschvuur opbraand wodden. Er was opzettelk bepaold, dat 't wat vrog ansteuken wodden zul, umdat de reedriekerskaomer nog speulen wol.

'n Half uur laoter gunk 'n groot deel van de schoelkinner, unner feestgezank van vanmiddag, maor niet zoo geregeld in volgörder, nao 't paoschvuur toe. De groot' jongs stunnen al met 't vuur klaor, maor 't weur niet eerder ansteuken of de kinner mussen er wezen. Kort er nao steuven de vonken al wied over 't veld. Hoewel 't vuur best braandde en de aole korven, bessems en palmbossen knitterden in de vlammen, weur d'r opmaarkt, dat er niet zooveul zungen weur as aans 's jaors wal is 't geval was. Maor dat was gien wonder, want de kinner hadden ok d' heel naomiddag heur best daon, en dat ze dus bij 't paoschvuur kwammen was um 't aold gebroek, niet umdat er doe zooveul behoefte an dat oetspannenkien was.

Krapan zeuven uur gunk de daarpsjeugd unner gezank hen Gèrt Rouwels. Veur de kastelein kwam doe de slimste roesie[552] an, maor dat 't nao zien zin was, kim men an Gèrt zien gezicht zien. Zien deel, die krek as vrogger tot 'n zaol ofscheuten was, stormde wèr vol, zoodat de leden van "Helmstad" krek zoowal

550 terwijl. Verbasterd Nederlands.
551 drankje.
552 drukte.

as de kastelein, 'n goede aovend hadden. Niet allenneg oet 't daarp zöls, maor ok oet de umlikgende plaosen wassen er jongs opkommen, um de opvoereng bij te wonen.

't Was roem zeuven jaor leen, dat de kaomer opricht en er veur de eerste maol speult was, en in die tied was 't zooveul veranderd, dat now niet mèr de getrouwden er kwammen zooas eerst, maor unner de jongen was 't, veural as ze op zo'n aovend speulden, mèr algemeen wodden.

"Dat komp," zee Gèrt Ledeng, "umdat zo'n aovend gien Zóndagaovend en ok gien waarkeldagaovend is, en ze die as 'n "bijaovend" beschouwt."

Was er in 't bezuek, dat de kaomer braacht weur, veraandreng kommen, ok bij de opvoereng was dat 't geval. Er wassen in die zeuven jaor mèr jonge krachten bijkommen, leden, die bij Kroerhof in die korte tied, dat ie er west hadd', beter unnerwies geneuten hadden, en dus ok beter heur rollen léren kunnen. Maor zooas 't in d' regel giet — soort zocht soort en jonge leden trekt de jongsten van jaoren op 'n besten, terwiel de aolden er vandaon bleven, now er niet zooveul aolden mèr optradden, want die leden, die d'r nog van 't begun of an bij wassen, wollen dat van boeten léren van de rollen wal an heur jongere metleden overlaoten.

Hadd' vrouw Kroerhof 's naomiddags 't schoolfeest met pleizeer met bijwoond — 's aovens bij de kasselein Rouwels hen de veurstelleng gaon, dat paste heur niet. Mester mus er dus ellenneg hen en daorum hadd' zie an Marthao Ledeng en an de vrouw van heur hoesbaos verzocht dat die 's aovens met 'n beient bij heur op vesiet kwammen. Zoo wassen dan de beid' vrouwluu, die bij de oprichteng van de reedriekerskaomer eerst met speuld hadden, daor bij de mestersvrouw anwezeg. Ze weuren d'r bezonder best onthaold, want vrouw Kroerhof zee:

"De mannen zijn naar de voorstelling en zullen er wel voor zorgen, dat zij 'tdaar goed hebben, maar wij willen er ook wat van hebben hoor!"

"Dat zult ze ok wal, vrouw Kroerhof," zee Riekao, "want oez Jaan was er zoo op bepaold, dat ie d'r hen kwam. Of ik al zee,

dat er meest ongetrouwden kwammen, dat kun niet helpen. Er hen mus ie."

"Dat was ofspreuken waark, Riekao," zee Marthao, "oez' Reiner het zegd, dat ze dat met 'n stuk of wat zoo bepaold hadden."

Marthao en Riekao kwammen doe ok nog is wèr drok met 'n kaander an de gaank over die eerste opvoereng en vertelden an vrouw Kroerhof hoe of dat van boeten léren van die stukken gaon hadd' en wat of ze doe speuld hadden en hoe of 't pebliek over heur speulen daacht hadd'.

Aal die aole dingen weuren unner 't genot van een ekstrao druppien koffie en daomao bij 'n goed glas draank behandeld. Marthao was vlukg en aoreg krek as aaltied, maor Riekao — 't was zeldzaom zooas 't mensk an de gaank kwam. Ze vertelde aal maor vort, rechtoet deur en scheen wèr veur 'n oogenblikkien ongetrouwd te wesen.

"Of je 't mooi vindt of mal, kan mij niks schelen, Marthao," zee ze, "maor ik wil oez' kaomervrouw now is vertellen hoe 'ter in die tied umweg gaon hef."

Marthao zee:

"Ik vin 't heel mooi; gao doe dien gang maor, want doe he's 't veul beter tot in de kleinste bezunderheden onthollen as ik, en daorum vertel maor deur!"

"Jao," zee Riekao, "dat heb 'k ok, en da 's doe alles zoo goed niet mèr wets, dat komp daor van daon: doe ha's vrogger vrijers, an ieder haand wel een, want ze beschouwden dei as de bloem van 't daarp. Maor ik kun ze lang zoo goed niet kriegen umda'k zoo mooi niet was. Dat wil 'k wal woord hebben!"

"Dat is flink," zee vrouw Kroerhof, "dat is eerlijk gesproken, vrouw Nabben, is 't niet waar, vrouw Akkens?"

Marthao laachte heur best, waorop Riekao zee, unnerwiel vrouw Kroerhof heur 'tglassien toe hold um is te klinken op de goeie vriendschap:

"Lach doe maor, Marthao, maor doe he's toch laank op mien boertien loert en he's hum niet kregen, en dat heb ik an mester Kroerhof te danken!"

"'k Zin blied'," zee Marthao, "da's d'r gelukkeg met binst,

en daor drink wij nog is op! Ik bin met mien Reiner ok wal gelukkeg[553] en mij dunkt dat is vrouw Kroerhof met heur mester ok wal!”

553 Ook wel gelukkig.

Arme visschers

P.A. de Génestet (1829 – 1861)

I

’t Is nacht. De hut is klein, niet rijk, maar warm en dicht,
’t Vertrek vol schaduwen ; – toch voelt gij ’t, als een licht
Der liefde speelt er door met koesterende stralen
De schoorsteen draagt den schat van bontgekleurde schalen,
En ’t vischnet – ’t wapen der familie – tooit den wand.
Ginds in de diepte rijst het oude ledikant,
Een erfstuk vast; en op de stroomatras daarneven,
Op banken uitgespreid, rust zacht het jonge leven,
Vijf kleine kindren. Spijt het ver verloopen uur,
Waakt in den haard nog steeds de rosse vlam van ’t vuur.
Nog ééne waakt! een vrouw alleen – met duizend zorgen,
De moeder van die vijf! Ook waakt ze als een die morgen
Een weduw wezen kan, en bij de legersteê
Der kindren knielt ze en bidt.
Daar buiten huilt de zee.

II

En daar zwalkt hij, haar schat! Sinds de eerste jongensjaren
Bekampt hij, ’t visscherskind, het noodlot op de baren.
Hij, weêr of geen weêr, steekt in zee, in de’ avondstond,
Wanneer op ’t zwarte hoofd de vloed stijgt : mond bij mond
Wacht immers brood van hem! Hij, ’t ruw bedrijf gewassen,
Bestuurt zijn bark alleen op de ongemeten plassen.
De visschersvrouw is thuis, waar zij het aas bereidt,
’t Gescheurde zeilwerk lapt, de netten maast en breit.
Doch als de vijf straks in de rust zijn, zoekt zij vrede
In ’t Bijbelboek en bidt en volgt hem, in gebede,
Die daar op de’ afgrond drijft, in hollen winternacht. –
Ja, ruw bedrijf! de lucht is zwart, geen starre lacht:
Het wisslend plekjen, als in duisternis bedolven,
Waar, onder ’t barnend schuim der opgeruide golven,
De visch te zamenschoolt, bij rots en blinde klip,
Is, op den Oceaan, vast niet meer dan een stip,

Groot, als de kamer! En om nu die stip van zegen
Juist uit te vinden, in de mist, den killen regen,
  Te winternacht en op die bolle woestenij –
  Dat is geen kinderwerk! Hoe naarstig moet getij
En wind berekend! Luk en zeemanskunst zich paren!
Als slangen schuiflen, langs het boord de groene baren,
  De kolk bruist op, 't getouw slaakt als een kreet van wee....
  Hij denkt aan vrouw en kroost bij 't woeden van de zee,
Zij thuis aan hèm; en hun gevleugelde gedachten
Ontmoeten vaak elkaêr in donkre najaarsnachten.

III

  Zij bidt, zij buigt de knie in haar verlaten kluis:
  Maar 't schorre meeuwgekrjsch, het doffe golfgebruis
Stoort telkens haar gebeên .... en duizend beelden spelen
Of spoken haar door 't hoofd: de zee en haar tooneelen,
  De thuiskomst op de reê, de storm die 't hulkje slaat.
  Intusschen, in zijn kast, als 't bloed in de ader, gaat
De slinger heen en weer, die met zijn kalme slagen
Den tijd, èn lente èn herfst èn blijde èn droeve dagen,
  Als weg doet zinken, stuk voor stuk, in 's afgronds schoot
  Daar ieder klokgetik, van vreugde beide en dood
Het sein is in 't heelal, en wichtjes roept in 't leven
En graven opent.
                Zij, door zorg en angst gedreven,
  Zij peinst: „'t Is toch wel hard zoo arm te wezen! Ach
  De meisjes gaan barvoets, ook met den winterdag;
En wittebrood is lekkernij die alle dagen
Niet voorkomt .... Groote God! hoor, wat schrikbre vlagen...
  Gelijk de blaasbalg van een smidse loeit de orkaan;
  Of reuzenvuisten in hun toom het aanbeeld slaan,
Zoo raast het op de kust. Als ijle haardvuurvonken
Verschieten in de lucht de starren, die er blonken,
  In donkren wervelwind. 't 'Is 't uur, waarin de nacht,
  Van onder 't zijden maske, een luchtig danser, lacht.
En 't uur, waarin de nacht, omfloersd met storm en regen,
- Een kaperkapitein, uit de' afgrond opgestegen –
  Den armen zeeman grijpt en neersmakt op de rots ....
  Zijn jongste noodgehuil sterft weg in 't golfgeklots ....
Zijn hulkje splijt – hij zinkt – beveelt zich Gods genade,
En denkt – aan de' ijzren ring en 't zonnetje' op de kade.
  De zee bruist rustloos voort, de nacht is droevig zwart,
  Als, van dees beelden vol, haar arm geslingerd hart,
Dat zich in tranen lucht ....

IV

Ach! 't lot dier arme vrouwen,
Die meer dan goed en goud staâg wind en zee betrouwen!
Niet waar? 't Is hard, 't is wreed, ook voor 't gestaald gemoed,
Te denken al het mijn .... mijn ziel, mijn vleesch, mijn bloed,
't Is in dien bajert dâân, te midden der gevaren,
Ten prooi aan 't wild gediert der losgebroken baren;
En dat de valsche golf met al die hoofden speelt,
Het jongske, dat voor 't eerst in 's vaders zorgen deelt,
Als zijn verzorger-zelf bedreigt; en dat de Winden
Daar boven hen in 't ruim de dolle tres ontbinden,
Opspelende in de pijp ; en dat ze op dezen stond
Misschien in nood zijn of verzinken in den grond,
En dat men nooit recht weet, helaas, noch wáár zij zwerven,
Noch wàt zij doen: niet of ze zingen, dan wel sterven:
En dat om 't hoofd te biên aan heel dien Oceaan,
Een wrak, een fladdrend zeil dien mannen moet volstaan..
o Angst! Ook ziet, zij gaan en roepen langs de stranden
Den vloed toe: geeft ze ons weer! en wringen droeve handen..
Maar golf aan golf bruist voort .. geen antwoord op haar beê,
Dan de onbestemde klacht der rustelooze zee.

En Geerte heeft een zorg te meer nog. Op de golven –
Als in het rouwfloers van den donkren nacht bedolven –
Is hij gansch zonder hulp. De jongens zijn nog kleen;
Ach, waren ze maar groot – zoo denkt ze – hij 's alleen
Stil, moeder! als ze straks met vader meê gaan varen,
Roept gij den tijd weêrom toen zij nog kindren waren.

V

Zij slaat haar mantel om en neemt haar licht. 't Is 't uur
Om uit te kijken in de verte, en of het vuur
Brandt op de kust. – Zij gaat. Geen streep nog in het duister.
Geen morgenkoeltje nog. Geen zweem van uchtendluister.
Geen venster flikkert. Niets. 't Is alles zwart in 't rond.
't Stortregent. Niets zoo droef als in den morgenstond
De donkre regen: 't is of daar geen dag zal gloren,
Of de uchtend, als het kind, in tranen wordt geboren.

Terwijl zij 't pad zoekt door die halve woestenij
Rijst daar voor Geerte's blik, vol somber medelij,
Op eens een schaamle hut, een bouwval. Ach, daar binnen
Noch licht, noch vuur. De deur kraakt op vermolmde pinnen;

Op rotte muren hangt een wagglend dak, maar noô
Gedekt met stopplen van versleten, morsig stroo,
Door de' oostewind gescheurd en uit elkaêr geslagen.

„Och" – spreekt ze bij zich-zelf – „'k vergat al sedert dagen
Naar buurvrouw om te zien! Huib vond haar afgetobd
Laatst door de koorts; ik moet eens kijken ...

Geerte klopt
En luistert, – klopt eens weer .... Geen antwoord – Is 't de morgen
Die haar zóó huivren doet ? „Ziek" – zegt ze – „en met háár zorgen!
Het lijkt ons armen niet, om ziek te zijn. 't Is waar,
Zij heeft er juist slechts twee, êén meisje, één jongske maar,
Ze is weduw, ze is alleen. – Op, buurvrouw!" – Taal noch teeken
Van binnen. Maar die doodsche stilte schijnt te spreken
Geheimnisvol .... „Mijn God, wat slaapt zij vast! – Op, op!"
En ditmaal, onverwacht, bij Geerte's angstgeklop,
- Als werd ook 't zielloos stof door mealj soms bekropen, –
Viel de oude deur van-zelf, droefgeestig, langzaam open.

VI

Zij treedt het stulpjen in, 't lantarentje' in de hand;
De regen druipt door 't dak en zijpelt langs den wand
Der kille kluis. Zij zoekt met angstig mededoogen
In 't rond .... daar in den hoek ligt voor haar starende oogen,
Een schriklijk voorwerp, stijf, bewegingloos, half naakt
Een lichaam, door den dood verwrongen en mismaakt....
Het lijk van haar die ze eens als wakkre moeder kende,
't Afzichteljke spook der uitgeteerde ellende,
Wat daar ,van de armoê rest, na de aardsche worsteling!
Haar hand, haar magere arm, reeds blauw, loodkleurig, hing
Ten bedde uit. Angst en schrik scheen om dien mond te zweven,
Half opgesperd, waarmed, bij 't scheiden van dit leven,
De geest dien stervenskreet geslaakt had, die omhoog
In de eeuwigheid weêrklinkt.

Bij 't bed – nog onder 't oog
Van 't moeder-lijk – lag daar heur tweetal, zusje' en broeder,
In de eigen wieg, in rust, glimlachend.

De arme moeder,
Bij 't naadren van den dood, had – jongste teederheid! –
Haar mantel en haar dek op 't wiegjen uitgespreid,
Opdat, als doodskou haar de leden deed verstijven,
Haar kroost, zoo goed het kon, verzorgd mocht achterblijven.

VII

In 't trillend wiegje', o zie, wat sluimeren ze zacht!
Hoe vredig aêmt hun borst, en 't vrindlijk mondje lacht.
Het schijnt of niets uw rust kan storen, arme weezen t
Zelfs niet de jongste Dag. Wat zou ook de onschuld vreezen?
Steeds als een zondvloed plast de regen near, en vlak
Op 't hutje blaast de wind. Staag druipt door 't lekke dak
Op 't voorhoofd van de doode een druppel, die blijft hangen
In 't oog, en, kille traan, straks neervloeit langs heur wangen.
Steeds als de alarmklok slaat de golfslag.
't Stomme lijk Droomt in de stilte van het somber schimmenrijk:
't Is toch, of 't lichaam, waar de geest van is gescheiden,
De ziel terugzoekt en den Engel blijft verbeiden
't Is of de veege mond aan 't oog vraagt Waar uw glans ?..
En weêr 't gebroken oog: Waar is uw adem thans 1

o Weest dan jong en plukt de bloemen, die er bloeien!
Vult, vult de bekers, lacht, en laat uw boezem gloeien,
Gaêrt mirt en lauwer saam! Weest schoon, weest goed, weest groot
Gelijk als iedre beek toch uitloopt in den schoot
Van de' eeuwgen Oceaan, dus loopt al 't menschenleven
Met al zijn heerljkheid – zijn lachjes, die er zweven
Op rozenmond; zijn jeugd, die, zorgloos lacht en stoeit;
Zijn moedervreugd, zijn kus, die ziel en zin ontgloeit;
Zijn hoogtijdagen en zijn geuren en zijn gaven –
Uit in de koû des doods, den killen nacht der graven.

VIII

Maar wat of Geerte dan toch in dat sterfhuis deed? –
En wat verbergt zij in de plooien van haar kleed,
Het warme schouderkleed? Wat steelt, wat pakt ze mede?
Hoe bonst haar 't hart toch zool En met gejaagde schrede,
Hoe loopt ze dus, als een die niet durft omzien, voort,
Den wind in 't aangezicht, door 't stil en eenzaam oord?
En, met bezorgd gelaat, wat bergt zij, thuis gekomen,
In 't groote ledikant? – Wat heeft ze weggenomen?

IX

't Werd, toen zij thuis was, al wat lichter op de kust;
Zij nam een stoel bij 't bed en zette zich ter rust –
Gansch rustloos. 't Matte hoofd zonk op de peluw neder;
Gedachten trokken door haar ziele heen en weder;

Het scheen als werd haar hart gefolterd door verwijt:
En peinzend, bij zich-zelf, sprak zij van tijd tot tijd:
„God! wat zal 't wezen, als hij t'huiskomt? Is zijn leven
Dan nog niet zwaar genoeg? Vijf kindren brood te geven –
Dat is een post! Als hij mij slaat, mijn beste vriend,
Dan zal ik zeggen: Ga uw gang. 't Is wel verdiend!
Het was verkeerd. – Neen toch, 't was goed. Maar zonder vragen?....
Is hij daar? Neen nog niet. 't Eind zal de lasten dragen –
't Is onverstandig .... O daar is hij! .... Wat is 't dan?
Het is de wind vast. Des te beter! – – Lieve man,
Ik plach toch altijd naar uw thuiskomst te verlangen! ....”
Hier steeg een droeve blos op Geertes bleeke wangen
En zwijgend zonk zij weg in doffe mijmerij,
En hoorde niets meer, noch het stijgen van 't getij,
Noch 't akelig gekras der raven langs de stranden,
Maar staarde voor zich heen met saamgevouwen handen.

Fluks opent zich de deur met luid en blij gedruis,
En hartlijk, vroolijk, in den drempel van het huis
Staat Huib, door 't druipend net gevolgd. Mèt wierp de morgen
Zijn licht door de open deur, in 't kluîsje zoo vol zorgen.

X

„Gij daar!” – en Geerte vliegt haar echtvriend om den hals,
En kust de borst en 't buis des kloeken visschers, als
Een vuurge minnares. Hij : „wijfje', ik heb u weder!”
En op zijn voorhoofd blonk zijn hart zoo sterk als teeder,
Vol liefde en dies vol licht. Zij : „En hoe was 't op zee ?
Het weer!” – „Slecht.” – „En de vangst!” – „Valt zeker je niet mee!
De zee is als het woud. Hoor kind, ik ben bestolen!
'k Geloof, de duivel zelf zat in den storm verscholen.
Ik ving geen katvisch, niets. Ook is het net onklaar.
Doch zie je, ik heb je weër, en dat's het eerste maar!
Wat nacht! Het scheen te-met, bij 't schriklijk golvenspoken,
Of 't naar den kelder ging! Ook is mijn touw gebroken.
Maar man en schuit zijn thuis. Nu wat hebt gij gedaan?”
En Geerte ontstelde : – „Ik? Niets!” een huivring greep haar aan –
„Dat net gelapt .... en dan geluisterd.... naar de vlagen....
Aan u gedacht .... 't zijn donkre nachten, donkre dagen!” –
Zij zweeg een poos en toen, daar vast bij ieder woord
Haar stemme beefde, als van wie schuld heeft, ging zij voort:
„Onz' buurvrouw, weet ge, die al lange heeft gelegen
Staêg met de koorts, die is gestorven. Gistren tegen
Den avond is 't gebeurd, of wel van nacht.

Zij laat Twee kleine kindren ná, twee stumpertjes.
Dat praat Of loopt nog noô. Het is een meisken en een knaapje,
En 't rneiske heet Margriet – en 't jongske dat heet Jaapje
Zij had het arm, hoor ....”
Huib keek ernstig voor zich heen
En wriemelde in zijn vuist zijn ruige muts ineen.
„Ha, duivels!” – peinsde hij – „Vijf en nog twee, dat 's zeven!
Hoe moet, hoe zal dat gaan? Wij hadden 't toch aleven
Niet breed, en in den slechten tijd was 't nu en dan
Al met een leêge maag naar kooi .... 't Gá zooals 't kan!
Dat is mijn zaak niet. Dat moet Hij daarbóven weten,
Die heeft gezegd, dat Hij geen weezen zal vergeten!
Waarom – de vader ligt nog pas in 't groote graf –
Neemt Hij die wurmpjes dan nu ook hun moeder af?
Dat 's hard! dat 's duister..... Stil, de Heere zij geprezen,
Maar wie 't begrijpt .... nu, hoor, daar moet je een bol voor wezen!
Te zeggen: – Voort en werkt, dat gaat hier niet .... zoo kleen!
Vrouw, ga, en breng ze hier! Ze zetten 't, als ze alleen
Ontwaakten bij dat lijk, van schrik nog op een loopen!
Die moeder klopt bij ons! Doen wij haar kindren open!
En laat ze als zusje' en broer met de andren zijn.... Geen nood!
Dat kan hier wriemelen, dat klautert op je schoot
Des avonds: wat een pret! Ook merkt Hij 't, dat je er zeven
Op eens, in plaats van vijf, hier daags de kost moet geven,
Al reken je er niet op .... licht geeft de lieve Heer
Dan ook wat ruimer vangst voor die twee mondjes meer,
Voorts drink ik water en ik werk met dubble krachten!
Kom, haal de kindren!. loop! .... Wat is 't? Dus in geachten!
Te duivel, vrouw, ben jij er tegen bij geval ....”
Maar Geerte vliegt naar 't bed en juicht: „Ze zijn er al!”
(VICTOR HUGO.)

Dec. 59

Jan. '60

https://cf.hum.uva.nl/dsp/ljc/genestet/visscher.html

Verantwoording

Deze analyse heb ik gemaakt uit liefhebberij. Ik werd gedreven door mijn interesse in regiotaal en regioliteratuur. Het eigen verhaal van Drenthe en omgeving levert mij inzichten in mijn eigen aard en mijn gedragingen. Meer begrip van mezelf levert me meer acceptatie van de dingen die ik doe en nalaat. De streek is mijn therapeut. De literatuur is mijn psycholoog.

Graag zou ik meer (streektaal)boeken op deze manier besproken zien. Wie mee wil doen kan contact met me opnemen.

De boeken staat als pdf op mijn website. Ieder kan ermee aan de slag. Wie liever een papieren boek heeft kan contact met me opnemen.

Aanvullingen en correcties hoor ik graag. De correcties komen in de pdf. Pas als de voorraad boeken op is laat ik een herziene druk verschijnen, als daar behoefte aan is.

Voor de voetnoten heb ik veel gebruik gemaakt van:

dbnl.org
etymologiebank.nl
liederenbank.nl
het web

Wie de bronnen wil vinden kan de voetnoot als zoekterm gebruiken.

Van inmiddels in onbruik geraakte Drentse woorden heb ik uit mijn kennis van de taal mijn aanvulling/vertaling genoteerd. Als ik niet zeker was heb ik dat vermeld.

Ik heb het digitale bestand gebruikt. Dit is een bestand uit een gescand boek. Soms staat er een letter i waar een l hoort en omgekeerd. Soms staat er *jj* waar ik *ij* verwachtte. Waar een fout overduidelijk was heb ik dat aangepast. De interpunctie is misschien niet overal correct.

De hoofdstuktitels zijn van mijn hand.

Tellingen deed ik met hulp van de opdracht: zoek. Het programma geeft het aantal treffers.

De trefwoorden heb ik gaandeweg geformuleerd. Andere keuzes zijn mogelijk. Enkele dubbeltellingen zijn niet te vermijden.

De spelling is van Harm Tiesing. Hij houdt zich niet aan de provinciale spellingregels. Hij zou voor deze uitgave geen subsidie ontvangen. Dat hoeft ook niet. Deze uitgave is mogelijk door medewerking van Ter Verpoozing.

Copyright op teksten vervalt 70 jaar na de dood van de schrijver. Wie wil mag wat mijn teksten aangaat daar een voorschot op nemen.

Peize, januari 2021

Gerard Stout (Erica, 1950) schreef tientallen boeken in het Drents en nog meer in het Nederlands.

Zijn Drentse boeken verschenen aanvankelijk bij Het Drentse Boek (nu Huus van de Taol in Beilen) en later bij zijn eigen uitgeverij Ter Verpoozing in Peize.

Bijna al zijn werk is als pdf af te halen, en te beluisteren op zijn website. www.gerardstout.nl

De schrijver en onderzoeker pleit voor een onderzoeksgerichte benadering van verdwijnende minderheidstalen. Dit boek is een voorbeeld van een mogelijke aanpak. Volgens hem raken minderheidstalen zonder interesse van erudiete lezers (nog) sneller in vergetelheid.